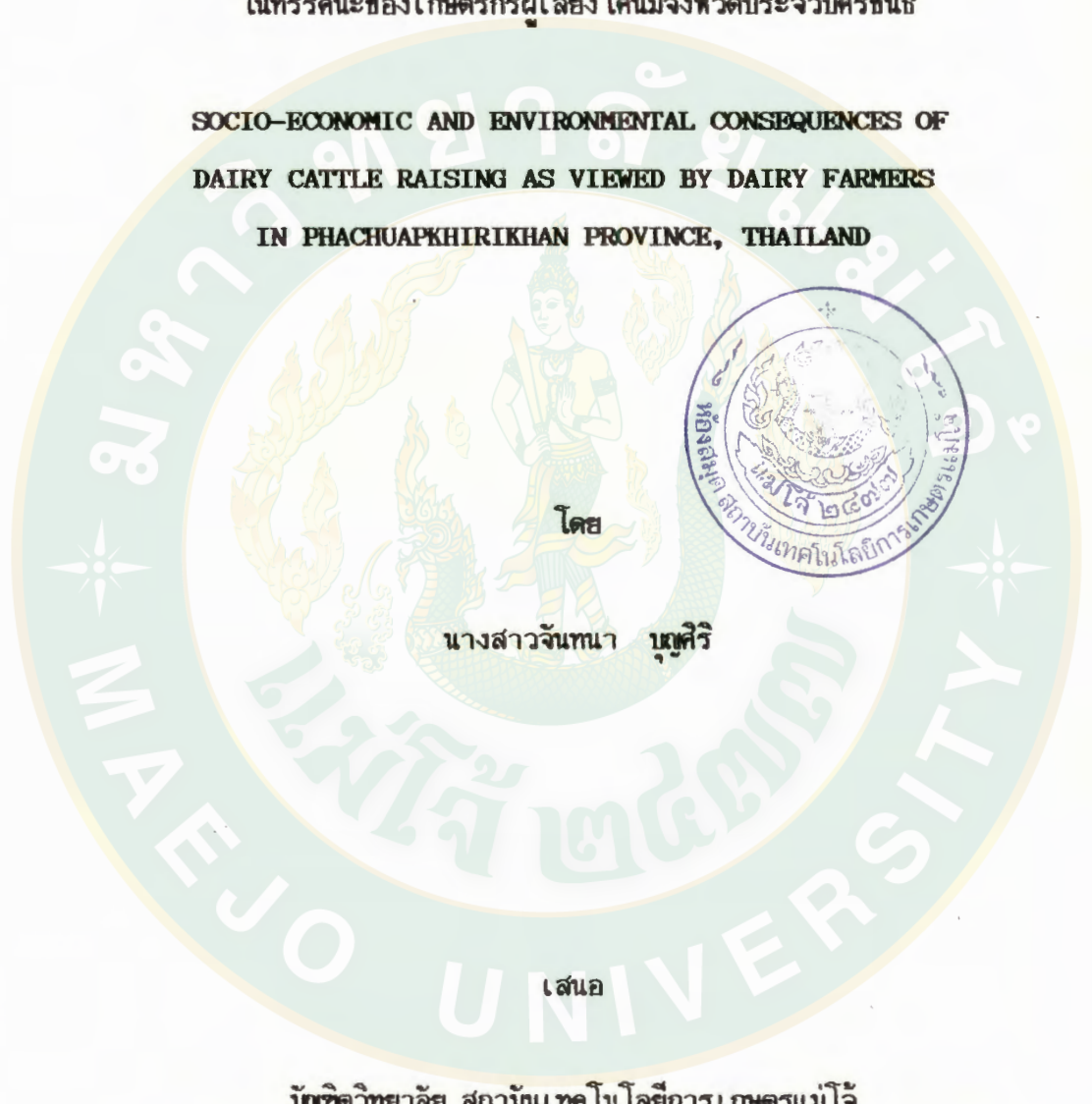

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
ในทรรศนะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

SOCIO-ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL CONSEQUENCES OF
DAIRY CATTLE RAISING AS VIEWED BY DAIRY FARMERS
IN PHACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE, THAILAND

โดย
นางสาวจันทนา บุญศิริ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
พ.ศ. 2538

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
 บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
 วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
 ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร
 สาขาวิชา

ส่งเสริมการเกษตร
 ภาควิชา

เรื่อง ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
 ในทรรคนะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

SOCIO-ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL CONSEQUENCES OF
 DAIRY CATTLE RAISING AS VIEWED BY DAIRY FARMERS
 IN PHACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE, THAILAND

นามผู้วิจัย นางสาวจันทนา นุกศิริ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย
 ประธานกรรมการ

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนผล)
 วันที่ 25 เดือน 10 พ.ศ. 2538

กรรมการ

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์สเมธ ศิริวันรัตน์)
 วันที่ 25 เดือน 10 พ.ศ. 38.

กรรมการ

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สันนิลา ทนผล)
 วันที่ 25 เดือน 10 พ.ศ. 2538

หัวหน้าภาควิชา

.....
 (อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกดี)
 วันที่ 25 เดือน 10 พ.ศ. 2538

บัณฑิตวิทยาลัยรุ่นรองแล้ว

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เทียงตรง)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

.....

วันที่ 16 เดือน 11 พ.ศ. 2538

คำนิยม

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเมธ ศิริวัณรินทร์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา อภิชาติตรากุล ได้กรุณาตรวจทานแก้ไขบทความภาษาอังกฤษ อาจารย์วีระพล ทองมา ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมระหว่างทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์สุวราภรณ์ กันทรวิชัยวัฒน์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำระหว่างการสอบ วิทยานิพนธ์ และอาจารย์พงษ์เทพ พุกกุล ช่วยตรวจรูปเล่มวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดศสจ.จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผสมเทียม ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอนมัสการถึงพระคุณของบิดา-มารดา และพี่ ๆ ผู้เป็นแรงใจและสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ทำวิทยานิพนธ์สำเร็จตามความมุ่งหวัง ตลอดจนขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย ซึ่งมีได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ที่มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

จันทนา บุญศิริ

กันยายน 2538

สารบัญเรื่อง

	หน้า
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทคัดย่อ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	3
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ตอน 1 ความสำคัญของการเลี้ยง ไคโนม ในประเทศไทย	7
ตอน 2 สาระสำคัญของ โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไคโนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	10
ตอน 3 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลที่เกิดขึ้น ภายหลังการยอมรับเทคโนโลยี	13
 ภาคสรุป	 24

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	26
สถานที่ดำเนินการวิจัย	26
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	27
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การทดสอบเครื่องมือ	35
วิธีรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	38
ตอน 1 สถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม	38
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	
1.1 อายุ	38
1.2 ระดับการศึกษา	40
1.3 สภาพถือครองที่ดิน	41
1.4 ขนาดของฟาร์ม	42
1.5 จำนวนวันในการทำงาน	43
1.6 กิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความคู่กับการเลี้ยงโคนม	44
1.7 ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม	45
1.8 รายได้นอกภาคเกษตร	46
1.9 รายได้ภาคเกษตร	47

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ตอน 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	48
2.1 ทรรณะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง โคนมในด้านเศรษฐกิจ	49
2.2 ทรรณะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง โคนมในด้านสังคม	54
2.3 ทรรณะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง โคนมในด้านสิ่งแวดล้อม	63
ตอน 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	67
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปผลการวิจัย	77
อภิปรายผลการวิจัย	81
ข้อเสนอแนะ	83
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	86

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บรรณากรรม	88
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แบบสัมภาษณ์	97
ภาคผนวก ข. แผนภาพ	113
ภาคผนวก ค. ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	27
2	แสดงจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละกลุ่ม	29
3	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุ	39
4	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา	40
5	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสภาพถือครองที่ดิน	41
6	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดของฟาร์ม	43
7	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนวันในการทำงาน	44
8	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามกิจกรรมอย่างอื่น ที่ทำความคุ้นเคยกับการเลี้ยงโคนม	45
9	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ ในการเลี้ยงโคนม	46
10	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้นอกภาคเกษตร	47
11	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้ภาคเกษตร	48
12	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น จากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมในด้านเศรษฐกิจ	52
13	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น จากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมในด้านสังคม	59
14	จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น จากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมในด้านสิ่งแวดล้อม	65
15	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานเลี้ยงโคนม	71

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 แผนภาพแสดงอาณาเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

113

บทคัดย่อ

เรื่อง : ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่เนื้อทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
ในทรศณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย : นางสาวจันทนา บุญศิริ

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : ส่งเสริมการเกษตร

ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

(รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนผล)

..... ๑๕ / ๗ / ๒๕๖๑

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทราบถึง (1) สถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ (2) ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่เนื้อทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (3) ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง ด้วยเทคนิคการสุ่มแบบมีระบบ จำนวน 276 คน ในเขตพื้นที่อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอกุยบุรี อำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย ข้อมูลได้วิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ spss/pc⁺

ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

สถานภาพส่วนบุคคล ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 43 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนมากมีสภาพถือครองที่ดินเป็นของตนเอง และเป็นฟาร์มขนาดกลาง โดยมีจำนวนแม่โคริตนมเฉลี่ย 8 ตัว ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า หลังจากหันมาเลี้ยง ไก่เนื้อแล้วตนเองมีจำนวนวันในการทำงานมากขึ้น และปัจจุบันไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไก่เนื้อ สำหรับประสบการณ์ในการเลี้ยง ไก่เนื้อพบว่า มีประสบ

การเฉลี่ย 7 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้นอกภาคเกษตรในส่วนผู้ที่มีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ พบว่ามีรายได้ลดลง

ผลที่เกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากระบุว่า มีต้นทุนดำเนินการและผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่เพิ่มขึ้น มีการขยายการลงทุนในการเลี้ยง ไก่และการใช้สินค้าในกิจการเพิ่มขึ้น แหล่งเงิน เชื้อที่ผู้ให้ข้อมูลใช้บริการมากที่สุดคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำหรับการจ้างแรงงานในการเลี้ยง ไก่ส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงาน เนื่องจากมีจำนวนแรงงานในครอบครัวเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในฟาร์ม ในส่วนของประสบการณ์ฝึกอบรม การรับข่าวสาร การติดต่อเจ้าหน้าที่ขอคำแนะนำและการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรนั้นอยู่ในระดับที่เพิ่มมากขึ้น แต่ภายหลังการเลี้ยง ไก่แล้ว เกษตรกรมีทรรศนะว่าตนเองมีเวลาว่างน้อยลง แต่มีการทำงานเพื่อส่วนรวมเท่าเดิม สำหรับประเด็นของการพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอกนั้นมีระดับการพบปะสังสรรค์มากขึ้น ในรายละเอียดปลีกย่อยคือ การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการติดต่อธุระกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่วน ในรายละเอียดการติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติต่างจังหวัด พบว่ามีจำนวนน้อยลง ส่วนพฤติกรรมการบริโภคของเกษตรกรนั้น พบมีการบริโภคมากขึ้น นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการเลี้ยง ไก่ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การเลี้ยง ไก่ทำให้สภาพดินดีขึ้น แต่เศษเหลือของอาหารชั้น อาหารหยาบ โดยเฉพาะเปลือกสับปรดทำให้คุณภาพดินเลวลง ส่วนน้ำทิ้งจากการชำระล้างภาชนะอุปกรณ์ ตลอดจนน้ำอาบแม่โคและการทำความสะอาดเรือนโรง ไม่มีผลต่อสภาพน้ำ นอกจากนี้ เศษเหลือของอาหารชั้นอาหารหยาบเป็นสาเหตุทำให้สภาพอากาศเลวลงแต่มูลโค ไม่มีผลต่อสภาพอากาศ

ผลติดตามมาในประเด็นปัญหาอุปสรรคนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีปัญหากับ

- (1) การผสมเทียมโคเนื้อ คือไม่ทราบวิธีการผสมเทียม ส่วนประสิทธิภาพจากการผสมเทียมนั้น มักจะผสมไม่ค่อยติด
- (2) ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์และพืชอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง
- (3) การจัดฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่มีน้อยครั้ง
- (4) ขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มโคเนื้อ
- (5) ผู้เลี้ยง ไก่มีพื้นฐานระดับความรู้น้อย
- (6) แม่โคให้ปริมาณน้ำนมน้อย
- (7) ผู้เลี้ยง ไก่ไม่มีความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพสัตว์
- (8) สินค้าเพื่อการลงทุนไม่ทั่วถึงและเพียงพอ ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป

ABSTRACT

Title : Socio-Economic and Environmental
Consequences of Dairy Cattle Raising as
Viewed by Dairy Farmers in Phachuap
Khirikhan Province, Thailand

By : Miss Jantana Boonsiri

Degree : Master of Science
(Agricultural Extension)

Major Field : Agricultural Extension

Chairman, Thesis Advisory Board :
(Assoc.Prof.Dr.Numchai Thanupon)
..... Sept. 25, 1995

The objectives of this research were to investigate :

1) personal characteristics of dairy farmers ; 2) socio-economic and environmental consequences of dairy cattle raising ; and 3) problems and obstacles as well as recommendations concerning dairy cattle raising. The data were collected by means of interview schedules from 276 samples selected by systematic random sampling from dairy farmers in the districts of Huahin, Pranburi, Guiburi, Muang, Tabsakae, Bangsapan and Bangsapannoi and analyzed by using the SPSS/PC⁺ computer program.

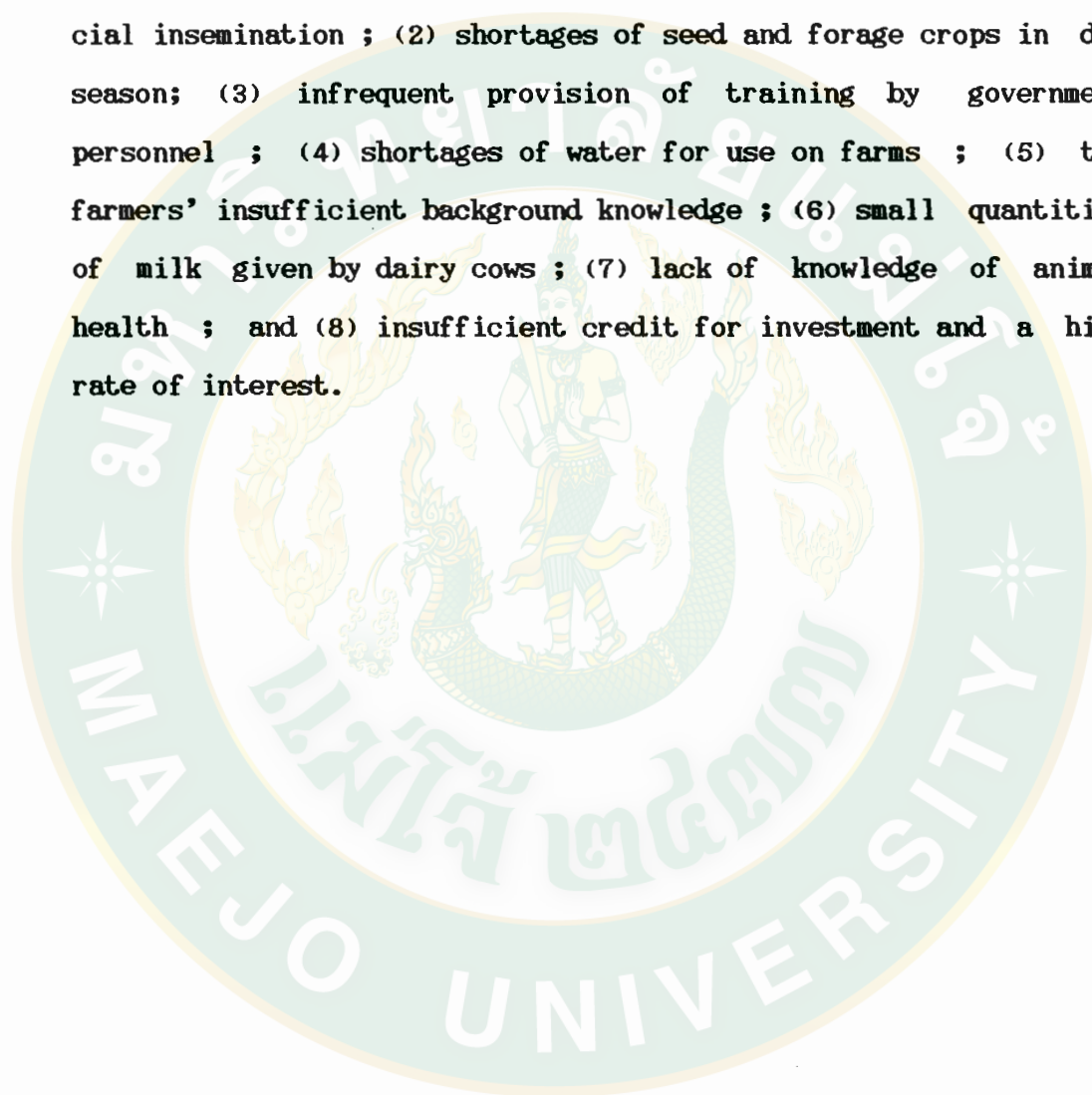
The results indicated the following :

Personal characteristics The respondents had an average age of 43 years. Most of them had completed grade 4 of primary education and owned land and medium-sized farms with an average of 8 dairy cows. The majority of the respondents indicated they had more working days and no other activities when raising dairy cattle. They had an average of 7 years experience in dairy cattle raising. Most of them did not gain off-farm incomes and their incomes obtained from other farming activities become lower.

Socio-economic and environmental consequences Most of the respondents spent higher working capital and gained higher returns. Business investments and uses of credits were greater, the greatest source of credits being the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. No extra employment was needed due to sufficient family labor force. Having engaged in dairy cattle raising, the respondents' training experience, access to information, contact with government personnel and membership to farmers' groups were at a higher level. Their free time was lessened but their contribution to the public remained unchanged. The respondents had more social meetings with neighbors, and related government personnel and agencies. Their visits to relatives in other provinces were less frequent but their milk consumption was greater. Most of the respondents stated that dairy cattle raising improved soil conditions but concentrated and roughage feed, especially pineapple peels, caused soil deterioration. Water already used for cleaning containers and equipment, cattle and pens did not affect conditions of water

resources. Concentrated and roughage feed leftover worsened climatic conditions but cow dungs did not have any influence.

Problems and obstacles The majority of the respondents stated the following problems : (1) lack of knowledge of artificial insemination ; (2) shortages of seed and forage crops in dry season; (3) infrequent provision of training by government personnel ; (4) shortages of water for use on farms ; (5) the farmers' insufficient background knowledge ; (6) small quantities of milk given by dairy cows ; (7) lack of knowledge of animal health ; and (8) insufficient credit for investment and a high rate of interest.

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

การเลี้ยง ไก่เนื้อเพื่อการบริโภคในประเทศไทย มีมานานก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในขณะนั้นเป็นการเลี้ยง ไก่เนื้อในหมู่ชาวอินเดียเพื่อผลิตน้ำมันจำหน่ายในหมู่ชาวอินเดียด้วยกัน จำนวน ไก่เนื้อระยะแรกมีอยู่ประมาณ 4,000 ตัว และเกือบทั้งหมดเป็นโคพันธุ์อินเดียที่เรียกว่า พันธุ์ "บังกาลา" ซึ่งให้เนื้อเฉลี่ยวันละ 2.6 กิโลกรัม (ชวนิศนดากร วรวรรณ ม.ร.ว., 2527 : 3)

การพัฒนาส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อในประเทศไทย เริ่มอย่างจริงจังมาประมาณ 32 ปี โดยความช่วยเหลือของรัฐบาลเดนมาร์กต่อรัฐบาลไทยในรูปแบบให้เปล่า โครงการจัดตั้งฟาร์มไก่เนื้อไทย-เดนมาร์กได้เริ่มขึ้นในปี 2505 อำเภอฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมาปี 2507 รัฐบาลเยอรมันตะวันตกได้ให้ความช่วยเหลือในกิจการไก่เนื้อแก่กรมปศุสัตว์ที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ หลังจากนั้นเกิดไก่เนื้อขึ้นมากในโอกาสต่อมา (ศรีเทพ ธีรवास และคณะ, 2536:7) ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่เนื้อ เพื่อผลิตน้ำมันดิบทดแทนการนำเข้าและลดพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ประสบกับปัญหาด้านผลผลิต และราคาทำให้การเลี้ยง ไก่เนื้อมีความเจริญก้าวหน้า และได้รับความสนใจจากเกษตรกรเป็นอย่างมาก รวมทั้งรัฐบาลได้กำหนดมาตรการสนับสนุนการเลี้ยง ไก่เนื้อ โดยกำหนดให้ผู้ผลิตนมผง ใช้นมดิบเป็นบางส่วนผลิต ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ดำเนินโครงการเร่งรัดพัฒนา ทำให้ความต้องการบริโภคนมพร้อมดื่มเพิ่มขึ้นอย่างมาก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531:1)

การส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 ในพื้นที่หมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน เป็นการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพไร่ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทำให้มีการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่มากขึ้น เนื่องมาจากพืชหลักเดิม คือสับปะรดราคาตกต่ำ ปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ ส่วนราคาพืชผลขึ้นอยู่กับสภาวะตลาด ส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมีรายได้ไม่แน่นอน ผลผลิตสับปะรดเฉพาะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพียงจังหวัดเดียวในปี พ.ศ.2522/2523 ผลิตได้ถึง 1.73 ล้านตันหรือร้อยละ 71 และในปี พ.ศ.2523/2524 ผลิตได้ถึง 2.25 ล้านตันหรือร้อยละ 69 ของผลผลิตทั้งหมด 2.44 ล้านตันและ 3.26 ล้านตัน เป็นเหตุทำให้สับปะรดออกสู่ตลาดเกินความต้องการ ราคาสับปะรดจึงตกจากที่เคยขายได้กิโลกรัมละ 1.41 บาทเหลือเพียงประมาณกิโลกรัมละ 0.80 บาท ในขณะที่ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 1.01 บาท จากความเดือดร้อนและปัญหาของชาวไร่สับปะรดดังกล่าวข้างต้น ชาวไร่จึงได้ร้องเรียนให้รัฐบาลช่วยเหลือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ได้ทาทางช่วยเหลือชาวไร่ด้วยวิธีการต่าง ๆ มาตรการหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ ลดพื้นที่ปลูกสับปะรดให้น้อยลง พร้อมทั้งเร่งรัดผลผลิตการเกษตร โดยมีการส่งเสริมให้ใช้พื้นที่ในการเลี้ยง ไก่แทนทดแทนพื้นที่ปลูกสับปะรด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2525) ในอรุณ ยังอยู่ที่ (2531 : 1-3)

จากการสนับสนุนช่วยเหลือของรัฐ ให้มีการเลี้ยง ไก่แทนทดแทนการปลูกสับปะรด และจากการตื่นตัวของเกษตรกรเอง จึงมีการขยายตัวทางด้าน การเลี้ยง ไก่อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดโครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในหลาย ๆ โครงการติดตามมา

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

การดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 โดยได้รับการสนับสนุนจากหลาย ๆ หน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนประกอบการตื่นตัวของเกษตรกรเอง ทำให้มีการขยายตัวการเลี้ยง ไก่อย่างต่อเนื่อง แต่ผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการยอมรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีด้านการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกร เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วมักจะมีปัญหาและความยุ่งยาก เนื่องจากความไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีมากนัก มีผลทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งต้องประสบปัญหา จากการนำเทคโนโลยีไปใช้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ชีตความสามารถของเกษตรกรผู้ใช้เทคโนโลยีเพราะการเลี้ยง ไก่เป็นเรื่องที่ซับซ้อน ยุ่งยาก ขัดต่อวิถีชีวิตเดิมที่เคยปฏิบัติมาเป็นสาเหตุให้เกษตรกรบางรายล้มเลิกการเลี้ยง ไก่ไป ประกอบกับพื้นฐานการศึกษาของเกษตรกรยังขาดความรู้แม้ว่าจะผ่านการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานมาแล้วก็ตาม แต่ยังคงพบว่ามีเกษตรกรยังปฏิบัติไม่ถูกวิธี (เทวินทร์ วงษ์พระลับ และคณะ, 2535 : 82-83) ในด้านการให้อาหาร อาหารแร่ธาตุ การรีดนมที่สะอาด การจับสัตว์ การผสมพันธุ์ การช่วยคลอด การสุขาภิบาล การจัดการฟาร์มและด้านสุขภาพสัตว์ ตลอดจนประสิทธิภาพการให้น้ำนมต่อตัวของแม่โคค่อนข้างต่ำ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531 : 18) ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ต้นทุนการผลิตน้ำนมเพิ่มขึ้น เพราะตามปกติแล้วต้นทุนการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกรค่อนข้างจะสูง โดยเฉพาะมูลค่าตัวโค โรงเรือน อาหารและอุปกรณ์ใช้ในฟาร์ม ชวนิศนดากร วรวรรณ ม.ร.ว. (2534 : 6) กล่าวว่าการลงทุนในกิจการเลี้ยง ไก่ต้องใช้เงินทุนค่อนข้างสูงมาก ประมาณว่าในการลงทุนเลี้ยง ไก่ 1 ตัว จะต้องใช้ทุนไม่ต่ำกว่า 2 หมื่นบาท เมื่อเทียบกับรายได้ผลผลิตในระยะแรกจะไม่คุ้มทุน จากสาเหตุปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้เกษตรกรไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เกิดภาวะหนี้สิน ทรมตกำลังใจ จึงทำให้เกิดการล้มเลิก กิจการเลี้ยง ไก่

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งจะศึกษาทัศนคติของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ เพื่อจะได้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเลี้ยง ไก่ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และปัญหาอุปสรรคพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจน

เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

(Objectives of the Study)

1. เพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน สถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้น จากการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกรทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในทรรศนะของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่
3. เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรในการเลี้ยง ไก่ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

การศึกษาถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในทรรศนะของ เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ คาดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลและหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. กรมปศุสัตว์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำแนวทางการพัฒนา ไก่และกำหนดทิศทางการพัฒนา ไก่ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิต และตลาดในอนาคต ตลอดจนกำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบาย ไก่ เพื่อให้การพัฒนา ไก่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพต่อการเลี้ยง ไก่ของ เกษตรกร ในประเทศ

2. เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร สำนักงานปลัดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถใช้ข้อมูลหรือผลการวิจัยครั้งนี้พิจารณาการจัดทำแนวทางพัฒนาโคนมของจังหวัด ตลอดจนเป็นแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับงานนโยบายโคนม โดยให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและก่อประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมในระดับท้องถิ่น

3. เจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติงาน สำนักงานปลัดอำเภอจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ทราบถึงผลของการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานและวางแผนการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนา สนับสนุนโครงการส่งเสริมการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

(Scope and Limitation of the Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลคือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบคลุมปี 2537 ในเขตพื้นที่อำเภอหัวหิน จำนวน 39 ครอบครั้ว อำเภอปราณบุรี จำนวน 17 ครอบครั้ว อำเภอกุยบุรี จำนวน 20 ครอบครั้ว อำเภอเมือง จำนวน 152 ครอบครั้ว อำเภอทับสะแก จำนวน 14 ครอบครั้ว อำเภอบางสะพาน จำนวน 24 ครอบครั้ว และอำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 10 ครอบครั้ว ประชากรแต่ละครอบครั้วมีขนาดฟาร์ม (จำนวนแม่โครีตนม) ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดฟาร์มเป็น 3 ขนาดคือ ขนาดเล็กไม่เกิน 5 ตัว ขนาดกลาง 6-10 ตัว และขนาดใหญ่ 11 ตัวขึ้นไป

2. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตพื้นที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 276 คน

3. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไคโนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไคโนมดังนี้

3.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น ต้นทุนดำเนินการ ผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไคโนม การขยายการลงทุน การจ้างแรงงานในการเลี้ยง ไคโนม การใช้สินเชื่อทางการเกษตรและแหล่งสินเชื่อ

3.2 ด้านสังคม เช่น แรงงานในครอบครัว ประสบการณ์ฝึกอบรม การรับข่าวสาร การติดต่อเจ้าหน้าที่ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปลี่ยนวิถีชีวิต (การมีเวลาว่าง การทำงานเพื่อส่วนรวม การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก พฤติกรรมการบริโภค)

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (สภาพดิน น้ำ และอากาศ) เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลภาวะของน้ำ มลภาวะของอากาศ

นิยามศัพท์ทั่วไป

(Definition of Terms)

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไคโนม หมายถึง ผลที่พึงประสงค์ เปรียบเทียบกับผลที่ไม่พึงประสงค์ เป็นนวัตกรรมที่เกิดผลและไม่เกิดผลต่อบุคคลและระบบสังคม แต่นวัตกรรมดังกล่าวจะให้ผลทั้งทางบวกและลบที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ธรรมชาติ หมายถึง ความคิดเห็น ความเชื่อหรือการตัดสินใจต่าง ๆ ในระดับต้นไม่ลึกซึ้ง เป็นการคาดคะเนหรือการเดา หรือความคิดที่ว่าบางสิ่งบางอย่างอาจจะถูก

รอบปีการเก็บข้อมูล หมายถึง ช่วงระยะเวลาเก็บข้อมูล ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไคโนมในรอบปี 2537 โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนที่จะเลี้ยง ไคโนม

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้น จากการเลี้ยง ไก่เนื้อ ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด จึง ได้กำหนดหัวข้อการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ ดังนี้คือ

ตอน 1 ความสำคัญของการเลี้ยง ไก่เนื้อในประเทศไทย

ตอน 2 สำคัญของ โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอน 3 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลที่เกิดขึ้นภายหลังการยอมรับเทคโนโลยี

ตอน 1 ความสำคัญของการเลี้ยง ไก่เนื้อในประเทศไทย

การเลี้ยง ไก่เนื้อในประเทศไทย ได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและได้กลายเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งของ เกษตรกรและปัจจุบันนอกจากจะมีจำนวนเกษตรกร ได้ให้ความสนใจต่อการเลี้ยง ไก่เนื้อแล้วปรากฏว่ายังมีหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการตลอดจนเอกชน ได้ให้ความสนใจต่อการเลี้ยง ไก่เนื้อกันอย่างมากจนกระทั่ง ได้มีโครงการที่จะนำเข้า ไก่เนื้อพันธุ์แท้และลูกผสม เข้ามาจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรนำไปเลี้ยง การเลี้ยง ไก่เนื้อนับว่าเป็นอาชีพอีกอย่างหนึ่ง ที่สมควรจะส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเลี้ยง เพราะ เป็นอาชีพที่มีรายได้แน่นอน อัตราการตอบแทนที่ค่อนข้างสูงและเป็นอาชีพเดียวในปัจจุบันที่นักวิชาการเศรษฐกิจ ได้พบว่า มีอัตราตอบแทนสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพ เกษตรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน (ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมเกษตรกรแห่งชาติ, 2531 : 1)

1.1 การเลี้ยง ไก่เนื้อจะช่วยเพิ่มรายได้ และอาชีพให้แก่เกษตรกร ตลอดจนลดปัญหาการว่างงานและความยากจน ซึ่งนับวันจะมีมากยิ่งขึ้น สภาพปัจจุบันการเลี้ยง ไก่เนื้อสามารถทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรเลี้ยง ไก่เนื้อประมาณ 5 ตัว รายได้จากการจำหน่ายนั้นมได้ถึงเดือนละ 5,000 บาท (ตรีพล เจาะจิตต์ และคณะ, 2527 : 9) ดังนั้นจึงมีผู้สนใจที่จะประกอบอาชีพนี้กันมากขึ้น ทั้งผู้ที่เคยเป็นเกษตรกรซึ่งประกอบอาชีพเกษตรอื่น ๆ มาก่อน หรือผู้ที่ไม่เคยประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการเกษตรมาเลยก็ตาม

จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2525 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ จำนวน 3,331 ราย เพิ่มขึ้นเป็น 14,650 รายในปี 2535 เพิ่มขึ้นเป็นอัตราร้อยละ 30.89 ต่อปี สภาพการเลี้ยง ไก่เนื้อ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยง โดยเกษตรกรรายย่อย 89.57% โดยเฉลี่ยเลี้ยง 1-20 ตัว โดยใช้พันธุ์ลูกผสมขาวดำเป็นหลัก อาชีพการเลี้ยง ไก่เนื้อ มีอยู่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย (ธวัชชัย อินทรตุล, 2536 : 62) การผลิตหรือการเลี้ยง ไก่เนื้อในปี 2535 มีทั้งสิ้นประมาณ 172,000 ตัว หรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณร้อยละ 8.7 แยกออกเป็นแม่โครีตมประมาณ 88,600 ตัว ผลิตน้ำหนักดิบได้ 155,000 ตัน หรือเฉลี่ยวันละ 424.66 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี2534 คิดเป็นร้อยละ 8.9 (ธนาคารกสิกรไทย จำกัด, 2535: 41)

1.2 ลดการขาดดุลการค้าด้านผลิตภัณฑ์นมกับต่างประเทศ สืบเนื่องจากรัฐบาลได้ส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) และฉบับที่ 5 (2525-2529) ทำให้มีโคเนื้อทั้งหมด ในปี 2529 ประมาณ 56,000 ตัว แยกเป็นแม่โคเนื้อประมาณ 30,000 ตัว และสามารถผลิตน้ำหนักดิบได้ประมาณ 64,000 ตัน หรือเฉลี่ยวันละ 175 ตัน สามารถผลิตน้ำหนักดิบทดแทนการนำเข้าผลิตภัณฑ์นมได้ประมาณร้อยละ 13 ของความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์นมหรือคิดเป็นมูลค่าประมาณ 300 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530 : 1)

1.3 การแก้ไขปัญหาพืชผลทางการเกษตร ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มักพบว่าเกษตรกรที่ประกอบอาชีพในการปลูกพืชผลทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง

และอ้อย มักจะประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น สภาวะแห้งแล้งของธรรมชาติ พืชผลเสียหายจากแมลงศัตรู และที่สำคัญที่สุด ผลผลิตที่ผลิตออกมาได้นั้นขายได้ราคาต่ำ เนื่องจากราคาพืชผลทางการเกษตรมีการผันแปรตามราคาของผลผลิตในตลาดโลก ซึ่งมีผลทำให้ราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้นั้น ไม่คุ้มค่างับต้นทุนที่ลงไป ดังเช่น การปลูกสับปะรดในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี จากเดิมเกษตรกรมีอาชีพการปลูกสับปะรดป้อนโรงงานผลิตสับปะรดกระป๋อง ต่อมาปรากฏว่ามีการปลูกมากปริมาณการผลิตมากเกินไปทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตเสียหาย รัฐจึงแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยจัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่แทนทดแทนการปลูกสับปะรด (สุเมธ ประทุมสุวรรณ และธรรมบุญ ทองประไพ, 2531 : 7-8)

1.4 ส่งเสริมให้ประชาชนในชาติ บริโภคนมและผลิตภัณฑ์นมมากขึ้น การบริโภคนมส่วนใหญ่ของคนไทย ในอดีตที่ผ่านมาไม่เป็นที่นิยม แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นอาหารที่นิยมบริโภคตามลำดับมากขึ้น จากตัวเลขการสัมมนาเรื่องการพัฒนากิจการด้านโคนม จัดโดยองค์การอาหารและยาและเกษตรแห่งสหประชาชาติ 2525 คนไทยดื่มนมเฉลี่ย 10.14 ลิตร ต่อคนต่อปี เท่ากับ 27 มล.ต่อวัน (นรินทร์ ทองศิริ, 2531 : 8) จากการรณรงค์การดื่มนมของรัฐบาลตลอดจนควบคุมการนำเข้าทางนมผง โดยให้ผู้ผลิตซื้อน้ำนมดิบภายในประเทศ 20 ส่วนต่อการอนุญาตให้นำเข้าทางนมผง 1 ส่วน ทำให้การบริโภคนมพร้อมดื่มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20-25 ปี 2529 และคาดว่าปี 2530 การบริโภคนมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15-20 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530 : 1)

1.5 ทำให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมขยายตัว การเลี้ยงโคนมทำให้เกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม การสร้างโรงงานแปรรูปน้ำนมดิบ เพื่อผลิตนมพร้อมดื่มชนิดต่างๆ การสร้างโรงงานนมผง โรงงานผลิตภัณฑ์นมอื่น ๆ นอกจากอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วเกิดการขยายตัว เช่น อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ยาและเวชภัณฑ์สัตว์ ตลอดจนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ (วิบูลย์ศักดิ์ กาวิละและญาติิน โสภาสัณณกิจ, 2534 : 9)

ตอน 2 สำคัญของ โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ความเป็นมาของ โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อ

เนื่องจากเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพการทำพืชไร่ และพืชสวน เช่น การปลูกสับปะรด มะพร้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด มัน กุ้ง มะเขือ พริก เผือกและพืชชนิดอื่น ๆ ผลผลิตของพืชไร่และพืชสวนดังกล่าวขึ้นอยู่กับดิน ฟ้า อากาศ การเปลี่ยนแปลงราคาพืชผลขึ้นอยู่กับสภาวะตลาด ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพมีปัญหาในด้านการผลิต การตลาดและราคาจำหน่าย เกษตรกรมีรายได้ไม่คุ้มทุน มีผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จากความเดือดร้อนของเกษตรกรดังกล่าวจึงทำให้ทางราชการหาทางช่วยเหลือ โดยเล็งเห็นว่าการเลี้ยง ไก่เนื้อเป็นอาชีพที่มั่นคง สามารถทำรายได้ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับการประกอบอาชีพทำการเกษตรด้านอื่น ๆ และยังคงพื้นที่ที่มีปัญหาทำการเกษตรลงได้

การส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2536 :2-4) โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและเอกชน เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารกรุงไทย จำกัด องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมชลประทาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และบริษัทอุตสาหกรรมนมไทย จำกัด จากสภาพพื้นที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่เนื้อ ปัจจุบันเลือกอำนวยความสะดวกด้านตลาดรับซื้อน้ำนมดิบและแหล่งอาหารสัตว์ ทำให้มีการขยายตัวการเลี้ยง ไก่เนื้ออย่างต่อเนื่อง โดยมีโครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อประกอบด้วย 5 โครงการใหญ่ คือ

1. โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อหมู่บ้านสหกรณ์หัวสัตว์ใหญ่
2. โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อนิคมสร้างตนเองบ้านเนินดินแดง อำเภอทับสะแก
3. โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อทดแทนการปลูกสับปะรด

4. โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อในคอมสทรณ์บางสะพาน
5. โครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อสทรณ์ปศุสัตว์ทับสะแก

ลักษณะและวิธีการดำเนินงาน

จากการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อทั้ง 5 โครงการ มีลักษณะและวิธีการดำเนินงานพอสรุปได้ดังนี้

1. คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ โดยเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อและมีคุณสมบัติตามที่โครงการกำหนด จำนวนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการในระยะปีแรก รวมทั้ง 5 โครงการ จำนวนทั้งสิ้น 296 ครอบครัว
2. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน กระทรวงเกษตรและสทรณ์ กระทรวงมหาดไทย กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสทรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสทรณ์การเกษตร ธนาคารกรุงไทย จำกัด องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมชลประทาน กรมตรวจบัญชีสทรณ์
3. จัดหาแหล่งสินเชื่อให้กับสมาชิกผู้เลี้ยง ไก่เนื้อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสทรณ์การเกษตร และธนาคารกรุงไทย จำกัด เพื่อใช้จ่ายในการลงทุน เช่น ค่าพันธุ์โคสร้างคอกโคนมและข่องรีดนม การจัดทำแปลงหญ้า เครื่องมืออุปกรณ์ในการเลี้ยง ไก่เนื้อ และค่าอาหารสำหรับเลี้ยง ไก่เนื้อในระยะแรก
4. จัดหาพันธุ์โคเนื้อให้กับสมาชิกผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ รายละเอียด 5-8 ตัว ซึ่งเป็นโคเนื้อที่จัดซื้อจากภายในประเทศและต่างประเทศ

5. จัดหาตลาดรับซื้อน้ำมันดิบ โดยให้สมาชิกขายน้ำมันดิบให้กับองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.), บริษัทอุตสาหกรรมนมไทย จำกัด โดยขายในราคาประกัน

6. มีการสนับสนุนจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยง โคนมในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม และมีอำนาจการต่อรองในกิจกรรมต่าง ๆ

ผลที่ได้รับจากโครงการส่งเสริมการเลี้ยง โคนม

จากการส่งเสริมการเลี้ยง โคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2536 การเลี้ยง โคนมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกอำเภอ จำนวนแม่โครีตนมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 5,349 ตัว ปริมาณน้ำมันดิบมีอัตราการขยายตัวสูงถึง 1,968.20 ตันต่อเดือน (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2536 : 1) การเลี้ยง โคนมยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ลดพื้นที่ที่มีปัญหาการทำการเกษตร
2. เป็นการสร้างงานอาชีพที่มั่นคง
3. ลดปัญหาการว่างงานของคนในท้องถิ่น
4. มีการจ้างแรงงานเลี้ยง โคนม ทำให้มีการกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น
5. สร้างรายได้และยกฐานะทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิกผู้เลี้ยง โคนม
6. สร้างความคุ้นเคยการบริโภคนมและสร้างผลานามัยที่สมบูรณ์แก่สมาชิกใน

กรอบคร่าว

ผลสืบเนื่องจากการยอมรับนวัตกรรม หรือการเลี้ยง โคนมอย่างกว้างขวางมีผลให้เกษตรกรส่วนหนึ่งประสบความสำเร็จ แต่ผลการสังเกตสอบถามยังพบว่ามีเกษตรกรอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยง โคนม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความซับซ้อนยุ่งยาก ตลอดจนความหลากหลายในเรื่องอุปสรรคและปัญหา จากสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเลี้ยง โคนมในทรรศนะของเกษตรกร

ตอน 3 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลที่เกิดขึ้นภายหลังการยอมรับเทคโนโลยี

ผลที่เกิดขึ้นภายหลังการยอมรับเทคโนโลยีนั้น Rogers (1983 : 380-387) ได้สรุปผลที่เกิดขึ้นจากนวัตกรรมออกเป็น 3 มิติไว้ดังนี้

1. ผลที่พึงประสงค์เปรียบเทียบกับผลที่ไม่พึงประสงค์ (desirable versus undesirable consequences)
2. ผลทางตรงเปรียบเทียบกับผลทางอ้อม (direct versus indirect consequences)
3. ผลที่เกิดขึ้นจากความคาดหวังไว้เปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจากไม่ได้คาดหวัง (anticipated versus unanticipated consequences)

จากผลที่พึงประสงค์เปรียบเทียบกับผลที่ไม่พึงประสงค์ เช่นการยอมรับข้าวและข้าวสาลีในประเทศอินเดียและประเทศอื่น ๆ การยอมรับดังกล่าวเกิดการปฏิบัติทางเกษตรกรรม นวัตกรรมเหล่านี้ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น นำไปสู่การมีรายได้มากขึ้น โดยมีการนำเอาเครื่องจักรกลมาใช้แทนแรงงานคน แต่อย่างไรก็ตาม ผลที่ไม่พึงประสงค์ได้เกิดขึ้นติดตามมาคือ ทำให้คนว่างงาน มีการอพยพเข้าสู่เมืองและก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา

นอกจากนั้น Rogers (1983 : 411) ยังได้เสนอทสรุปถึงผลที่เกิดขึ้นจากนวัตกรรมดังนี้คือ

1. ผลที่พึงประสงค์เปรียบเทียบกับผลที่ไม่พึงประสงค์ เป็นนวัตกรรมที่เกิดผลและไม่เกิดผลต่อบุคคลและระบบสังคม แต่นวัตกรรมดังกล่าวจะให้ผลทั้งทางบวกและลบที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้
2. ผลทางตรง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมที่มีผลต่อบุคคลหรือระบบสังคมที่เกิดขึ้นทันที ส่วนผลทางอ้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังเกิดผลทางตรงของนวัตกรรม

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการคาดหวังไว้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อบุคคลและระบบสังคมนั้นยอมรับและตั้งใจไว้ ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้คาดหวัง เป็นการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากนวัตกรรมที่ไม่ได้ตั้งใจไว้หรือไม่ได้ออมรับ

ในการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่เกษตรกรยอมรับนวัตกรรมไปปฏิบัติผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่เนื้อ พบว่ามีผลทั้งทางบวกและลบ (ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ จากการตรวจเอกสาร พบว่ามีสิ่งบ่งชี้เกี่ยวกับผลทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลายปัจจัย ซึ่ง ได้แก่

1.1 ต้นทุนดำเนินการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2534 : 37-39) ได้ศึกษา เกี่ยวกับต้นทุนการเลี้ยง ไก่เนื้อและต้นทุนการผลิตน้ำมันดิบดังนี้คือ

ในประเด็นต้นทุนการเลี้ยง ไก่เนื้อนั้น ผลการศึกษา พบว่าร้อยละ 71.80 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นต้นทุนผันแปร ซึ่งจำแนกเป็นค่าอาหารชั้น อาหารหยาบและแรงงานร้อยละ 36.01, 13.37 และ 9.80 ตามลำดับ ร้อยละ 28.20 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นต้นทุนคงที่ ซึ่งจำแนกเป็นค่าเสื่อมและค่าเสียโอกาสของแม่ไก่ ค่าเสื่อมและค่าเสียโอกาสของเครื่องมือและอุปกรณ์และค่าใช้ที่ดินร้อยละ 19.15, 4.02 และ 2.98 ตามลำดับ ประมาณร้อยละ 51.55 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายเงินสดและร้อยละ 48.45 เป็นต้นทุนไม่เป็นเงินสด ต้นทุนการเลี้ยง ไก่เนื้อในแต่ละปี ผันแปรตามความเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยและราคาอาหารชั้น ต้นทุนการเลี้ยง ในช่วงปี 2529-2533 มีแนวโน้มสูงขึ้นจากตัวเลข 13,342.06 บาท ในปี 2529 เป็นตัวเลข 14,482.82 บาท, 14,839.87 บาท, 17,045.97 บาท และ 17,997.06 บาท ในปี พ.ศ. 2530-2533 ตามลำดับ

ต้นทุนการผลิตน้ำมันดิบ พบว่าในช่วงปี พ.ศ.2527-2533 เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตนมกิโลกรัมละ 3.80-5.00 บาท ร้อยละ 71.77 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นต้นทุนผันแปร จำแนกเป็นค่าอาหารชั้น ค่าอาหารหยาบและค่าแรงงานร้อยละ 41.19,

13.79 และ 10.52 ตามลำดับ ร้อยละ 28.23 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นต้นทุนคงที่ จำแนกเป็นค่าพันธุ์ ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ และค่าใช้ที่ดินร้อยละ 19.17, 4.02 และ 2.98 ตามลำดับ ประมาณร้อยละ 56.41 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดและร้อยละ 43.59 เป็นต้นทุนไม่เป็นเงินสด

ฉัตร ช้าซอง (2536 : 29) ได้ศึกษาด้านทุนการผลิตน้ำนมดิบของสมาชิกสหกรณ์โคนม จังหวัดขอนแก่น ปี 2535/2536 พบว่า ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรทุกขนาดฟาร์มค่อนข้างสูง ถ้าวรวมเอาค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมารวมด้วย โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย กิโลกรัมละ 12.76 บาท ซึ่งสูงกว่าราคาที่รัฐกำหนดราคารับซื้อ (กิโลกรัมละ 8.50 บาท) และสูงกว่าราคาที่เกษตรกรขายได้จริงกิโลกรัมละ 7.96 แต่ถ้าคิดเฉพาะต้นทุนที่เป็นเงินสดก็ตกกิโลกรัมละ 7.43 บาท คิดจากราคาที่รัฐกำหนดเกษตรกรก็จะมีกำไรกิโลกรัมละ 1.07 บาท คิดจากราคาที่ขายจริง เกษตรกรจะมีกำไรเพียงกิโลกรัมละ 0.53 บาทเท่านั้น นอกจากนี้ ปรีชญ์พันธุ์ อุตมประเสริฐ และคณะ (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 125-127) ได้ศึกษาแนวทางการลดต้นทุนการผลิตน้ำนม พบว่าต้นทุนการผลิตน้ำนมของเกษตรกรรายย่อยมีวิธีการคิดต้นทุน 2 แบบคือ แบบที่ 1 นำค่าแรงงานในครอบครัวมาคิด ปรากฏว่าเกษตรกรจะขาดทุน 2,800 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิตน้ำนมอยู่ประมาณ 9.20 ต่อกิโลกรัม แบบที่ 2 ไม่ได้นำค่าแรงงานที่ใช้ในครัวเรือนมาคิด เกษตรกรก็ยังขาดทุนอยู่ประมาณ 1,000 บาทต่อเดือน โดยมีต้นทุนการผลิตน้ำนมต่อกิโลกรัม ลดลงเหลือ 6.20 บาท

จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ต้องมีการลงทุนค่อนข้างสูงประกอบไปด้วยต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ทั้งนี้การเลี้ยง โคนมของเกษตรกรในแต่ละฟาร์ม แต่ละปี จะมีการผันแปรไปตามอัตราดอกเบี้ยและราคาอาหารชั้นเป็นสำคัญ

1.2 ผลตอบแทนจากการเลี้ยง โคนม การเลี้ยง โคนมเป็นอาชีพเกษตรที่มีผลตอบแทนสูง สามารถทำให้ เกษตรกรมีงานทำและรายได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปี ชาญชัย จันทร์เชื้อ (2530 : 38) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยง โคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมอยุธยา จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สมาชิกเลี้ยง โคนมมีรายได้ในรอบปีเฉลี่ยสูงกว่ารายจ่าย สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เช่นเดียวกับวิจิต ฤกษ์วรรณ (2535 :

74) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการปฏิบัติด้าน โคนมของ เกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการเลี้ยง โคนมทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ เสาวคนธ์ โรจนสถิตย์ และคณะ (2532 : 1) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการการเลี้ยงและการให้อาหาร โคนมในประเทศไทย 1) สภาพการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรในแหล่งต่าง ๆ 1.1 เขตสหกรณ์ปศุสัตว์ เขาขลุ้ง จำกัด จังหวัดราชบุรี พบว่าการจัดการเลี้ยงอยู่ในเกณฑ์ เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยง โคนมเฉลี่ย 9,164.75 บาทต่อปี ในทางตรงกันข้าม ศรีเทพ ธัมวาสร และมณฑา เหลืองวัฒนวิไล (2536 : 218) ได้ศึกษาผลตอบแทนจากการเลี้ยง โคนมชาฮีवाल-ฟรีเซียน โดยเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง พบว่าการเลี้ยง โคนมจังหวัดพัทลุงเพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยง ผลผลิตน้ำนมดิบ ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยง โคนมในโครงการนี้จะขาดทุนสุทธิ 16,299 บาทต่อฟาร์มต่อปี

ผลการตอบแทนจากการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรในแต่ละฟาร์ม มีความแตกต่างกันอยู่มาก เนื่องจากต้นทุนค่าเงินการและผลผลิตน้ำนมในแต่ละฟาร์มไม่เท่ากัน ดังนั้นผลตอบแทนที่ได้รับ (กำไร-ขาดทุน) ของแต่ละฟาร์มจึงไม่เท่ากัน

1.3 การขยายการลงทุน การขยายลงทุนในฟาร์มโคนม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านผลผลิตในฟาร์ม จีรสิทธิ์ สงค์ประเสริฐ (2525 : 45-49) ได้ศึกษาการเลี้ยง โคนมหมู่บ้าน โคนมสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เงินทุนเจ้าของฟาร์ม โคนมยอมลงทุนก่อนเพื่อขยายงาน รวมมีหนี้สินกับธนาคารกรุงไทย 345,600 บาท เฉลี่ยแล้วมีหนี้สินฟาร์มละ 12,800 บาท นอกจากนี้ ปราโมช ศีตะโกเศศ และคณะ (2534 : 184) ได้ศึกษาการสำรวจข้อมูลสภาพการเลี้ยง โคนม ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 46.00 มีความประสงค์จะเพิ่มการลงทุนในฟาร์ม โคนมของตน เพราะเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงดี ในขณะที่เกษตรกรอีกร้อยละ 53.00 ไม่ประสงค์จะเพิ่มทุน เพราะคิดว่าแม่โคในฟาร์มปัจจุบันมีมากแล้ว ประสบกับปัญหาขาดพื้นที่แปลงพืชอาหารสัตว์หรือขาดแรงงาน

การเลี้ยง โคนมมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนซึ่งประกอบไปด้วย ขนาดของฟาร์ม รายได้ของฟาร์ม สินเชื่อเพื่อการลงทุน พื้นที่เลี้ยง โคนมและแปลงหญ้า แรงงานในฟาร์ม

ตลอดจนตลาดรับซื้อน้ำมันดิบ ซึ่งมีผลต่อการขยายการลงทุนในฟาร์ม โคนมของเกษตรกร

1.4 การจ้างแรงงานในการเลี้ยง โคนม อรุณ ยังอยู่ดี (2531 : 36) ได้ศึกษา การยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยง โคนมของเกษตรกร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การจ้างแรงงานในการทำการเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.4) มีการจ้างแรงงานจำแนกออกเป็น จ้างทั้งหมด จ้างเป็นบางส่วน และจ้างเป็นส่ว่นน้อยร้อยละ 12.5, 41.5 และ 22.2 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 23.6) ไม่มีการจ้างแรงงานทำการเกษตร เช่นเดียวกับ ธวัช เสียงลือชา (2532 : 36) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยง โคนมของสมาชิกสหกรณ์หนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) พบว่า สมาชิกเลี้ยง โคนมใช้แรงงานในครอบครัวรวมแรงงานจ้างประจำร้อยละ 2.24 ใช้แรงงานจ้างชั่วคราว ร้อยละ 1.49 และใช้แรงงานในครอบครัวรวมแรงงานจ้างประจำและแรงงานชั่วคราว เพียงร้อยละ 0.75 นอกจากนี้ จีรสิทธิ์ สังข์ประเสริฐ (2525 : 49) ได้ศึกษาการเลี้ยง โคนมหมู่บ้าน โคนมสันกำแพงอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแรงงานหลักในฟาร์มคือ ตัวเจ้าของฟาร์มเอง เขาใช้แรงงานเป็นจำนวนชั่วโมงในฟาร์มโคนมนั้นเฉลี่ยแต่ละวัน 9.56 ชั่วโมง

การจ้างแรงงานในการเลี้ยง โคนม ส่วนมากเป็นฟาร์มขนาดใหญ่มีแรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในฟาร์มได้ ตลอดจนฟาร์มบางฟาร์มเจ้าของประกอบธุรกิจด้านอื่น ๆ ควบคู่กับการเลี้ยง โคนมด้วย จึงจำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานจากบุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม

1.5 การใช้สินเชื่อทางการเกษตรและแหล่งสินเชื่อ อรุณ ยังอยู่ดี (2531 : 52) ได้ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยง โคนมของเกษตรกร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่าแหล่งเงินทุนในการเลี้ยง โคนม (ร้อยละ 91.7) กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รองลงมาได้แก่ ทุนของตนเอง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในอัตราร้อยละ 5.66 และ 2.8 ตามลำดับ นอกจากนี้ ทวี อุทัยชัย (2534 : 47) ได้ศึกษาการวิเคราะห์พฤติกรรมการลงทุนของสมาชิกสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด ปี พ.ศ. 2531 พบว่าเกษตรกรสมาชิกฟาร์มเล็กและเริ่มต้นกิจการใหม่ ๆ มักจะมีความต้องการ

เงินทุนหรือสินเชื่อเพื่อการเลี้ยงโคนมสูงกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ หรือฟาร์มที่เลี้ยงโคนมมานานแล้ว ทั้งนี้เพราะว่าฟาร์มที่ดำเนินกิจการมานานแล้วมีโอกาสสะสมทุนได้มากกว่าฟาร์มที่เพิ่งเริ่มต้น

การใช้สินเชื่อเพื่อการลงทุนและขยายกิจการ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเริ่มต้นกิจการใหม่มักจะใช้บริการเงินกู้จากสถาบันการเงินเป็นหลัก เนื่องจากการสนับสนุนจากรัฐบาลมากกว่าสินเชื่อจากแหล่งอื่น ๆ

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้เกิดเทคโนโลยีที่ใช้แรงงานคนน้อยลง ผู้ที่มีทุนมากอาจนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้งานทั้งหมดเป็นธุรกิจขนาดใหญ่มากขึ้น ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กหดตัวลง แต่ในทางตรงข้ามการที่แต่ละคนสามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีที่มีขนาดเล็กอาจทำให้เขากลายเป็นนายทุนอิสระ หรือรวมตัวเป็นสหกรณ์ เจ้าของเทคโนโลยีร่วมกัน และอาจทำให้เกิดองค์กรทางธุรกิจใหม่ ๆ ได้ (คณะอนุกรรมการพัฒนาเทคโนโลยี, 2534 : 10) ส่วนผลกระทบทางด้านวัตถุ คือ เทคโนโลยีที่นำเข้าไปจะทำให้ชาวชนบททำงานมากขึ้น เพื่อต้องการผลผลิตเพิ่มขึ้น วิธีชีวิตจะต้องผูกพันกับระบบภายนอกหรือระบบทุนนิยมเพิ่มมากขึ้นด้วย ในขณะเดียวกันชาวชนบทยังต้องเสียค่าลงทุนที่สูง นอกจากนี้เกษตรกรมักประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ผลผลิตเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติ การขยายผลผลิตทางการเกษตร ราคาต่ำเนื่องจากพ่อค้าคนกลางกดราคา อีกทั้งรัฐบาลไม่ยอมประกันราคา เกษตรกรขาดอำนาจการต่อรอง ชาวชนบทก็จะพบกับความลำบาก ผจญกับปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างไม่สิ้นสุด อุบัติภัยที่เกิดขึ้น เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบทนับวันจะขยายวงกว้างมากขึ้น เช่น เกิดสารพิษตกค้างจากกิจกรรม (ศิริ ยามสุโพธิ์, 2536 : 69-70)

2. ผลทางด้านสังคม จากการตรวจเอกสาร พบว่ามีสิ่งบ่งชี้เกี่ยวกับผลทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นหลายปัจจัยซึ่งได้แก่

2.1 แรงงานในครอบครัว งามพิศ ธรรมทัศน์ (2532 : 50-51) ได้ศึกษาการรับรู้ของเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด

จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จำนวนแรงงานของครอบครัวเลี้ยงโคนม นอกจากตัวเกษตรกรเอง แล้วที่เป็นแรงงานในครอบครัว ยังมีแม่บ้านเกษตรกรและบุตร เข้ามามีบทบาทเป็นแรงงานในฟาร์ม จัดได้ว่าเป็นแรงงานในครัวเรือน เนื่องจากเป็นฟาร์มขนาดเล็กจึงไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานจากภายนอก นอกจากนี้ ศรานุฒิ ม่วงศรี (2524 : 15) ได้ศึกษา การศึกษาด้านเทคนิคในการผสมพันธุ์ การให้อาหาร และการจัดการเลี้ยงดูโคนมของฟาร์มในตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาแรงงานอาจเกิดขึ้นเมื่อฟาร์มมีจำนวนโคนมเกิน 10 ตัว แรงงานในครัวเรือนอาจไม่พอ เนื่องจากต้องทำงานอย่างอื่นที่เป็นอาชีพหลักด้วย

การใช้แรงงานในครอบครัวสำหรับเลี้ยงโคนมเหมาะสมกับฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งสามารถใช้แรงงานในครัวเรือนได้อย่างคุ้มค่าลดปัญหาการว่างงานของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสามารถลดต้นทุนของการผลิตในแง่การจ้างงานแรงงานบุคคลภายนอก

2.2 ประสบการณ์ฝึกอบรม นำมาซึ่งพื้นฐานความรู้ในการประกอบอาชีพและสามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ธวัช เสี่ยงลีลา (2532 : 48) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์หนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) พบว่า สมาชิกไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงโคนมจำนวน 52.24 โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาว่าง ไม่มีโอกาส และไม่จำเป็น ส่วนสมาชิกเคยผ่านการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงโคนมมีเพียงร้อยละ 47.76 นอกจากนี้ ศรเทพ ชัมวาสร และมณฑา เหลืองวัฒนวิไล (2536 : 223) ได้ศึกษาผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนมชาฮิวาล-ฟรีเซียน โดยเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง พบว่า เกษตรกรรายใหม่ขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม แม้จะมีการอบรมแต่ก็กระทำในช่วงระยะเวลาสั้น โคนมาถึงคอกเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

ประสบการณ์ฝึกอบรม เกษตรกรส่วนใหญ่ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการเลี้ยงโคนม จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมตามเงื่อนไขของโครงการเพื่อสร้างความรู้พื้นฐาน แต่การเลี้ยงโคนมเป็นเรื่องที่ซับซ้อนยุ่งยาก ยากที่จะเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้พื้นฐานเพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอต่ออาศัยความเข้าใจและทักษะเป็นอย่างมาก การ

ฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อได้รับความรู้และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาปรับใช้ในฟาร์มของตนเอง ได้

2.3 การรับข่าวสาร ชาญชัย จันทร์เชื้อ (2530 : 36) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยง ไก่เนื้อของสมาชิกสหกรณ์ ไก่เนื้ออยุธยา จำกัด จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อได้รับอิทธิพลต่อการถ่ายทอดความรู้จากเพื่อนบ้าน รองลงมาเป็นเจ้าของที่ของรัฐบาล น้อยที่สุดเป็นเอกสารและสิ่งพิมพ์ นอกจากนี้ ธวัช เสี่ยง ลือชา (2532 : 46) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยง ไก่เนื้อของสมาชิกสหกรณ์หนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) พบว่า สมาชิกผู้เลี้ยง ไก่เนื้อได้รับความรู้จากเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงมาเป็นเจ้าของที่ของรัฐ (เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ไก่เนื้อหนองโพและเจ้าหน้าที่ผสมเทียม)

การรับข่าวสาร เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อส่วนใหญ่จะได้รับข่าวสารจากการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากเพื่อนบ้านเกษตรกรด้วยกัน นอกจากนี้ก็เป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตลอดจนสื่อสารมวลชนสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของตัวเกษตรกรเอง โดยการแสวงหาความรู้ และนำความรู้ดังกล่าวมาพิจารณาปรับปรุงและนำไปใช้ให้ก่อประโยชน์กับฟาร์ม ไก่เนื้อของตนเอง

2.4 การติดต่อเจ้าหน้าที่ ศราวุฒิ ม่วงศรี (2524 : 75-76) ได้ศึกษาด้านเทคนิคในการผสมพันธุ์ การให้อาหาร และการจัดการเลี้ยงดู ไก่เนื้อของฟาร์มในตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ความรู้จากการเลี้ยง ไก่เนื้อนอกจากเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อหาได้จากฝ่ายส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์หนองโพแล้ว เกษตรกรยังสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้จากองค์การส่งเสริมกิจการ ไก่เนื้อแห่งประเทศไทย กรมปศุสัตว์ กรมป.กลาง และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การติดต่อเจ้าหน้าที่ขอรับคำแนะนำ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ สามารถนำคำแนะนำดังกล่าวมาพิจารณาปรับใช้ เพื่อบำรุงรักษาสุขภาพของไก่ที่เลี้ยง ไก่เนื้อ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเกษตรกรแต่ละบุคคลด้วย

2.5 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ชาควิต เอี่ยมจันทร์ (2535 : 65) ได้ศึกษา ผลของโครงการธนาคารโค-กระบือตามแผนพัฒนาชนบทยากจนต่อเกษตรกรที่ได้รับบริการในจังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ นั้น เนื่องจากเกษตรกรต้องการได้รับการบริการจากกลุ่มโดยเฉพาะด้านสินเชื่อ นอกจากนี้ เทวินทร์ วงษ์พระลับ และคณะ (2535 : 84) ได้ศึกษาภาวะภาพในการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มักจะรวมกลุ่มกันหลวม ๆ ร่วมมือหรือมโนเฟียงกันในระยะแรก ต่อมาเมื่อมีการขัดแย้งกันก็จะสลายตัว ความขัดแย้งที่มักจะพบส่วนใหญ่คือ ความขัดแย้งในแง่ของการได้เปรียบเสียเปรียบ การทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งและสลายตัวในเวลาต่อมา

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ มักจะเห็นความสำคัญเฉพาะการที่ได้รับบริการในด้านต่าง ๆ จากกลุ่มมากกว่าจะมุ่งถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยเฉพาะความเข้มแข็งของการบริหารกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนขาดการเชื่อมโยงและประสานงานกัน

2.6 การเปลี่ยนวิถีชีวิต ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิมของเกษตรกรเปลี่ยนไป จากการตรวจเอกสาร พบว่ามีสิ่งบ่งชี้เกี่ยวกับการเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นมีหลายปัจจัยซึ่งได้แก่

2.6.1 การมีเวลาว่าง โคนมเป็นสัตว์ที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่มาก ผู้เลี้ยงต้องรีดนมโควันละ 2 ครั้ง เริ่มตั้งแต่เช้า งานดูแลโคนมไม่มีวันหยุด ต้องทำงานตามกำหนดเวลา แม้แต่ในเวลาค่าถ้าจำเป็น (ชวนิศนตากร วรพรรณ ม.ร.ว., 2527 : 6) นอกจากนี้ จีรสิทธิ์ สงค์ประเสริฐ (2525 : 47) ได้ศึกษาการเลี้ยงโคนมหมู่บ้านโคนมสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีเวลานักเหนื่อยในตอนสาย ๆ และบ่าย ๆ หลังจากรีดนม อันเป็นเวลาเข้าสวนครัวหลังบ้านและตอนกลางคืนเป็นเวลาของครอบครัว จัดได้ว่าเป็นชีวิตที่มีความสุขพอสมควร

2.6.2 การทำงานเพื่อส่วนรวม สุจินต์ ลิมารักษ์ (2529 : 47) ได้ศึกษาระบบการเลี้ยง ไก่ในสามหมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเกษตรกรในบ้านจำจานและนิคมสร้างตนเอง จังหวัดขอนแก่น ไม่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างทำ แต่ที่บ้านห้วยไร่ จังหวัดชัยภูมิ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น แรงงานริตนม การเลี้ยงดู การให้อาหาร ตลอดจนการส่งนมให้กับโรงงาน

2.6.3 การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก สุจินต์ ลิมารักษ์ (2529 : 19) ได้ศึกษาระบบการเลี้ยง ไก่ในสามหมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าก่อนเริ่มโครงการและหลังจากดำเนินโครงการเลี้ยง ไก่ไปแล้ว 2-3 ปี เกษตรกรบ้านจำจานจังหวัดขอนแก่น ได้เดินทางไปดูงานการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกรอำเภอเวียงเหล็ก จังหวัดสระบุรีและบ้านทรัพย์กระดาน จังหวัดลพบุรี

2.6.4 พฤติกรรมการบริโภคคน ไทยเริ่มมีการพัฒนาการดื่มมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะรัฐบาลได้มีการรณรงค์เพื่อการบริโภคนม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยจัดให้มีคณะกรรมการรณรงค์ให้ประชาชนบริโภคนม แนวโน้มการบริโภคนมสดภายในประเทศนับวันจะเพิ่มมากขึ้น ทำให้สุขภาพอนามัยของคน ไทยยุคใหม่ มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์หรืออย่างน้อยภายในครอบครัวของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เอง เนื่องจากได้บริโภคนมสดที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อทุกวัน (สุเมธ ประทุมสุวรรณ และธรรมบุญ ทองประไพ, 2531 : 11-12)

การเปลี่ยนวิถีชีวิตของเกษตรกรภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่พบว่า

- เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก เพราะการเลี้ยง ไก่ต้องมีการเอาใจใส่เลี้ยงดูเป็นอย่างมาก ใช้เวลาเกือบทั้งวัน แต่เป็นการใช้แรงงานส่วนเกินของสมาชิกในครอบครัวได้เป็นอย่างดี
- การทำงานเพื่อส่วนรวมและการพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอกของเกษตรกรขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และความต้องการที่พึงประสงค์ในจุดมุ่งหมายจากการเลี้ยง ไก่

- พฤศจิกายนการบริโภคนม จากการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ของรัฐ ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและสมาชิกของครอบครัวเห็นคุณค่าประโยชน์ของอาหารนม และเกิดความคุ้นเคย ทำให้มีการบริโภคนมและผลิตภัณฑ์นมเพิ่มขึ้น

ผลกระทบต่อสังคม (ชุมชน) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้มนุษย์มีส่วนร่วมในสังคมลดน้อยลง ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหายไปเพราะมนุษย์ทุกคนสามารถพึ่งตนเองได้ (คณะอนุกรรมการพัฒนาเทคโนโลยี, 2534 : 10) ส่วนผลกระทบทางด้านจิตใจ จากที่ชาวชนบทจะต้องเร่งรีบกับการทำงานเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น วิถีชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยอยู่กันอย่างเรียบง่ายผูกพันกับธรรมชาติกลายเป็นการแข่งขัน กระตือรือร้น ชิงไหวชิงพริบเพื่อการอยู่รอด ชุมชนที่นำเทคโนโลยีไปใช้จนทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า "นำสมัยแต่ไม่พัฒนา" ภาวะการดังกล่าว นับว่ามีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของชาวชนบทเป็นอย่างมาก (ศิริ ฮามสุโขทัย, 2536 : 70)

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีบางตัวมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมด้วย นอกจากนี้การสร้างเทคโนโลยีทางการผลิตมากขึ้นมีผลทำให้มีการขุดค้นพลังงานธรรมชาติมาใช้มากขึ้นและเร็วขึ้น เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในทางอ้อม และการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยปราศจากทิศทางการดูแลที่เหมาะสมจะทำให้สิ่งแวดล้อม อากาศ แม่น้ำ พื้นดิน อากาศ เกิดมลภาวะมากขึ้น (คณะอนุกรรมการพัฒนาเทคโนโลยี, 2534 : 10)

มลพิษจากสิ่งขับถ่ายจากมูลสัตว์ Panzenga (1991) ได้ยกตัวอย่างสุกรในประเทศเนเธอร์แลนด์ สุกรน้ำหนักโดยเฉลี่ย 70 กิโลกรัม จะถ่ายมูลออกมา 4-5 กิโลกรัม ถ้าสุกร 14 ล้านตัว ปริมาณมูลสุกรจะมีถึง 70,000 ตัน และ MWPSC (1985) ได้สรุปให้เห็นว่ามลพิษที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงสัตว์นั้น เกิดจากมูลสัตว์นั่นเอง เช่น ก๊าซแอมโมเนีย (NH_3) ก๊าซไข่เน่า (H_2S) และกลิ่นซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ สุขภาพของตัวสัตว์เอง และผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม (เกรียงศักดิ์ หนูสุข, 2535 : 22-23) นอกจากนี้ปราโมช ศีตะโกเศศ และคณะ (2534 : 184) ได้ศึกษา การสำรวจข้อมูลสภาพการ

เลี้ยง ไค้ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 95.00% ไม่มีปัญหา เพราะฟาร์มไค้อยู่ห่างไกล จากชุมชนอยู่ในกลุ่มญาติพี่น้อง หรืออยู่ในกลุ่มผู้เลี้ยง ไค้ด้วยกัน ส่วนเกษตรกรอีก 5.00% มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในด้านกลิ่น เสียงและแมลงวัน

การเลี้ยง ไค้ ย่อมทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้โดยเฉพาะสิ่ง ปรุฏุกูล เช่น มูลไค้ เศษวัตถุเหลือใช้ทางการเกษตร อาหารขี้แ่และอาหารหยาบ แต่ทั้งนี้ผล กระทบดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบทางด้านอื่น ๆ แล้วอาจจะเป็นส่วนน้อย เนื่อง จากการเลี้ยง ไค้จะเลี้ยงกันตามชนบทเสียส่วนใหญ่และห่าง ไค้ไกลจากชุมชนเมือง ดังนั้นผล กระทบที่ได้รับดูจะเป็น เรื่อง เล็กน้อยในความรู้สึกของคนทั่วไป

ภาคสรุป (Overview)

จากการแรงค์ส่งเสริมการเลี้ยง ไค้ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลสืบ เนื่องมาจากการแก้ไขปัญหาพิษผลทางการเกษตรตกต่ำ และจากการตื่นตัวของเกษตรกรเอง ประกอบกับผลตอบแทนที่ได้รับจากการเลี้ยง ไค้ มีอัตราการตอบแทนที่สูงสุด เมื่อเทียบกับการทำการเกษตรหลาย ๆ อย่าง ตลอดจนการเลี้ยง ไค้ยังมีปัจจัยเอื้ออำนวยและสนับสนุน เช่น ความเหมาะสมของพื้นที่ที่จะเลี้ยง ไค้ แหล่งอาหารสัตว์ ตลาดรับซื้อน้ำนมดิบจากภาค รัฐและเอกชน จึงทำให้มีการขยายตัวการเลี้ยง ไค้อย่างกว้างขวางและเป็น ไปอย่างต่อเนื่อง แต่การเลี้ยง ไค้ก็ยังเป็น เรื่องที่ซับซ้อนยุ่งยาก เนื่องจากความไม่คุ้นเคยและ ปัญหา หลากหลาย ทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยง ไค้

จากการตรวจเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าผลที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการยอมรับเทคโนโลยีด้านการเลี้ยง ไค้ของเกษตรกรนั้น เป็น ไปในทิศทางที่ ึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ โดยพบว่า ต้นทุนดำเนินการ ผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไค้ การขยายการลงทุน การจ้างแรงงานในการเลี้ยง ไค้ การใช้สินเชื่อกทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ แรงงานในครอบครัว ประสิทธิภาพฝึกอบรม การรับข่าวสาร การติดต่อ เจ้าหน้าที การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปลี่ยนวิถีชีวิต (การมีเวลาว่าง การทำงานเพื่อ

ส่วนรวม การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก พฤติกรรมการบริโภค) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลภาวะของน้ำ และมลภาวะของอากาศ เป็นผลจากนวัตกรรมที่ทำให้เกิดผลและไม่เกิดผลต่อบุคคลและระบบสังคม โดยนวัตกรรมดังกล่าวให้ผลทั้งทางบวกและลบที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเลี้ยงโคนม ในทรศณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อจะได้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบ เพื่อนำไปหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้กำหนดรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย (Locale of the Study)

การวิจัยในครั้งนี้ จะดำเนินการในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 อำเภอได้แก่ อำเภอหัวหิน ปรานบุรี กุยบุรี เมือง ทับสะแก บางสะพาน และบางสะพานน้อย ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกผู้เลี้ยงโคนม จำนวน 7 กลุ่ม เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นสถานที่วิจัย นั้นเนื่องมาจาก

1. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ประกอบด้วย 5 โครงการใหญ่ ดังนี้

- 1.1 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่
- 1.2 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมนิคมสร้างตนเองบ้านเนินดินแดง

อำเภอทับสะแก

- 1.3 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมทดแทนการปลูกสับปะรด
- 1.4 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมนิคมสหกรณ์บางสะพาน
- 1.5 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมสหกรณ์ปศุสัตว์ทับสะแก

2. เป็นแหล่งเลี้ยงโคนมขนาดใหญ่ โดยเลี้ยงเป็นการค้า ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในปัจจุบันมากเป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ ทำให้สามารถทราบข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมได้เป็นอย่างดี

3. งานวิจัยทางการเลี้ยงโคนม ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้มีการวิจัยไว้น้อยมาก ทำให้ผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและพัฒนาของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์สนใจที่จะศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทรรศนะของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
(The Population and Sampling Procedures)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 884 ครอบครัว ในพื้นที่ 7 อำเภอ 27 ตำบล (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2536 : 1)

ตาราง 1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มที่	อำเภอ	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม (ครอบครัว)
1	หัวหิน	125
2	ปราณบุรี	55
3	กุยบุรี	65
4	เมือง	485
5	ทับสะแก	44

ตาราง 1 (ต่อ)

กลุ่มที่	อำเภอ	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม (ครอบครัว)
6	บางสะพาน	78
7	บางสะพานน้อย	32
รวม 7 กลุ่ม	7 อำเภอ	884 ครอบครัว

สำหรับขนาดของตัวอย่าง (sample size) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้คำนวณทางสถิติตามแบบของ Pagoso, Garcia and Leon อ้างโดย Chua (1984) ใน นำชัยพนผล (2532: 134-135) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีสูตรการหาคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

ซึ่ง n = จำนวนตัวอย่าง (ขนาดของตัวอย่าง)

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่าจะเป็น

$$n = \frac{884}{1+884(0.05)^2}$$

$$n = \frac{884}{3.21}$$

$$n = 275.38$$

จากการคำนวณได้ขนาดของตัวอย่างทั้งสิ้น 276 คน

เนื่องจากจำนวนประชากร (เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม) แต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอ ต้องคำนวณสัดส่วนที่เหมาะสมต่อประชากรในแต่ละกลุ่มด้วย โดยใช้สูตร ของ Nagtalon (1983) ในน้ำชัย ทนผล (2532 : 134) ดังนี้

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

N_1 = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม

n_1 = จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

ตาราง 2 แสดงจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละกลุ่ม

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนประชากรตัวอย่าง (คน)
1	หัวหิน	125	39
2	ปราณบุรี	55	17
3	กุยบุรี	65	20
4	เมือง	485	152
5	ทับสะแก	44	14
6	บางสะพาน	78	24
7	บางสะพานน้อย	32	10
รวม	7 อำเภอ	884 คน	276 คน

สำหรับการคัดเลือกตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) อ้างโดย Chua (1984) ใน นำชัย ทนผล (2532 : 139-141) และคำนวณช่วงการเลือกตัวอย่าง (sampling interval) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตร} = \frac{n}{N}$$

จากการคำนวณได้ช่วงการเลือกตัวอย่าง (sampling interval) เท่ากับ 3 ทั้งนี้โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรตามรายชื่อเกษตรกรจากการสำรวจผู้เลี้ยงโคนม ของแต่ละอำเภอ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definitions)

ลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristic) หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่

อายุ หมายถึง อายุของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งคิดเป็นจำนวนปีจนถึงระยะเวลาเก็บข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาชั้นสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลได้ศึกษาเล่าเรียนในสถาบันทางการศึกษาดัง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน

สภาพถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม ซึ่งอาจเป็นที่ดินของตนเองทั้งหมด ของตนเองบางส่วนเช่าบางส่วนและเช่าทั้งหมด

ขนาดของฟาร์ม หมายถึง โคนมลินทรีย์ (แม่โครีตนม) ของผู้ให้ข้อมูลแบ่งได้ 3 ขนาด ฟาร์มขนาดเล็ก จำนวนแม่โคนมรีตนมไม่เกิน 5 ตัว ฟาร์มขนาดกลาง จำนวนแม่โครีตนม 6-10 ตัว และฟาร์มขนาดใหญ่ จำนวนแม่โครีตนม 11 ตัวขึ้นไป

จำนวนวันในการทำงาน หมายถึง จำนวนวันที่ปฏิบัติงานในฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม โดยเปรียบเทียบช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนการเลี้ยงโคนม โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการใช้เวลาในการปฏิบัติงานในฟาร์มโคนม ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"

กิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยงโคนม หมายถึง การประกอบกิจกรรมอย่างอื่นนอกเหนือจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม เช่น ทำกสิกรรม (การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์) รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะมีการประกอบอาชีพอย่างอื่นของเกษตรกรที่ทำความรู้ไปกับการเลี้ยงโคนม ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มี" "ไม่มี"

ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม หมายถึง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรจนถึงปัจจุบัน โดยวัดเป็นจำนวนปี ผู้ให้ข้อมูลผู้ใดมีจำนวนปีของการเลี้ยงโคนมมากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยถือว่ามี "ประสบการณ์มาก" ผู้ใดมีจำนวนปีน้อยกว่าค่าเฉลี่ยจัดว่าเป็นผู้ที่มี "ประสบการณ์น้อย"

รายได้นอกภาคเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนค่าแรงงานที่เป็นเงินสด ซึ่งได้จากงานนอกภาคเกษตร เช่น เงินเดือน รับจ้าง ค้าขาย หัตถกรรม เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนจากค้าขายและหัตถกรรม ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มี" "ไม่มี"

รายได้ภาคเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนที่เป็นสดที่ได้รับจากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ (ยกเว้นการเลี้ยงโคนม) เช่น ข้าว สับปะรด ไม้ผลยืนต้น อ้อย พืชผัก โคเนื้อ

กระบือ สุกร เป็ด-ไก่ เป็นต้น โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ (ยกเว้นการเลี้ยง ไก่) จากภายหลังการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "คงที่" "ลดลง"

ต้นทุนการดำเนินการ หมายถึง ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปรในการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ หรือรายจ่ายทั้งหมดของฟาร์ม โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการเพิ่มทุนดำเนินการหรือรายจ่ายในการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "คงที่" "ลดลง"

ผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่ หมายถึง ผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่ เช่น รายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ และการขายโค หักด้วยรายจ่ายทั้งหมดของฟาร์ม โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ของครอบครัว ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "คงที่" "ลดลง"

การขยายการลงทุน หมายถึง การลงทุนประกอบการ เพื่อขยายกิจการฟาร์ม ไก่ โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการเพิ่มทุนดำเนินการ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "คงที่" "ลดลง"

การจ้างแรงงานในการเลี้ยง ไก่ หมายถึง แรงงานจ้างจากบุคคลภายนอก เพื่อช่วยในกิจการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะจ้างแรงงานบุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"

การใช้สินเชื่อทางการเกษตรและแหล่งสินเชื่อ หมายถึง การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ทั้งของเอกชนและรัฐ สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนการกู้เงินจากแหล่งอื่น ๆ เช่น พ่อค้า คหบดี เจ้าของที่ดิน เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง เพื่อใช้ในการลงทุนและขยายกิจการเลี้ยง ไก่เป็นเงินสด โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการใช้สินเชื่อเพื่อการลงทุนในกิจการฟาร์ม ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "คงที่" "ลดลง"

แรงงานในครอบครัว หมายถึง สมาชิกในครอบครัวอยู่ในวัยแรงงานและใช้แรงงานในการเลี้ยง ไก่ โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามในลักษณะการใช้แรงงานในครอบครัวกับกิจกรรมการเลี้ยง ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากเกินไป" "พอดี" "ไม่พอ"

ประสบการณ์ฝึกอบรม หมายถึง ประสบการณ์ฝึกอบรมหรือสัมมนาของเกษตรกรทางด้านการเลี้ยง ไก่ โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการได้รับความรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ด้านการเลี้ยง ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"

การรับข่าวสาร หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ผู้ให้ข้อมูลเคยได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านปศุสัตว์ (ไก่) จากแหล่งข่าวสาร เช่น วิทยุ-โทรทัศน์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อนบ้าน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการได้รับความรู้ด้านการเลี้ยง ไก่ จากแหล่งข่าวสาร ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"

การติดต่อเจ้าหน้าที่ หมายถึง การติดต่อขอคำแนะนำทางด้านการเลี้ยง ไก่ กับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการติดต่อ

เจ้าหน้าที่เพื่อขอรับคำแนะนำทางด้านการเลี้ยง ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มนิคมสหกรณ์การเกษตร กลุ่มลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มลูกค้าธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น โดย เปรียบเทียบกับ ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตาม ลักษณะการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หรือสถาบันการเกษตร ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "เท่าเดิม" "ลดลง"

วิถีชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ หรือแนวทางความเป็นอยู่ของเกษตรกร ภายหลังการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิม เช่น

1. การมีเวลาว่าง วัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"
2. การทำงานเพื่อส่วนรวม วัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" "เท่าเดิม" "ลดลง"
3. การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก วัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"
4. พฤติกรรมการบริโภค วัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง"

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งที่อยู่รอบสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต โดย เฉพาะการเลี้ยง ไก่ ซึ่งมีผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (สภาพดิน น้ำ และอากาศ) เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลภาวะของน้ำ มลภาวะของอากาศ การ เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "ดีขึ้น" "คงที่" "เลวลง"

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็น ปลายเปิด (opened-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (closed-ended question) โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน

ตอน 1 เพื่อรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์ส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

ตอน 2 เพื่อรวบรวมข้อมูล ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ
2. ผลทางด้านสังคม
3. ผลทางด้าน การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

ตอน 3 เพื่อรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การทดสอบเครื่องมือ

(Pre-testing of the Instrument)

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากแนวทางการตรวจเอกสาร จากนั้นได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทดสอบความตรง (validity) ตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัด (content validity) มากยิ่งขึ้น

2. ด้านการทดสอบความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ ตอน 2 ได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) โดยนำไปทดสอบสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ผลทดสอบแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว เนื้อหาที่มีความชัดเจนผู้ตอบผู้ถามมีความเข้าใจในแบบสัมภาษณ์ตรงกัน

วิธีรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือสนับสนุนในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ไปยังปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และหัวหน้านิคมสหกรณ์บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปศุสัตว์อำเภอตลอดจน เจ้าหน้าที่นิคมสหกรณ์บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเข้าสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ที่หน่วยงานดังกล่าวรับผิดชอบ
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผลสรุป และรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จำนวน 276 คน ในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นำมาถอดรหัสจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลโดยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical

package for the social sciences, SPSS/PC⁺) โดยมีการวิเคราะห์โดยใช้สถิติตามแนวทางดังนี้

1. ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับชั้นลักษณะส่วนบุคคล และผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทรรศนะของผู้ให้ข้อมูล

2. ค่ามัธยเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและกระจายข้อมูลของลักษณะส่วนบุคคล

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้น จากการเลี้ยงโคนมทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จังหวัดประจวบ-คีรีขันธ์ สำหรับผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตพื้นที่อำเภอทิวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอกุยบุรี อำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 276 คน ซึ่งได้มาจากเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) ในการนำเสนอครั้งนี้ได้รวบรวมเอาผลงานวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางข้อมูลประกอบคำบรรยาย และความเรียงเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอน 1 สถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอน 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอน 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอน 1 สถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.1 อายุ

ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุสูงสุด 71 ปี และมีอายุต่ำสุด 17 ปี โดยผู้ให้ข้อมูล 34.06 เปอร์เซ็นต์ มีอายุระหว่าง 37-48 ปี รองลงมา 30.43 เปอร์เซ็นต์มีอายุระหว่าง 25-36 ปี ผู้ให้ข้อมูล 22.10 เปอร์เซ็นต์ มีอายุระหว่าง 49-60 ปี และ 9.42 เปอร์เซ็นต์ มีอายุระหว่าง 61-71 ปี นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูล 3.99 เปอร์เซ็นต์

มีอายุระหว่าง 17-24 ปี สำหรับอายุเฉลี่ยของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในการวิจัยครั้งนี้คือ 43 ปี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุในวัยนี้ นับได้ว่าเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนและเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.41 (ตาราง 3) จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอายุแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีอายุอยู่ในวัยกลางคนหรือวัยทำงาน เป็นผู้เสริมสร้างฐานะเศรษฐกิจให้กับครอบครัว โดยเฉพาะการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพต้องอาศัยความอดทนและทักษะในการประกอบอาชีพที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับ สุชา จันท์เอม (2535 : 47-52) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ใหญ่ในวัยกลางคน อายุตั้งแต่ 40-50 ปี เป็นวัยที่มีพลังกำลังแข็งแรง มีความสามารถจะทำงานได้มากที่สุด โดยเฉพาะงานประเภทที่ใช้ทักษะและความชำนาญ

ตาราง 3 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
17-24	11	3.99
25-36	84	30.43
37-48	94	34.06
49-60	61	22.10
61-71	26	9.42
รวม	276	100
$\bar{X} = 42.65$	S.D. 12.41	R = 17-71

1.2 ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยในตาราง 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (79.71 เปอร์เซนต์) จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมา 15.58 เปอร์เซนต์ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ให้ข้อมูลเพียง 2.17 เปอร์เซนต์ จบการศึกษาในระดับอนุปริญา นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูล 1.81 เปอร์เซนต์ ระบุว่าไม่ได้รับการศึกษา และผู้ให้ข้อมูล 0.73 เปอร์เซนต์เท่านั้นมีการศึกษาสูงถึงระดับปริญญาตรี

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่เนื้อส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับ สุทิน เนียมพลับ (2535 : 770) ได้ระบุไว้ว่าระดับการศึกษาของประชาชนในชนบททั่วไปอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก ส่วนใหญ่จะจบเพียงชั้นประถมปีที่ 4 เท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ สำหรับการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่เนื้อ เพราะการเลี้ยง ไก่เนื้อต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้ประกอบการค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้เลี้ยง ไก่เนื้อจึงมีความจำเป็นต้องเข้ารับการฝึกอบรมการเลี้ยง ไก่เนื้อ เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จในอาชีพของตนเอง

ตาราง 4 จำนวนและเปอร์เซนต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (n=276)	เปอร์เซนต์
ไม่ได้รับการศึกษา	5	1.81
ประถมศึกษาปีที่ 4	220	79.71
มัธยมศึกษาปีที่ 3	43	15.58
อนุปริญา	6	2.17
ปริญญาตรี	2	0.73
รวม	276	100

1.3 สภาพถือครองที่ดิน

ผลการวิจัยในตาราง 5 พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนมาก (92.03 เปอร์เซ็นต์) มีสภาพถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด รองลงมา 6.88 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่า มีสภาพถือครองที่ดินเป็นของตนเองบางส่วนและเช่าบางส่วน และ 0.73 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าสภาพถือครองที่ดินได้มาจากการเช่าทั้งหมด นอกจากนี้ 0.36 เปอร์เซ็นต์ สภาพถือครองที่ดินในการประกอบอาชีพ ได้มาจากการเช่าพื้นที่ของผู้อื่น ในลักษณะทำฟรี

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก มีสภาพถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด ซึ่งลักษณะการถือครองที่ดินมักจะควบคู่ไปกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้นผู้ที่ถือครองที่ดินเป็นของตนเอง มักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี เพราะการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญและยังเป็นตัวกำหนดในการประกอบอาชีพ ดังนั้นผู้ที่ให้ข้อมูลดังกล่าว จึงอยู่ในฐานะที่จะสามารถดำเนินการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อได้

ตาราง 5 จำนวนและ เปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสภาพถือครองที่ดิน

สภาพถือครองที่ดิน	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
เป็นของตนเองทั้งหมด	254	92.03
เป็นของตนเองบางส่วนและ เช่าบางส่วน	19	6.88
เช่าทั้งหมด	2	0.73
ลักษณะทำฟรี	1	0.36
รวม	276	100

1.4 ขนาดของฟาร์ม

ขนาดของฟาร์ม หมายถึง โคมนลินทรีย์ (แม่โครีตนม) ของผู้ให้ข้อมูล แบ่งได้ 3 ขนาด คือ ฟาร์มขนาดเล็ก จำนวนแม่โครีตนมไม่เกิน 5 ตัว ฟาร์มขนาดกลาง จำนวนแม่โครีตนม 6-10 ตัว และฟาร์มขนาดใหญ่ จำนวนแม่โครีตนม 11 ตัวขึ้นไป ผลการวิจัยในตาราง 6 พบว่าผู้ให้ข้อมูล 50.73 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวนแม่โครีตนม 6-10 ตัว ซึ่งเป็นฟาร์มขนาดกลาง รองลงมา 26.81 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวนแม่โครีตนมไม่เกิน 5 ตัว เป็นฟาร์มขนาดเล็ก และ 22.46 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวนแม่โครีตนม 11 ตัวขึ้นไป เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ และพบว่าขนาดของฟาร์มที่เล็กที่สุด มีจำนวนแม่โครีตนม 1 ตัว และขนาดฟาร์มที่ใหญ่ที่สุด มีจำนวน 31 ตัว โดยมีแม่โครีตนมเฉลี่ย 8 ตัว จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีขนาดของฟาร์ม เป็นฟาร์มขนาดกลาง เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องการขนาดของฝูงโคนมทดแทน อีกประการหนึ่งต้องการเพิ่มผลผลิตปริมาณน้ำนมให้มากขึ้น เพื่อได้มาซึ่งผลตอบแทนที่สูงขึ้น ประกอบกับระยะเวลาในการประกอบอาชีพทำให้เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 7 ปี (ตาราง 9) ดังนั้นจึงจัดตั้งกล่าวมีความจำเป็นต่อการขยายขนาดของฟาร์มโคนมได้มาก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.07 แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลมีขนาดของฟาร์มที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่งมีขนาดของฟาร์ม เป็นฟาร์มขนาดกลาง มีจำนวนแม่โครีตนมระหว่าง 6-10 ตัว สาเหตุอันเนื่องมาจากผลตอบแทนที่ผู้เลี้ยงโคนมได้รับสูงกว่าการประกอบอาชีพเกษตรอย่างอื่น ตลอดจนการเลี้ยงโคนมมีศักยภาพการขยายตัวสูงตามการขยายตัวของตลาดผู้บริโภคโคนมและผลิตภัณฑ์นม สิ่งเหล่านี้เป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้ประกอบการเลี้ยงโคนมมีแนวโน้มต่อการขยายขนาดของฟาร์มมากขึ้น

ตาราง 6 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดของฟาร์ม

ขนาดของฟาร์ม	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
ฟาร์มขนาดเล็ก (ไม่เกิน 5 ตัว)	74	26.81
ฟาร์มขนาดกลาง (6-10 ตัว)	140	50.73
ฟาร์มขนาดใหญ่ (11 ตัวขึ้นไป)	62	22.46
รวม	276	100
$\bar{X} = 8.39$	S.D = 4.07	R = 1-31

1.5 จำนวนวันในการทำงาน

จำนวนวันในการทำงาน หมายถึง จำนวนวันที่ปฏิบัติงานในฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนการเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะการใช้เวลาในการปฏิบัติงานในฟาร์ม ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มากขึ้น" "เท่าเดิม" "น้อยลง" ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่าผู้ให้ข้อมูล 43.12 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามีการทำงานมากขึ้น รองลงมา 29.71 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีการทำงานน้อยลง และ 27.17 เปอร์เซ็นต์ มีการทำงานเท่าเดิม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่มีความคิดเห็นว่าตนเองมีจำนวนวันในการทำงานมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาก่อนตัดสินใจมาเลี้ยง ไก่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการใช้เวลาในการปฏิบัติงานในฟาร์ม ไก่ เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเลี้ยง ไก่ โดยเฉพาะการให้อาหาร การทำความสะอาดเรือนโรงและแม่ ไก่ การรีดนม ตลอดจนการเก็บเกี่ยวหญ้า เพื่อนำมาเป็นอาหารสำหรับ ไก่ ดังนั้นจึงมีส่วนทำให้ผู้เลี้ยง ไก่ ใช้วันเวลาในการทำงานมากกว่าทำกิจกรรมด้านอื่น

ตาราง 7 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนวันในการทำงาน

จำนวนวันในการทำงาน	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
มากขึ้น	119	43.12
เท่าเดิม	75	27.17
น้อยลง	82	29.71
รวม	276	100

1.6 กิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนม

กิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนม หมายถึง การประกอบกิจกรรมอย่างอื่นนอกเหนือจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไคนม เช่น ทำกลีกรรม (การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์) รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะมีการประกอบอาชีพอย่างอื่นของเกษตรกรที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนม ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มี" หรือ "ไม่มี" ผลการวิจัยในตาราง 8 พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 50.72 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่าไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนม รองลงมา 49.28 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่า มีกิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง ไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนม เนื่องจากว่า ผลตอบแทนที่ได้รับจากการเลี้ยง ไคนมมากพอที่จะประกอบเป็นอาชีพหลักได้ และส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดกลาง เวลาเกือบทั้งหมดใช้ไปกับภารกิจในฟาร์มจึงไม่มีเวลามากพอที่จะทำกิจกรรมอย่างอื่นทำความรู้กับการเลี้ยง ไคนมได้

ตาราง 8 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามกิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความคู่กับการเลี้ยงโคนม

กิจกรรมอย่างอื่นที่ทำความคู่กับการเลี้ยงโคนม	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
ไม่มี	140	50.72
มี	136	49.28
รวม	276	100

1.7 ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม

ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม หมายถึง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรจนถึงปัจจุบัน โดยวัดเป็นจำนวนปี ผู้ให้ข้อมูลใดมีจำนวนปีของการเลี้ยงโคนมมากหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยถือว่าเป็น "ประสบการณ์มาก" ผู้ใดมีจำนวนปีน้อยกว่าค่าเฉลี่ยจัดว่าเป็นผู้มี "ประสบการณ์น้อย" ผลการวิจัยในตาราง 9 พบว่าผู้ให้ข้อมูล 57.97 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามีความรู้ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมระหว่าง 1-6 ปี รองลงมา 42.03 เปอร์เซ็นต์ มีความรู้ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมระหว่าง 7-17 ปี โดยมีจำนวนปีในการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 7 ปี จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมในระดับที่ปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากการเลี้ยงโคนมเป็นเรื่องยุ่งยาก ละเอียดอ่อน ยากที่จะเข้าใจได้ง่าย และมีปัจจัยหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุ ทำให้เกษตรกรบางรายไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ดังนั้นการเลี้ยงโคนมจึงต้องอาศัยความตั้งใจ ความพยายามของเกษตรกรควบคู่ไปกับการสนับสนุนช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างจริงจัง จากระยะเวลาจำนวนปีเฉลี่ยในการประกอบอาชีพของผู้ให้ข้อมูล ย่อมส่งผลต่อการสร้างสมประสบการณ์ของตนเองทำให้เกิดความเชื่อมั่น ที่จะพัฒนาปรับปรุงกิจการฟาร์มโคนมของตนเองให้บรรลุความสำเร็จต่อไป โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.01 จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกร

ผู้เลี้ยง ไก่ในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีประสบการณ์ในการเลี้ยง ไก่ที่แตกต่างกัน ซึ่งกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ในการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกรนั้นย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพแตกต่างกัน เช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลในเขตพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์การเลี้ยง ไก่ระหว่าง 1-6 ปี ซึ่งมีจำนวนปีของการเลี้ยง ไก่น้อยกว่าค่าเฉลี่ย จึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์น้อย ดังนั้นผู้เลี้ยง ไก่ต้องอาศัยระยะเวลาสร้างสมประสบการณ์ในการเลี้ยง ไก่ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ ความชำนาญที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ต่อความสำเร็จในอาชีพ

ตาราง 9 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการเลี้ยง ไก่

ประสบการณ์ในการเลี้ยง ไก่	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
ประสบการณ์น้อย (1-6 ปี)	160	57.97
ประสบการณ์มาก (7-17 ปี)	116	42.03
รวม	276	100
$\bar{X} = 6.94$	S.D. = 4.01	R = 1-2

1.8 รายได้นอกภาคเกษตร

รายได้นอกภาคเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนค่าแรงที่เป็นเงินสด ซึ่งได้จากงานนอกภาคเกษตร เช่น เงินเดือน รับจ้าง ค้าขาย หัตถกรรม เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ เป็นเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนจากค้าขายและหัตถกรรม ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "มี" หรือ "ไม่มี" ผลการวิจัยในตาราง 10 พบว่า ผู้ให้

ข้อมูลส่วนใหญ่ (76.09 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่าไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร ส่วนผู้ให้ข้อมูล 23.91 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีรายได้นอกภาคเกษตร

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร รายได้หลัก ได้มาจากการเลี้ยงโคนม เนื่องจากอาชีพการเลี้ยง โคนมเป็นอาชีพที่ต้องการการเอาใจใส่ดูแลจากเจ้าของฟาร์มอย่างใกล้ชิด เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเลี้ยง โคนม (ตาราง 7) จึงไม่มีเวลามากพอที่จะประกอบอาชีพด้านอื่น เป็นสาเหตุให้ผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยง โคนมดังกล่าวไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร

ตาราง 10 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้นอกภาคเกษตร

รายได้นอกภาคเกษตร	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
ไม่มีรายได้	210	76.09
มีรายได้	66	23.91
รวม	276	100

1.9 รายได้ภาคเกษตร

รายได้ภาคเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนที่เป็นเงินสดได้รับจากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ (ยกเว้นการเลี้ยง โคนม) เช่น ข้าว สับปะรด ไม้ผลยืนต้น อ้อย พืชผัก โคนม กระบือ สุกร เป็ด-ไก่ เป็นต้น โดยเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนการเลี้ยง โคนม โดยผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามตามลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ (ยกเว้นการเลี้ยง โคนม) ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง โคนมซึ่งวัดจากคำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "เพิ่มขึ้น" หรือ "คงที่" หรือ "ลดลง" ผลการวิจัยในตาราง 11 พบว่าผู้ให้ข้อมูล 38.04 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าไม่มีรายได้นอกภาคเกษตรลดลง

แต่ผู้ให้ข้อมูล 32.25 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าไม่มีรายได้ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูล 29.71 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีรายได้จากภาคเกษตรคงที่

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ระบุว่าตนเองมีรายได้นอกภาคเกษตรลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาก่อนเลี้ยง ไก่เนื้อ เนื่องจากมีมูลเหตุจูงใจในด้านผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่เนื้อที่ดีกว่า และมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เลี้ยง ไก่เนื้อลดพื้นที่ทำการเกษตรด้านอื่น ๆ ลง แล้วหันมาประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่เนื้อทดแทนอาชีพเดิมเป็นสาเหตุทำให้ผู้เลี้ยง ไก่เนื้อไม่มีรายได้ภาคเกษตรลดลงไปจากเดิม

ตาราง 11 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้ภาคเกษตร

รายได้ภาคเกษตร	จำนวน (n=276)	เปอร์เซ็นต์
เพิ่มขึ้น	89	32.25
คงที่	82	29.71
ลดลง	105	38.04
รวม	276	100

ตอน 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่เนื้อของเกษตรกรทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในทรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาทรณะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีในการเลี้ยง ไก่เนื้อ ซึ่งการยอมรับเทคโนโลยีเหล่านั้นไปปฏิบัติอาจมีผลต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อทั้งทางบวกและลบ โดยแยกรายละเอียดผลที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

2.1 ทรรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่ในด้านการเศรษฐกิจ

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ในด้านการเศรษฐกิจ ประกอบด้วยต้นทุนดำเนินการ ผลตอบแทน การขยายการลงทุน การจ้างแรงงานและการใช้สินเชื่อทางการเกษตร โดยผู้ให้ข้อมูลได้พิจารณาเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเลี้ยง ไก่เป็นอาชีพหลัก โดยแสดงทรรศนะตามแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก.) ผลการวิจัยตามตาราง 12 ได้นำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ต้นทุนดำเนินการ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (77.17 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่าต้นทุนดำเนินการเพิ่มขึ้น ผู้ให้ข้อมูล 13.77 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีต้นทุนดำเนินการคงที่ ส่วนผู้ให้ข้อมูล 9.06 เปอร์เซ็นต์ ชี้แจงว่ามีต้นทุนดำเนินการลดลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าต้นทุนดำเนินการในการเลี้ยง ไก่เพิ่มขึ้นมากกว่าการดำเนินการผลิตพืช ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร เช่น ค่าพันธุ์ไก่ ค่าสร้างโรงเรือน ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในฟาร์ม ค่าจัดทำแปลงหญ้า ค่าอาหารชั้นและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และยังต้องใช้เวลาในการเลี้ยงดูอีกระยะหนึ่ง ไก่จึงจะให้ผลตอบแทนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเกียรติ ทิมพัฒน์พงศ์ (2530 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า การลงทุนกิจการโคกมต้องใช้จ่ายเงินทุนค่อนข้างสูง คือเงินทุนในทรัพย์สิน ได้แก่ ค่าซื้อที่ดิน ค่าปลูกสร้างโรงเรือน ค่าซื้อเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ค่าซื้อโคกม ค่าใช้จ่ายผันแปร ได้แก่ ค่าอาหารสัตว์ ค่าจ้างแรงงาน ค่ายา ค่าไฟฟ้า และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เป็นต้น

(2) ผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (82.25 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่าได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่เพิ่มขึ้น รองลงมา 13.40 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่าได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่คงที่ แต่มีผู้ให้ข้อมูล 4.35 เปอร์เซ็นต์ ที่กล่าวว่าได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่ลดลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยง ไก่เนื้อเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นรายได้จากการจำหน่ายโคออกจากฟาร์ม และการจำหน่ายน้ำนมดิบ ผลตอบแทนที่ได้รับจะแน่นอนและเป็นประจำจนกว่าแม่โคเหล่านั้นจะปลดระวาง ถึงแม้ว่าการเลี้ยง ไก่เนื้อจะมีการลงทุนในระยะแรกสูงมากก็ตาม เช่นเดียวกับ ผลการวิจัยของ ทวี อุทัย (2534 : 41) พบว่าพฤติกรรมการลงทุนของสมาชิกสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด นั้น รายรับทั้งหมดของฟาร์มโคนมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับขนาดของฟาร์ม รายรับของฟาร์มจะสูงขึ้น ถ้าขนาดฟาร์มใหญ่ขึ้น

(3) การขยายการลงทุนการเลี้ยง ไก่เนื้อ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (64.49 เปอร์เซ็นต์) มีการขยายการลงทุนการเลี้ยง ไก่เนื้อเพิ่มขึ้น รองลงมา 27.54 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีการขยายการลงทุนคงที่ มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 7.97 เปอร์เซ็นต์ ที่ระบุว่ามีการขยายการลงทุนลดลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการขยายการลงทุนการเลี้ยง ไก่เนื้อเพิ่มขึ้น สืบเนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบกิจการ ซึ่งผลตอบแทนดังกล่าวได้ใช้ไปสำหรับการบริโภค การออม และการขยายการลงทุนในกิจการฟาร์ม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้เลี้ยง ไก่เนื้อมีความโน้มเอียงต่อการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้น

(4) การจ้างแรงงานในการเลี้ยง ไก่เนื้อ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (88.41 เปอร์เซ็นต์) กล่าวว่าไม่มีการจ้างแรงงาน แต่ผู้ให้ข้อมูล 11.59 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีการจ้างแรงงาน ซึ่งในจำนวนผู้ที่ระบุว่ามีการจ้างแรงงานนี้ เมื่อศึกษาถึงลักษณะการจ้างแรงงาน พบว่าผู้ให้ข้อมูล 37.50 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีการจ้างแรงงานมากขึ้น ส่วนอีก 34.48 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีการจ้างแรงงานน้อยลง และ 28.12 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่ามีการจ้างแรงงานเท่าเดิม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่ยืนยันว่าไม่มีการจ้างแรงงาน อาจเป็นเพราะมีแรงงานในครอบครัวเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ เช่นเดียวกับงาน

วิจัยของ ธวัช เสียงลือชา (2532 : 37) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยง ไก่ของสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพ ราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) สมาชิกผู้เลี้ยง ไก่โคนมทุกรายใช้แรงงานในครอบครัวอย่างเดียวนมากที่สุด ใช้แรงงานประจำและใช้แรงงาน ชั่วคราวเพียงเล็กน้อย

(5) การใช้สินเชื่อทางการเกษตรและแหล่งสินเชื่อ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (74.28 เปอร์เซ็นต์) ยืนยันว่าได้ใช้สินเชื่อ มีผู้ให้ข้อมูล 25.72 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าไม่ได้ใช้สินเชื่อ ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่าได้ใช้สินเชื่อนั้น เมื่อพิจารณาถึง ลักษณะการใช้สินเชื่อ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (63.42 เปอร์เซ็นต์) มีลักษณะการใช้สินเชื่อเพิ่มขึ้น รองลงมา 21.46 เปอร์เซ็นต์ ใช้สินเชื่อคงที่ และ 15.12 เปอร์เซ็นต์ ใช้สินเชื่อลดลง โดยแหล่งสินเชื่อที่ผู้ให้ข้อมูลใช้มากที่สุดถึง 173 คน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ส่วนธนาคารพาณิชย์นั้นมีผู้ให้ข้อมูลใช้เป็นแหล่งสินเชื่อ 42 คน นอกจากนั้นเป็นแหล่งสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร 38 คน จากญาติพี่น้อง 19 คน เพื่อนบ้าน 16 คน และสหกรณ์ออมทรัพย์ 3 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้สินเชื่อเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนดำเนินการเลี้ยง ไก่โคนมค่อนข้างสูง ผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนในการดำเนินการ ประกอบกับเงื่อนไขของโครงการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ได้กำหนดให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เข้าร่วมสนับสนุน อำนวยความสะดวกด้านสินเชื่อประเภทธุรกิจดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลหนึ่ง ทำให้ผู้เลี้ยง ไก่โคนมมีการใช้บริการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สมาชิกสหกรณ์โคนมอยุธยา จำกัด ที่ชาญชัย จันทร์เชื้อ (2530 : 34-35) รายงานผลไว้ว่า สมาชิกผู้เลี้ยง ไก่โคนมส่วนใหญ่ใช้บริการแหล่งเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากกว่าแหล่งให้เงินกู้อื่น ๆ

ตาราง 12 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทรรศนะเกี่ยวกับต่อผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่ในด้านเศรษฐกิจ

ผลที่เกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
ต้นทุนดำเนินการ		
เพิ่มขึ้น	213	77.17
คงที่	38	13.77
ลดลง	25	9.06
ผลตอบแทน		
เพิ่มขึ้น	227	82.25
คงที่	37	13.40
ลดลง	12	4.35
การขยายการลงทุน		
เพิ่มขึ้น	178	64.49
คงที่	76	27.54
ลดลง	22	7.97
การจ้างแรงงาน		
ไม่มีการจ้าง	244	88.41
มีการจ้าง	32	11.59

ตาราง 12 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
ลักษณะการจ้างแรงงาน (n = 32)		
มากขึ้น	12	37.50
เท่าเดิม	9	28.12
น้อยลง	11	34.38
การใช้สินเชื่อทางการเกษตร		
ใช้สินเชื่อ (กู้)	205	74.28
ไม่ใช้สินเชื่อ (ไม่กู้)	71	25.72
ลักษณะการใช้สินเชื่อ (n = 205)		
เพิ่มขึ้น	130	63.42
คงที่	44	21.46
ลดลง	31	15.12
แหล่งสินเชื่อ (n = 205)		
ธนาคารเพื่อการเกษตร	173	
และสหกรณ์การเกษตร		
ธนาคารพาณิชย์	42	
สหกรณ์การเกษตร	38	
และกลุ่มเกษตรกร		
ญาติพี่น้อง	19	
เพื่อนบ้าน	16	
สหกรณ์ออมทรัพย์	3	

หมายเหตุ : ผู้ให้ข้อมูลระบุแหล่งสินเชื่อได้มากกว่า 1 แหล่ง

2.2 ทรรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่ในฟาร์มโคนม

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ในฟาร์มโคนม ประกอบด้วย แรงงานในครอบครัว ประสบการณ์ฝึกอบรม การรับข่าวสาร การติดต่อเจ้าหน้าที่ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและวิถีชีวิต โดยผู้ให้ข้อมูลได้พิจารณาเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเลี้ยง ไก่ในฟาร์มโคนมเป็นอาชีพหลัก โดยแสดงทรรศนะตามแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก.) ผลการวิจัยตามตาราง 13 ได้นำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ในฟาร์มโคนม ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) แรงงานในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (80.43 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่าไม่มีแรงงานในครอบครัวพอดี แต่ผู้ให้ข้อมูล 18.12 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่า มีแรงงานในครอบครัวไม่พอ ส่วนผู้ให้ข้อมูล 1.45 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีแรงงานในครอบครัวมากเกินไป

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก มีแรงงานในครอบครัวในระดับที่พอดีต่อการปฏิบัติงานในฟาร์มโคนม ซึ่งแรงงานดังกล่าวประกอบไปด้วยตัวเกษตรกรและที่สำคัญคือ แม่บ้านเกษตรกรและบุตรหลาน โดยบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ในฟาร์มโคนม ซึ่งนับได้ว่าแรงงานทั้งหมดเป็นแรงงานในครอบครัว ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลจึงไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานจากภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ งามพิศ ธรรมทัศน์ (2532 : 50) พบว่าสมาชิกสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัดนั้น ขนาดของครอบครัวมีจำนวนคนเพียงพอสำหรับการจัดการฟาร์มโคนมได้

(2) ประสบการณ์ฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (94.57 เปอร์เซ็นต์) กล่าวว่าไม่มีประสบการณ์ฝึกอบรมมากขึ้น ส่วนผู้ให้ข้อมูล 5.07 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าไม่มีประสบการณ์ฝึกอบรมเท่าเดิม มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 0.36 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่มีประสบการณ์ฝึกอบรมน้อยลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีประสบการณ์ฝึกอบรมมาก ขึ้น เนื่องจากการเลี้ยง ไก่เป็นเรื่องยุ่งยาก ยากที่จะเข้าใจได้ง่าย ผู้เลี้ยง ไก่จึงมีการพัฒนาปรับปรุงความรู้ทักษะของตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะการเสริมสร้างประสบการณ์ฝึก-อบรมเทคโนโลยีด้านการเลี้ยง ไก่ การเข้ารับการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกษตรกร ผู้เลี้ยง ไก่เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพของตนเองในด้านความรู้ ความชำนาญ ทักษะและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจการฟาร์ม ไก่ของตนเอง ได้

(3) การรับข่าวสาร ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (93.84 เปอร์เซ็นต์) รายงานว่ามีการรับข่าวสารมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูล 4.71 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามีการรับข่าวสารเท่าเดิม แต่ผู้ให้ข้อมูล 1.45 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่ามีการรับข่าวสารน้อยลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีความคิดเห็นว่าภายหลังจากการเลี้ยง ไก่แล้ว มีการรับข่าวสารทางการเกษตร โดยเฉพาะข่าวสารด้านการเลี้ยง ไก่มากขึ้น เหตุนี้เนื่องมาจากความจำเป็นที่ผู้เลี้ยง ไก่ต้องแสวงหาความรู้ และข่าวสารเทคโนโลยีด้านการเลี้ยง ไก่ เพื่อนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาปรับใช้ในกิจการฟาร์ม ไก่ จึงกล่าวได้ว่า การรับข่าวสารเทคโนโลยีของเกษตรกรมีส่วนผลักดันให้ผู้เลี้ยง ไก่มีความรู้ความเข้าใจต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่มากยิ่งขึ้น

(4) การติดต่อเจ้าหน้าที่ขอคำแนะนำด้านการเลี้ยง ไก่ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (91.67 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่า มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำแนะนำด้านการเลี้ยง ไก่มากขึ้น ผู้ให้ข้อมูล 5.80 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีการติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำแนะนำเท่าเดิม และผู้ให้ข้อมูล 2.53 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่ามีการติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำแนะนำน้อยลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีการติดต่อเจ้าหน้าที่มากขึ้น เนื่องจากความต้องการที่จะรับข่าวสารเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่และคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการซักถามหรือปรึกษาหารือข้อข้องใจที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ เพื่อนำข่าวสารและข้อเสนอแนะมาปรับใช้ในกิจการฟาร์ม ดังนั้นการติดต่อเจ้าหน้าที่จึงมีความ

จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากการเลี้ยง ไก่

(5) การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (87.32 เปอร์เซ็นต์) รายงานว่าได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยง ไก่และกลุ่มสถาบันทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รองลงมา 10.87 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่าการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเท่าเดิม และมีผู้ให้ข้อมูล 1.81 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่ระบุว่าการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มลดลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากให้เหตุผลว่าภายหลังจากการเลี้ยง ไก่แล้วมีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยง ไก่และกลุ่มสถาบันทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการของเกษตรกรเอง ที่เข้าใจว่าเมื่อเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันดังกล่าวจะได้รับสิทธิพิเศษในการรับบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งเงินทุน การรับบริการด้านการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ การผสมเทียม และการรับบริการด้านสุขภาพสัตว์ ตลอดจนตลาดรับซื้อผลผลิต จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เลี้ยง ไก่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยง ไก่และกลุ่มสถาบันทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้เกษตรกรได้รับการบริการและความสะดวกในกิจการฟาร์ม ไก่ของตน

(6) วิถีชีวิต ของผู้ให้ข้อมูลภายหลังจากการเลี้ยง ไก่ในรายละเอียดทั้งสิ้น 4 เรื่อง ดังนี้

1. การมีเวลาว่าง ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล 53.26 เปอร์เซ็นต์ระบุว่าภายหลังจากการเลี้ยง ไก่แล้วทำให้มีเวลาว่างน้อยลง ส่วนอีก 26.81 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีเวลาว่างมากขึ้น แต่ผู้ให้ข้อมูลเพียง 19.93 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าไม่มีเวลาว่างเท่าเดิม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ระบุว่าภายหลังจากการเลี้ยง ไก่แล้ว การมีเวลาว่างน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนหัน

มาเลี้ยง โคนม เนื่องจากภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดู โคนมที่ต้องปฏิบัติงานตั้งแต่เช้า และต้องทำงานตามกำหนดเวลาจึงทำให้ผู้ประกอบการเลี้ยง โคนมไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ ชวนิศนตากร วรวรรณ ม.ร.ว. (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 8) กล่าวไว้ว่า การเลี้ยง โคนมเป็นงานที่ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอตลอดปี โดยไม่มีวันหยุดจึงไม่มีโอกาสปลีกเวลาไปทำงานอื่น ได้มากนัก

2. การทำงานเพื่อส่วนรวม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล 51.45 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีการทำงานเพื่อส่วนรวมเท่าเดิม ส่วนผู้ให้ข้อมูล 25.72 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามีการทำงานเพื่อส่วนรวมเพิ่มขึ้น และผู้ให้ข้อมูล 22.83 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่ามีการทำงานเพื่อส่วนรวมลดลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่มีความคิดเห็นว่าภายหลังจากการเลี้ยง โคนมแล้วยังมีการทำงานเพื่อส่วนรวมเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แม้จะมีเวลาว่างน้อยลงก็ตาม เนื่องจากภาระกิจในการเลี้ยง โคนมแต่ยังมีการรวมกลุ่มกันในชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ และที่สำคัญบุคคลในชุมชนนั้นส่วนหนึ่งเป็นสังคมเครือญาติ ดังนั้นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่วนรวมของชุมชนคงเป็นไปเช่นเดิม

3. การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก ได้ศึกษาในรายละเอียดปลีกย่อย 5 เรื่อง ดังนี้

3.1 การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (72.10 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่ามีการพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อนบ้านในหมู่บ้านมากขึ้น รองลงมา 19.20 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่ามีการพบปะพูดคุยเท่าเดิม แต่มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 8.70 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีการพบปะพูดคุยน้อยลง

3.2 การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรอื่น ๆ นอกหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (62.32 เปอร์เซ็นต์) กล่าวว่ามีการพบปะพูดคุยกับเกษตรกร

อื่น ๆ นอกหมู่บ้านมากขึ้น ส่วนอีก 19.20 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่าการพบปะพูดคุยน้อยลง และ ผู้ให้ข้อมูล 18.48 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามีการพบปะพูดคุยเท่าเดิม

3.3 การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (83.33 เปอร์เซ็นต์) กล่าวว่ามีการพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้านมากขึ้น รองลงมา 13.05 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามีการพบปะพูดคุยเท่าเดิม แต่มีผู้ให้ข้อมูล 3.62 เปอร์เซ็นต์ ที่ระบุว่ามีการพบปะพูดคุยน้อยลง

3.4 การเดินทางไปติดต่อธุระกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล 48.55 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามีการเดินทางไปติดต่อธุระกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกหมู่บ้านมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูล 27.17 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่าเท่าเดิม และ ผู้ให้ข้อมูล 24.28 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าน้อยลง

3.5 การเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจเชื่อมโยงญาติต่างจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (72.10 เปอร์เซ็นต์) ยืนยันว่ามีการเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เชื่อมญาติต่างจังหวัดน้อยลง ส่วนอีก 24.64 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าเท่าเดิม และผู้ให้ข้อมูล 3.26 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่ามากขึ้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีความคิดเห็น认为自己มีการพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก ในรายละเอียดของการพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน ตลอดจนการเดินทางไปติดต่อธุระกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกหมู่บ้านในระดับที่มากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาก่อนตัดสินใจมาเลี้ยง ไก่ ทั้งนี้เนื่องจากการพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ในด้านการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลี้ยง ไก่ การทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้ารับการศึกษาหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยง ไก่ แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ในรายละเอียด เรื่อง การเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เชื่อมญาติต่างจังหวัดน้อยลง เนื่องมาจากภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อกิจ

การ เวลาทั้งหมดส่วนใหญ่หมดไปกับการเลี้ยงดูโคนมจึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติต่างจังหวัดได้มากนัก

4. พฤติกรรมการบริโภคนม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (64.49 เปอร์เซ็นต์) ยืนยันว่ามีการบริโภคนมมากขึ้น รองลงมา 27.18 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่ามีการบริโภคนมเท่าเดิม และผู้ให้ข้อมูล 8.33 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีการบริโภคนมน้อยลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคนมมากขึ้น เป็นเพราะผู้เลี้ยงโคนมเห็นความสำคัญและคุณค่าของอาหารนมที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยและผลจากการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคนมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ กิจภากรณ์ (2536 : 86) พบว่าค่านิยมการบริโภคนมพร้อมดื่มของประชาชนทั่วไปนั้น บังเกิดผลเนื่องมาจากผลการรณรงค์เพื่อการบริโภคนมของรัฐบาล ทำให้ผู้บริโภคเครื่องดื่มชนิดอื่นหันมาดื่มนมและมีผลให้ผู้บริโภคนมอยู่แล้วบริโภคนมเพิ่มขึ้น

ตาราง 13 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนม ในด้านสังคม

ผลที่เกิดขึ้นด้านสังคม	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
แรงงานในครอบครัว		
มากเกิน	4	1.45
พอดี	222	80.43
ไม่พอ	50	18.12

ตาราง 13 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นด้านสังคม	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
ประสบการณ์ฝึกอบรม		
มากขึ้น	261	94.57
เท่าเดิม	14	5.07
น้อยลง	1	0.36
การรับข่าวสาร		
มากขึ้น	259	93.84
เท่าเดิม	13	4.71
น้อยลง	4	1.45
การติดต่อเจ้าหน้าที่		
มากขึ้น	253	91.67
เท่าเดิม	16	5.80
น้อยลง	7	2.53
การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม		
เพิ่มขึ้น	241	87.32
เท่าเดิม	30	10.87
ลดลง	5	1.81

ตาราง 13 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นด้านสังคม	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
วิถีชีวิต		
การมีเวลาว่าง		
มากขึ้น	74	26.81
เท่าเดิม	55	19.93
น้อยลง	147	53.26
การทำงานเพื่อส่วนรวม		
เพิ่มขึ้น	71	25.72
เท่าเดิม	142	51.45
ลดลง	63	22.83
การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก		
การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน		
มากขึ้น	199	72.10
เท่าเดิม	53	19.20
น้อยลง	24	8.70
การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรอื่น ๆ นอกหมู่บ้าน		
มากขึ้น	172	62.32
เท่าเดิม	51	18.48
น้อยลง	53	19.20

ตาราง 13 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นด้านสังคม	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในหมู่บ้าน		
มากขึ้น	230	83.33
เท่าเดิม	36	13.05
น้อยลง	10	3.62
การเดินทาง ไปติดต่อธุระกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน		
มากขึ้น	134	48.55
เท่าเดิม	75	27.17
น้อยลง	67	24.28
การเดินทาง ไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติต่างจังหวัด		
มากขึ้น	9	3.26
เท่าเดิม	68	24.64
น้อยลง	199	72.10
พฤติกรรมกรรมการวิโศกเม		
มากขึ้น	178	64.49
เท่าเดิม	75	27.18
น้อยลง	23	8.33

2.3 ทรรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่ในคอกด้านสิ่งแวดล้อม

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ในคอกด้านสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นกับความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลภาวะของน้ำและมลภาวะของอากาศ โดยผู้ให้ข้อมูลได้พิจารณาเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ก่อนหันมาเลี้ยง ไก่ในคอกเป็นหลัก โดยแสดงทรรศนะตามแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก.) ผลการวิจัยตามตาราง 14 ได้นำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ในคอกด้านสิ่งแวดล้อม ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (86.23 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่า การเลี้ยง ไก่ในคอกทำให้คุณภาพดินดีขึ้น ส่วนผู้ให้ข้อมูล 10.87 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่าการเลี้ยง ไก่ในคอกทำให้คุณภาพดินคงที่ แต่ผู้ให้ข้อมูลเพียง 2.90 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่าการเลี้ยง ไก่ในคอกทำให้คุณภาพดินเลวลง ในส่วนเศษเหลือของอาหารชั้นและอาหารหยابจากฟาร์มนั้น ผู้ให้ข้อมูล 55.80 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่า เศษเหลืออาหารชั้นและอาหารหยابจากฟาร์มนั้น ทำให้คุณภาพดินเลวลง ส่วนผู้ให้ข้อมูล 29.71 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่า เศษเหลืออาหารชั้นและอาหารหยابทำให้คุณภาพดินคงที่ และผู้ให้ข้อมูล 14.49 เปอร์เซ็นต์ ชี้แจงว่า เศษเหลืออาหารชั้นและอาหารหยابทำให้คุณภาพดินดีขึ้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ยืนยันว่าการเลี้ยง ไก่ในคอกทำให้คุณภาพดินดีขึ้น เนื่องจากมูลไก่มีส่วนช่วยทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ เทศประสิทธิ์ (2528: 12) กล่าวว่า การเลี้ยง ไก่ในคอกเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพดินให้ดีขึ้น เนื่องจากสิ่งขับถ่ายของไก่หรือเศษหญ้าฟางที่เหลือ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ ระบุว่า เศษเหลือจากอาหารชั้นและอาหารหยاب โดยเฉพาะเปลือกสับปะรดจากการเลี้ยง ไก่ในคอก ทำให้คุณภาพดินเลวลง เนื่องจากการหมักบูดเศษเหลือของอาหาร เป็นสาเหตุทำให้ดินเปรี้ยวและเกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างของดิน ทำให้ดินไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืช

(2) มลภาวะของน้ำ ได้ศึกษารายละเอียดปลีกย่อย 2 ประเด็นคือ น้ำจากการชำระล้างภาชนะอุปกรณ์ และน้ำจากการอาบน้ำแม่โคก่อนรีดนม ทำความสะอาดเรือนโรง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (78.26 เปอร์เซ็นต์) ยืนยันว่าน้ำจากการชำระล้างภาชนะและอุปกรณ์ไม่ส่งผลทำให้เกิดมลภาวะของน้ำ คุณภาพน้ำคงที่ ส่วนผู้ให้ข้อมูล 21.74 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่ามีผลทำให้คุณภาพน้ำเลวลง ในประเด็นของน้ำที่มาจาก การอาบน้ำแม่โคก่อนรีดนมและทำความสะอาดเรือนโรง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (77.54 เปอร์เซ็นต์) ยืนยันว่าน้ำจากการอาบน้ำแม่โคก่อนรีดนมและทำความสะอาดเรือนโรง ไม่มีผลทำให้เกิดมลภาวะของน้ำ คุณภาพน้ำคงที่ ส่วนผู้ให้ข้อมูล 22.46 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่าผลทำให้คุณภาพน้ำเลวลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ยืนยันว่าน้ำจากการชำระล้างภาชนะและอุปกรณ์ ตลอดจนน้ำจากการอาบน้ำแม่โคก่อนรีดนมและทำความสะอาดเรือนโรง ไม่มีผลทำให้เกิดมลภาวะของน้ำ เพราะปริมาณน้ำทั้งดังกล่าวมีปริมาณน้อย และส่วนใหญ่ นำไปใช้ประโยชน์ในแปลงหญ้า จึงกล่าวได้ว่าน้ำทั้งจากการชำระล้างภาชนะอุปกรณ์ น้ำที่มาจาก การอาบน้ำแม่โคก่อนรีดนมและทำความสะอาดเรือนโรง ไม่ก่อให้เกิดการเน่าเสียและเกิดมลภาวะเนื่องจากน้ำทั้งดังกล่าว

(3) มลภาวะของอากาศ ได้ศึกษาในรายละเอียด 2 เรื่องคือ เศษเหลือของอาหารชั้น อาหารหยาบและมูลโค ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 55.80 เปอร์เซ็นต์ รายงานว่าเศษเหลือของอาหารชั้นและอาหารหยาบ ทำให้สภาพอากาศเลวลง ส่วนผู้ให้ข้อมูล 44.20 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่าเศษเหลือของอาหารชั้นและอาหารหยาบทำให้สภาพอากาศคงที่ ส่วนเรื่องมูลโคในฟาร์ม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (75.72 เปอร์เซ็นต์) กล่าวว่า มูลโคไม่มีผลทำให้เกิดมลภาวะของอากาศ สภาพอากาศคงที่ แต่ผู้ให้ข้อมูล 24.28 เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่ามูลโคทำให้สภาพอากาศเลวลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ กล่าวว่าเศษเหลือของอาหารชั้นและอาหารหยาบ โดยเฉพาะเปลือกสับปรตจากการเลี้ยงโคนม ทำให้สภาพอากาศเลวลง เนื่องจากการหมักบูดของเศษอาหาร จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดมลภาวะของ

อากาศในด้านกลิ่น แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ยืนยันว่ามุลโคไม่ทำให้เกิดมลภาวะของอากาศในด้านกลิ่น สภาพอากาศคงที่ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลได้นำมุลโคจากฟาร์มไปใช้ประโยชน์ต่อการปลูกพืช

ตาราง 14 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่ในคอกในต๋านสิ่งแวลล้อม

ผลที่เกิดขึ้นด้านสิ่งแวลล้อม	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
ความอดมสมบูรณ์ของคิน		
การเลี้ยง ไก่ในคอกทำให้สภาพคิน		
ดีซัน	238	86.23
คงที่	30	10.87
เลवल	8	2.90
เศษเหลือของอาหารคินและอาหารหยาบ		
ทำให้สภาพคิน		
ดีซัน	40	14.49
คงที่	82	29.71
เลवल	154	55.80
มลภาวะของน้ำ		
น้ำจากการชำระล้างภาชนะและอุปกรณ์		
ภายในฟาร์มมีผลทำให้สภาพน้ำ		
ดีซัน	-	-
คงที่	216	78.26
เลवल	60	21.74

ตาราง 14 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (n = 276)	เปอร์เซ็นต์
น้ำจากการอาบน้ำแม่โคก่อนรีดนมและ ทำความสะอาดเรือนโรงมีผลทำให้สภาพน้ำ		
ดีขึ้น	-	-
คงที่	214	77.54
เลวลง	62	22.46
มลภาวะของอากาศ		
เศษเหลือจากอาหารชั้นและอาหารทยาบ ทำให้สภาพอากาศ		
ดีขึ้น	-	-
คงที่	122	44.20
เลวลง	154	55.80
มูลโคทำให้สภาพอากาศ		
ดีขึ้น	-	-
คงที่	209	75.72
เลวลง	67	24.28
รวม	276	100

ตอน 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่ด้านปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเลี้ยง ไก่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประเด็นปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จำนวน 8 ด้าน คือ ด้านพันธุ์ ไก่ ด้านอาหารสัตว์ ด้านสุขาภิบาลและป้องกันโรคระบาดสัตว์ ด้านการผลิต (น้ำนม) และด้านตลาด ด้านการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านประสิทธิภาพของเกษตรกรต่อการเลี้ยง ไก่ ด้านสินเชื่อและแหล่งสินเชื่อเพื่อการลงทุน และด้านอื่น ๆ เช่น แหล่งน้ำใช้สำหรับเลี้ยง ไก่ โดยผู้ให้ข้อมูลแสดงทรรศนะตามแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก.) ซึ่งปรากฏเป็นผลการวิจัยตามตาราง 15 ได้นำเสนอปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเลี้ยง ไก่ในแต่ละด้านดังนี้

3.1 ด้านพันธุ์ ไก่

ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูล 114 คน มีปัญหาเกี่ยวกับการผสมเทียมโดยระบุว่าไม่ทราบถึงวิธีการผสมเทียม ตลอดจนประสิทธิภาพการผสมเทียมคิดต่ำ รองลงมา 58 คน ยืนยันว่า ไก่ที่มีคุณภาพดีมีราคาสูงหาซื้อยาก และไม่ทราบแหล่งจำหน่ายพันธุ์ ไก่ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีก 28 คน กล่าวว่าไม่ทราบวิธีการคัดเลือกพันธุ์ ไก่ที่ถูกวิธี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ยังขาดความรู้และทักษะในการคัดเลือกพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ ไก่ที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเลี้ยง ไก่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการเลี้ยงดูและเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะเข้าใจได้ง่าย ตลอดจนประสบการณ์ในการเลี้ยงดู ไก่ของเกษตรกรยังไม่เพียงพอ โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านการคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์ ไก่ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผสมเทียม ควรมีความรู้ความชำนาญในระดับที่สูง พร้อมทั้งจัดหาพันธุ์ ไก่คุณภาพดีมาจำหน่ายให้เกษตรกรในราคามาตรฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งจำหน่าย ไก่หรือจัดศูนย์จำหน่าย ไก่ที่มีคุณภาพโดยตรง จากข้อเสนอแนะกล่าวได้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเลี้ยง ไก่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่

เพิ่มขึ้น ตลอดจนเป็นศูนย์กลางข่าวสาร โคนมโดยตรง เพื่อจะได้อำนวยความสะดวกและ
จัดปัญหาในเรื่องต่าง ๆ จากการเลี้ยงโคนมลงได้

3.2 ด้านอาหารสัตว์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 71 คน มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเมล็ด
พันธุ์พืชอาหารสัตว์และพืชอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง และผู้ให้ข้อมูล 64 คน รายงานว่าขาดแคลน
เสบียงอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลเพียง 23 คน กล่าวว่า อาหารข้นและ
อาหารหยาบ (เปลือกสับปรัด) ราคาสูง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาหาร โคนมโดยเฉพาะพืช
อาหารสัตว์ เกษตรกรมักจะขาดแคลนในช่วงฤดูแล้งเสมอ เนื่องจากสภาวะแห้งแล้งในฤดู
กาลดังกล่าว ประกอบกับขาดการเตรียมการที่จะเก็บเสบียงอาหารไว้อย่างเพียงพอต่อจำนวน
โคนมในฟาร์ม นอกจากนี้ ราคาอาหารข้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง
ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์
และพืชอาหารสัตว์ ตลอดจนสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์และเสบียงอาหารสัตว์ในยาม
ขาดแคลนในฤดูแล้ง ประกอบกับรัฐบาลควรมีมาตรการควบคุมอาหารสัตว์ โดยเฉพาะอาหาร
ข้นจำหน่ายในราคายุติธรรม จากข้อเสนอแนะดังกล่าว เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมต้องการให้
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือพืชอาหารสัตว์ในยามขาดแคลนโดยเฉพาะในฤดูแล้ง และให้มี
การควบคุมราคาอาหารข้นจำหน่ายในราคาเหมาะสม เพราะจะทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย
ลดลง ก่อให้เกิดรายได้จากการเลี้ยง โคนมที่เพิ่มขึ้น

3.3 ด้านสุขภาพและการป้องกันโรคระบาดสัตว์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 37 คน มีปัญหาเกี่ยวกับไม่มีความรู้พื้นฐาน
ด้านสุขภาพสัตว์ รองลงมาผู้ให้ข้อมูล 21 คน ยืนยันว่าการบริการฉีดวัคซีน โคนมประจำปี ไม่
เป็นไปตามกำหนดเวลา ส่วนอีก 4 คน กล่าวว่าขาดแคลนน้ำใช้ในการทำความสะอาดเรือน
โรง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมยังขาดความรู้ด้านสุขภาพและการป้อง
กันโรคระบาดสัตว์ ยังต้องอาศัยผู้มีความรู้ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง แต่การ
แก้ไขปัญหาด้านสุขภาพและการป้องกันโรคระบาดสัตว์ของเจ้าหน้าที่มักจะเกิดความล่าช้า

เสมอ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านสุขภาพสัตว์ และเจ้าหน้าที่ควรเพิ่มความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานให้มากขึ้น นอกจากนี้ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติและจัดหาน้ำบาดาลในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ จากข้อเสนอแนะดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดฝึกอบรม เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่มีความรู้ด้านสุขภาพและสุขภาพสัตว์เบื้องต้น อีกทั้งเพิ่มความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติและจัดหาน้ำธรรมชาติเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหา และลดปัญหาในด้านสุขภาพและโรคระบาดสัตว์ที่จะเกิดขึ้น

3.4 ด้านการผลิต (น้ำนม) และด้านตลาด

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 54 คน มีปัญหาเกี่ยวกับนมโคให้ปริมาณน้ำ นมน้อยลง ส่วนอีก 35 คน ยืนยันว่า ราคาน้ำนมไม่สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตและราคา จำหน่ายต่อผู้บริโภค ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ทั้งด้านการผลิต (น้ำนม) และด้านการตลาด ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีนัก โดยเฉพาะในเรื่องราคาผลผลิตต่อหน่วยที่ได้รับ ไม่เหมาะสมกับต้นทุน การผลิต จึงทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ได้รับราคาต่อหน่วยการผลิตไม่สอดคล้องกับความ เป็นจริง จึงเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ควรแนะนำให้มีการกนอมพืชอาหารสัตว์ และเก็บสะสม เสียงอาหารสัตว์ไว้เลี้ยง ไก่ในฤดูแล้ง เพื่อลดผลกระทบที่ตามมาคือ การให้ปริมาณน้ำนม ที่ต่ำของนมโค และรัฐบาลควรมีมาตรการพิจารณาราคาน้ำนมดิบให้เหมาะสมกับต้นทุนการ ผลิต ตลอดจนให้ตัวแทนเกษตรกรเข้าร่วมพิจารณาในการกำหนดราคาที่เป็นธรรม จากการ เสนอแนะดังกล่าว เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ต้องการให้ยกระดับปริมาณน้ำนมและราคาต่อหน่วย การผลิตสูงขึ้น โดยให้หน่วยงานที่รับซื้อน้ำนมดิบ ขึ้นในราคายุติธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการ อาชีวนการเลี้ยง ไก่มีรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

3.5 ด้านการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 59 คน มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรมีน้อยครั้ง รองลงมา 19 คน กล่าวว่าเจ้าหน้าที่ไม่มาเยี่ยมเยียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเลี้ยง ไก่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐในด้านต่าง ๆ ยังมี

อยู่น้อยมาก จึงทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนมมักจะมีปัญหาเกิดจากการเลี้ยง ไก่เนมอยู่เสมอ เนื่องจากขาดการแนะนำที่ถูกต้อง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนม ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านการเลี้ยง ไก่เนมเพิ่มขึ้น ตลอดจนควรออกเยี่ยมเยียนเพื่อให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในระดับพื้นที่ จากข้อเสนอแนะดังกล่าวเจ้าหน้าที่ของรัฐควรอำนวยความสะดวกในด้านบริการต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ผู้เลี้ยง ไก่เนมมีขวัญกำลังใจที่จะประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่เนมต่อไป

3.6 ด้านประสิทธิภาพของเกษตรกรต่อการเลี้ยง ไก่เนม

ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 57 คน มีปัญหาเกี่ยวกับพื้นฐานระดับความรู้น้อย รองลงมา 25 คน ระบุว่า ผู้เลี้ยง ไก่เนมขาดความชำนาญด้านการเลี้ยง ไก่เนม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนมมีประสิทธิภาพต่อการเลี้ยง ไก่เนมไม่สูงนัก เนื่องจากการเลี้ยง ไก่เนมเป็นเรื่องยุ่งยาก ยากที่จะเข้าใจได้ง่าย จึงต้องใช้เวลา ประสบการณ์ และความสนใจของเกษตรกรด้วย ผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มระดับความรู้ของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มทักษะภาคปฏิบัติควบคู่กับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ความชำนาญมากขึ้น จากข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ การเพิ่มความรู้เทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่เนมย่อมส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนมพัฒนาศักยภาพการเลี้ยง ไก่เนมที่ดีขึ้น

3.7 ด้านสินเชื่อและแหล่งสินเชื่อเพื่อการลงทุน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 36 คน มีปัญหาเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อการลงทุนไม่ทั่วถึงและเพียงพอ อัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สินเชื่อเพื่อการลงทุน สำหรับการเลี้ยง ไก่เนมของเกษตรกร ยังมีความจำเป็นอยู่มากสำหรับธุรกิจประเภทนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งมักจะขาดแคลนเงินทุนดำเนินการ ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้สถาบันการเงินของรัฐและเอกชน ควรสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการลงทุนและขยายกิจการฟาร์มอย่างเพียงพอและทั่วถึง ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ จากข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ เมื่อสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชนมีการสนับสนุนเงินทุนดำเนินการในอัตรา

ตอกเบี้ยที่ต่ำ ย่อมจะส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่มีแรงจูงใจในการเลี้ยง ไก่ โดยลดจรรยาบรรณนโยบายของรัฐในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร โดยลดการปลูกพืชที่มีปัญหาในด้านการตลาดโดยหันมาเลี้ยง ไก่แทน

3.8 ตำแหน่งน้ำใช้สำหรับเลี้ยง ไก่

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 58 คน มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์ม ผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า การเลี้ยง ไก่มีการใช้น้ำในปริมาณที่สูง โดยเฉพาะน้ำดื่มน้ำใช้สำหรับเลี้ยง ไก่ เมื่อพื้นที่ขาดแคลนน้ำย่อมจะส่งผลให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการเลี้ยง ไก่ จึงเสนอแนะให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือน้ำบาดาลในหมู่บ้าน และในเขตพื้นที่ชลประทานรัฐควรขยายการบริการพื้นที่รับน้ำมากขึ้น จากข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ เมื่อมีการพัฒนาแหล่งน้ำก็จะสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์ม ไก่ ได้

ตาราง 15 จำนวนของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเลี้ยง ไก่

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (n = 276)	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านพันธุ์ ไก่		1. ด้านพันธุ์ ไก่
1.1 ไม่ทราบวิธีการผสมเทียม ตลอดจนประสิทธิภาพการ ผสมเทียมดีดต่ำ	114	1.1 ให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้าน การคัดเลือกพันธุ์ปรับปรุง พันธุ์ ไก่และเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานด้านผสมเทียม ควรมีความรู้ความชำนาญ ในระดับที่สูง

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (n = 276)	ข้อเสนอแนะ
1.2 โคมะคุณภาพดี มีราคาสูง หาซื้อยากและไม่ทราบถึง แหล่งจำหน่ายพันธุ์โคมะ	58	1.2 จัดหาพันธุ์โคมะคุณภาพดีมา จำหน่ายให้เกษตรกรใน ราคามาตรฐาน
1.3 ไม่ทราบวิธีการคัดเลือกพันธุ์ โคมะ	28	1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมี การประชาสัมพันธ์แหล่ง จำหน่ายโคมะหรือจัดศูนย์ จำหน่ายโคมะที่มีคุณภาพ โดยตรง
2. ด้านอาหารสัตว์		2. ด้านอาหารสัตว์
2.1 ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืช อาหารสัตว์และพืชอาหาร สัตว์ในฤดูแล้ง	71	2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์แหล่งจำหน่าย เมล็ดพันธุ์และพืชอาหารสัตว์
2.2 ขาดแคลนเสบียงอาหารสัตว์ ในฤดูแล้ง	64	2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชอาหาร สัตว์และเสบียงอาหารสัตว์ ในยามขาดแคลนในฤดูแล้ง

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (n = 276)	ข้อเสนอแนะ
2.3 อาหารชั้นและอาหารทยาบ (เปลี่ยนสับประรด) ราคาสูง	23	2.3 รัฐบาลควรมีมาตรการควบคุม ราคาอาหารสัตว์ โดยเฉพาะ อาหารชั้นจำหน่ายในราคา ยุติธรรม
3. ด้านสุขภาพและการป้องกันโรค ระบาดสัตว์		3. ด้านสุขภาพและการป้องกันโรค ระบาดสัตว์
3.1 ไม่มีความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ สัตว์	37	3.1 ให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้าน สุขภาพสัตว์
3.2 การบริการฉีดวัคซีนโคนม ประจำปี เป็นไปตามกำหนด เวลา	21	3.2 เจ้าหน้าที่ควรเพิ่มความรับ ชิดขอต่อการปฏิบัติงานให้ มากขึ้น
3.3 ขาดแคลนน้ำใช้ในการทำ ความสะอาดเรือนโรง	4	3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติและ จัดหาน้ำบาดาลในหมู่บ้านเพิ่ม ขึ้นเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (n = 276)	ข้อเสนอแนะ
<p>4. ด้านการผลิต (น้ำนม) และด้านตลาด</p> <p>4.1 แม่โคให้ปริมาณน้ำนมน้อย</p> <p>4.2 ราคาประกันน้ำนม ไม่สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตและราคาจำหน่ายต่อผู้บริโภค</p>	<p>54</p> <p>35</p>	<p>4. ด้านการผลิต (น้ำนม) และด้านตลาด</p> <p>4.1 เจ้าหน้าที่ควรแนะนำให้มีการถนอมพืชอาหารสัตว์ และเก็บสะสมเสบียงอาหารสัตว์ไว้เลี้ยงโคนมในฤดูแล้ง เพื่อลดผลกระทบที่ตามมาคือ การให้ปริมาณน้ำนมที่ต่ำของแม่โค</p> <p>4.2 รัฐบาลควรมีมาตรการพิจารณาราคาน้ำนมดิบให้เหมาะสมกับต้นทุนการผลิต ตลอดจนให้ตัวแทนเกษตรกรเข้าร่วมพิจารณาในการกำหนดราคาที่เป็นธรรม</p>
<p>5. ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ</p> <p>5.1 การจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรมีน้อยครั้ง</p>	<p>59</p>	<p>5. ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ</p> <p>5.1 เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านการเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้น</p>

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (n = 276)	ข้อเสนอแนะ
5.2 เจ้าหน้าที่ไม่มาเยี่ยมเยียน	19	5.2 เจ้าหน้าที่ควรออกเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในระดับพื้นที่
6. ด้านประสิทธิภาพของเกษตรกรต่อการเลี้ยง ไก่		6. ด้านประสิทธิภาพของเกษตรกรต่อการเลี้ยง ไก่
6.1 ผู้เลี้ยง ไก่มีพื้นฐานระดับความรู้น้อย	57	6.1 เจ้าหน้าที่ควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มระดับความรู้ของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
6.2 ผู้เลี้ยง ไก่ขาดความชำนาญด้านการเลี้ยง ไก่	25	6.2 ควรเพิ่มทักษะภาคปฏิบัติควบคู่กับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ความชำนาญมากขึ้น
7. ด้านสินเชื่อและแหล่งสินเชื่อเพื่อการลงทุน		7. ด้านสินเชื่อและแหล่งสินเชื่อเพื่อการลงทุน
7.1 สินเชื่อเพื่อการลงทุนไม่ทั่วถึงและเพียงพอ ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป	36	7.1 สถาบันการเงินของรัฐและเอกชน ควรสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการลงทุนและขยายกิจการฟาร์มอย่างเพียงพอและทั่วถึง ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยต่ำ

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (n = 276)	ข้อเสนอแนะ
8. แหล่งน้ำใช้สำหรับเลี้ยงโคนม		8. แหล่งน้ำใช้สำหรับเลี้ยงโคนม
8.1 ขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์ม	58	8.1 รัฐสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำบาดาลในหมู่บ้านและในเขตพื้นที่ชลประทานรัฐควรขยายการบริการพื้นที่รับน้ำมากขึ้น

หมายเหตุ : ผู้ให้ข้อมูลระบุปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะได้มากกว่า 1 ข้อ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีจากการเลี้ยง ไก่แบบทางตันเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนวัตกรรมดังกล่าวย่อมเกิดผลทั้งประสงค์ และผลที่ไม่พึงประสงค์ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่และระบบสังคมเป็นไปในทิศทางทั้งบวกและ ทางลบ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน สภาพภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้น จากการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกรด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเกษตรกร ผู้เลี้ยง ไก่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ในเขตจังหวัดประจวบ คีรีขันธ์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) จำนวน 276 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้การรวบรวมข้อมูลคือ แบบ สัมภาษณ์ซึ่งผ่านการทดสอบความตรง (validity) และความเที่ยง โดยนำแบบสัมภาษณ์ไป ทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) กับเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ในจังหวัดประจวบ-

ศิริพันธ์ จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากตรวจสอบความสมบูรณ์และถอดรหัสวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social science, SPSS/PC⁺) ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม

เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีอายุเฉลี่ย 43 ปี โดยผู้มีอายุต่ำสุดคือ 17 ปี และสูงสุด 71 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสมาชิกผู้เลี้ยง โคนมส่วนมากมีสภาพถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด โดยมีขนาดของฟาร์มส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดกลางมีนมโครีตนมระหว่าง 6-10 ตัว มีจำนวนแม่โครีตนมเฉลี่ย 8 ตัว ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่แสดงความคิดเห็นว่ามีจำนวนวันในการทำงานเพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลาก่อนการตัดสินใจมาเลี้ยง โคนม โดยไม่มีการทำกิจกรรมอย่างอื่นควบคู่กับการเลี้ยง โคนม และผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์น้อย มีจำนวนปีในการเลี้ยง โคนมระหว่าง 1-6 ปี ทั้งนี้ประสบการณ์การเลี้ยง โคนมของเกษตรกรเฉลี่ย 7 ปี และผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูล ยังระบุว่าภายหลังการเลี้ยง โคนมแล้วมีรายได้ภาคเกษตรลดลง

2. ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในทรรศนะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม

2.1 ทรรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง โคนมในด้านเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ระบุว่าภายหลังจากการเลี้ยง โคนมต้นทุนดำเนินการเลี้ยง โคนมเพิ่มขึ้น ผลตอบแทนจากการเลี้ยง โคนมและการขยายการลงทุนเพื่อขยายกิจการฟาร์มเพิ่มขึ้น สำหรับการจ้างแรงงานเพื่อการเลี้ยง โคนมผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก กล่าวว่าไม่มีการจ้างแรงงานบุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม แต่กรณีที่ระบุว่ามีการจ้างแรงงานบุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์มก็มีลักษณะการจ้างแรงงาน

มากขึ้น นอกจากนี้การใช้สินเชื่อทางการเกษตรและแหล่งสินเชื่ออื่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่มีการใช้สินเชื่อ โดยมีลักษณะการใช้สินเชื่อเพิ่มขึ้น แหล่งสินเชื่อที่ผู้ให้ข้อมูลใช้มากที่สุดถึง 173 คน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

2.2 ทรรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมในตำบลสังคม

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ระบุว่ามีการใช้แรงงานในครอบครัวเพียงพอกับการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม และภายหลังจากการเลี้ยงโคนมแล้วมีประสบการณ์ดีเกือบรรมมากขึ้น นอกจากนี้ การรับข่าวสารนั้น ผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่ามีการรับข่าวสารมากขึ้น เช่นเดียวกับ การติดต่อเจ้าหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่ามีการติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำแนะนำมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก รายงานว่า ภายหลังจากการเลี้ยงโคนม มีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรหรือสถาบันทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ส่วนวิถีชีวิตนั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง กล่าวว่าภายหลังจากการเลี้ยงโคนมแล้ว การมีเวลาน้อยลงไปจากวิถีชีวิตเดิม แต่มีการทำงานเพื่อส่วนรวมเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนการพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอก ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมในรายละเอียดปลีกย่อย 5 เรื่อง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ระบุว่าการพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรอื่น ๆ นอกหมู่บ้าน และการพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ตลอดจนการเดินทางไปติดต่อธุระกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกหมู่บ้านมีมากขึ้น แต่ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติต่างจังหวัดน้อยลง ส่วนพฤติกรรมบริโภคนม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ กล่าวว่าภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมแล้วตัวเกษตรกรเองและสมาชิกในครอบครัวมีการบริโภคนมมากขึ้น

2.3 ทรรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยง ไก่ใน ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ระบุว่า การเลี้ยง ไก่ใน ทำให้คุณภาพดินดีขึ้น แต่เศษเหลือของอาหารชั้นและอาหารหยาบ โดยเฉพาะเปลือกสับปรวดจากการเลี้ยง ไก่ใน ทำให้คุณภาพดินเลวลง ด้านมลภาวะของน้ำ ในรายละเอียดปลีกย่อย 2 ประเด็น ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ยืนยันว่าน้ำจากการชำระล้างภาชนะและอุปกรณ์ภายในฟาร์ม ไก่ใน น้ำจากการอาบน้ำแม่ไก่ก่อนการรีดนมและทำความสะอาดเรือนโรงไม่ส่งผลทำให้เกิดมลภาวะของน้ำ คุณภาพน้ำคงที่ ด้านมลภาวะของอากาศในรายละเอียด 2 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง รายงานว่าเศษเหลือจากอาหารชั้นและอาหารหยาบ โดยเฉพาะเปลือกสับปรวดทำให้สภาพอากาศเลวลง แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยืนยันว่ามูลไก่ ไม่ทำให้เกิดมลภาวะของอากาศด้านกลิ่น สภาพอากาศคงที่

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่ใน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจากการเลี้ยง ไก่ใน ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือปัญหาไม่ทราบวิธีการผสมเทียมตลอดจนประสิทธิภาพการผสมเทียมติดต่ำ โดยเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านการคัดเลือกพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ ไก่ใน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผสมเทียม ควรมีความรู้ความชำนาญในระดับที่สูง ปัญหารองลงมาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์และพืชอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์ แหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และพืชอาหารสัตว์ สำหรับปัญหาผู้เลี้ยง ไก่ใน ไม่มีความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพสัตว์ โดยเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านสุขภาพสัตว์ ในส่วนประเด็นของปัญหาแม่โคให้ปริมาณน้ำมน้อย มีการเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ควรแนะนำให้มีการถนอมพืชอาหารสัตว์ และเก็บสะสมเสบียงพืชอาหารสัตว์ไว้เลี้ยง ไก่ในในฤดูแล้ง เพื่อลดผลกระทบที่ตามมาคือ การให้ปริมาณน้ำมนที่ต่ำของแม่โค และปัญหาการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรมีน้อยครั้ง เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมด้านการเลี้ยง ไก่ในเพิ่มขึ้น ด้านปัญหาผู้เลี้ยง ไก่ในมีพื้นฐานระดับความรู้น้อย จึงมีการเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มระดับความรู้ของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ปัญหาด้านสินเชื่อเพื่อการลงทุนไม่ทั่วถึงและเพียงพอ อัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะ

ให้สถาบันการเงินของรัฐและเอกชน ควรสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการลงทุนและขยายกิจการฟาร์มอย่างเพียงพอและทั่วถึง ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ สำหรับปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มโคนม ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือน้ำบาดาลในหมู่บ้านและในเขตพื้นที่ชลประทาน รัฐควรขยายการบริการพื้นที่รับน้ำมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Implications)

ผลการวิจัย ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในทรรณะของ เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าต้นทุนดำเนินการ ผลตอบแทนจากการเลี้ยง โคนม การขยายการลงทุน และการใช้สินเชื่อมีผลต่อการเลี้ยง โคนมในระดับเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะต้นทุนการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าพันธุ์ โคนม ค่าอาหารข้นและอาหารหยาบ ค่าสร้างโรงเรือน ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าจัดทำแปลงหญ้าและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จึงนับได้ว่าการเลี้ยง โคนมมีต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง ส่วนผลตอบแทนจากการเลี้ยง โคนม ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดคือ ปริมาณผลผลิต ราคาผลผลิต พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีผลตอบแทนจากการเลี้ยง โคนมเพิ่มมากขึ้นและสม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพเกษตรกรอื่น ๆ เพราะมีตลาดรองรับผลผลิตน้ำนมที่แน่นอน ทำให้ผู้ประกอบการมีการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพัฒนา โคนมและผลิตภัณฑ์นม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 โดยสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยง โคนมเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำนมดิบให้พอเพียงต่อความต้องการของตลาด โดยกำหนดเป้าหมายส่งเสริมให้มีการเลี้ยง โคนมเพิ่มขึ้นในปี 2535-2537 ปีละ 1,000 ตัว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531: 6) นอกจากนี้ การลงทุนในระยะเริ่มต้นเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมใช้สินเชื่อ โดยการกู้เงินจากสถาบันการเงินและแหล่งอื่น โดยใช้บริการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด เป็นต้นทุนดำเนินการ แรงงานที่ใช้ประกอบกิจการฟาร์มโคนม ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลักจึงไม่มีการจ้างแรงงานจากภายนอก เนื่องจากมีแรงงานในครอบครัวเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในฟาร์ม แรงงานส่วนใหญ่คือ แรงงานของหัวหน้าครอบครัว และที่สำคัญคือแรงงานของแม่บ้านเกษตรกร รองลงไปเป็นแรงงานบุตรหลาน ซึ่ง สุเมธ

ประทุมสุวรรณ และธรรมณู ทองประไพ (2531 : 12) ได้ให้ความคิดเห็นว่า การใช้แรงงานในครอบครัวยังนิยมใช้กันอยู่ แรงงานทั้งหมดได้จากสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก การประกอบอาชีพการเลี้ยง โคนมเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ดังนั้นเกษตรกรต้องได้รับเทคโนโลยีด้านการเลี้ยง โคนมจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยง โคนม ตลอดจนประสิทธิภาพในการผลิต ภายหลังจากการเลี้ยง โคนม ทำให้เกษตรกรมีประสบการณ์ฝึกอบรมเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องมาจากความจำเป็นต่อการเลี้ยง โคนม ประกอบกับเงื่อนไขของโครงการเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมต้องผ่านการอบรม นอกจากนั้น โยบาย โคนมและผลิตภัณฑ์นมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้มอบหมายให้กรมปศุสัตว์ และองค์การส่งเสริมกิจการ โคนมแห่งประเทศไทย รับผิดชอบร่วมกันในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยง โคนมให้แก่เกษตรกร พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531 : 8) ในส่วนของการรับข่าวสาร การติดต่อเจ้าหน้าที่ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่ในระดับเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เลี้ยง โคนมไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก เพราะเวลาส่วนใหญ่หมดไปกับภารกิจเลี้ยงดูโคนม เช่น การรีดนม การให้อาหาร การทำความสะอาดเรือนโรง การทำความสะอาดนมโคก่อนรีดนม ตลอดจนการเก็บเกี่ยวหญ้าสำหรับนำมาเลี้ยงโคนม แต่การทำงานเพื่อส่วนรวมในชุมชนยังคงปฏิบัติเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่เป็นงานพัฒนาหมู่บ้าน งานบุญประเพณีในท้องถิ่น ตลอดจนงานเฉลิมฉลองในวันสำคัญของประเทศ นอกจากนี้ การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอกในระดับเกษตรกรเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่และหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านมากขึ้น เพราะอาชีพเป็นตัวกำหนดให้มีการพบปะสังสรรค์ ปรึกษาหารือ เพื่อขอคำแนะนำในการเลี้ยง โคนม แต่กลับพบว่า ผู้เลี้ยงโคนมไม่มีเวลาที่จะเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติต่างจังหวัดได้มากนัก เนื่องจากไม่มีเวลาว่างมากพอ ส่วนพฤติกรรมในการบริโภคนม เนื่องจากผู้เลี้ยงโคนมเล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการดื่มนม ประกอบกับรัฐบาลได้มีนโยบายแรงจูงใจให้ประชาชนหันมาบริโภคนมพร้อมดื่ม จึงทำให้มีการบริโภคนมมากขึ้น

ผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการเลี้ยงโคนมย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลภาวะของน้ำ และมลภาวะของอากาศ ผลการวิจัยพบว่า การเลี้ยง โคนมทำให้คุณภาพดินดีขึ้น เนื่องจากได้รับปุ๋ย

คือมูลโค ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปลูกพืช โดยเฉพาะพืชอาหารสัตว์ ซึ่ง ตรีนล เจาะจิตต์ และคณะ (2527 : 10) กล่าวว่า การเลี้ยงโคนมเป็นการช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินตลอดเวลา ส่วนเศษเหลือของอาหารข้นและอาหารหยาบ โดยเฉพาะเปลือกสับปรวดจากการเลี้ยง โคนม นั้น มักจะทำให้โครงสร้างของดินเปลี่ยนไป ดินจะเปรี้ยวมีฤทธิ์เป็นกรด เนื่องจากการหมักของเปลือกสับปรวดและทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการปลูกพืชได้ นอกจากนี้ทั้งจากการชำระล้างภาชนะอุปกรณ์ภายในฟาร์ม น้ำอาบนมโคก่อนรีตนมและทำความสะอาดเรือนโรง ในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม น้ำทั้งดังกล่าวส่วนหนึ่งซึมลงสู่ใต้ดินและอีกส่วนหนึ่งถูกนำไปใช้ประโยชน์ในแปลงหญ้า จึงไม่สามารถทำให้เกิดมลภาวะต่อคุณภาพของน้ำได้ แต่เศษเหลือของอาหารข้นและอาหารหยาบ โดยเฉพาะเปลือกสับปรวดจากการเลี้ยง โคนม เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้สภาพอากาศเลวลงเนื่องจากกลิ่นเหม็นจากการหมักบูดของเศษอาหาร ส่วนมูลโค ในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมแล้วไม่ทำให้เกิดมลภาวะของอากาศด้านกลิ่น เพราะเจ้าของฟาร์มได้นำไปใช้ประโยชน์ในแปลงหญ้าและการปลูกพืชชนิดอื่น

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง โคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม ซึ่งสามารถนำผลจากการวิจัยเป็นข้อมูล สำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางพิจารณาจัดทำแผนพัฒนา โคนมและแนวทางปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยก้อประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมบางประการ ดังนี้คือ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในระดับผู้บริหาร

1.1 ผู้อำนวยการกองบำรุงพันธุ์สัตว์ และผู้อำนวยการกองผสมเทียม ควร มีแผนเร่งรัด ปรับปรุงพันธุ์โคนมให้มีคุณภาพในแง่ความทนทานต่อสภาพอากาศ โรคแมลง และการให้ปริมาณน้ำนมต่อตัวของแม่โคในระดับที่สูง เพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกรโดยตรง ตลอดจนผลิตน้ำเชื้อ โคพันธุ์ดีไว้บริการด้านปรับปรุงพันธุ์ และให้เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม เข้าร่วมโครงการปรับปรุงพันธุ์โคนม โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพโคนมโดยเฉพาะปริมาณ น้ำนมต่อตัวของแม่โค ไม่ต่ำกว่า 12-15 กิโลกรัม ทั้งนี้กรมปศุสัตว์เป็นผู้จัดหาตลาดจำหน่าย ภายในประเทศให้กับเกษตรกร

1.2 ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการปศุสัตว์ และปศุสัตว์จังหวัดในเขตพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ควรมีแผนการผลักดันให้ตัวแทนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เข้าร่วมพิจารณากำหนดราคารับซื้อน้ำนมดิบจากองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) และบริษัทเอกชน เพื่อจะได้กำหนดราคารับซื้อน้ำนมดิบที่เป็นธรรม โดยสอดคล้อง กับต้นทุนการผลิต และราคาจำหน่ายต่อผู้บริโภค เพื่อเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกผู้เลี้ยงโคนม โดยตรง

1.3 ผู้อำนวยการกองฝึกอบรม และปศุสัตว์จังหวัด ควรมีแผนการยกระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในด้านต่าง ๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ โดยจัดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ได้รับจากการบริการ

1.4 ผู้อำนวยการกองแผนงาน และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์ สัตว์ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการกำหนดแผนงานจัดทำหรือพิจารณาปรับปรุงให้เกิดศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร โคนม (ศูนย์สารสนเทศโคนม) ที่มีความสมบูรณ์ในรูปแบบข้อมูลข่าวสารโคนม ตลอดจนจากระบบการสื่อสารข้อมูลที่ทันสมัย โดยมีการเชื่อมโยงระบบการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกหน่วย

งานของกรมปลั๊ตว์ทั้ง ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้บริการข่าวสาร โคนมแก่เกษตรกร ผู้เลี้ยงโคนม หน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานในระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ

2.1 นักวิชาการสัตวบาล และนายสัตวแพทย์ประจำจังหวัด ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเลี้ยง โคนมที่แน่ชัดและครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีการเลี้ยง โคนมให้แก่สมาชิกผู้เลี้ยง โคนม โดยเปิดโอกาสให้ตัวแทนสมาชิกมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม ในด้านการเสนอข่าวสารเทคโนโลยีการเลี้ยง โคนม การบริการผสมเทียม การฉีดวัคซีน ตลอดจนการบริการตรวจรักษาสุขภาพ โคนม ทั้งนี้จะทำให้งานด้านบริการดังกล่าวเป็นไป อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

2.2 นักวิชาการสัตวบาลประจำจังหวัด และปลั๊ตว์อำเภอควรจัดทำแผน การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ด้านการเลี้ยง โคนมให้แก่สมาชิกผู้เลี้ยง โคนม โดยมีการจัดทำแผนการฝึกอบรมให้เป็นแผนเดียวกัน และเปิดโอกาสให้สมาชิก เสนอทาง เลือกในหลักสูตรดังกล่าวได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ควรมีแผนออกติดตาม เยี่ยม เยียนถึงบ้าน เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประ โยชน์ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมจะ ได้นำความรู้จากการ ฝึกอบรมและการแนะนำของ เจ้าหน้าที่ไปปรับ ใช้ให้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ เลี้ยง โคนมต่อไป

2.3 ปลั๊ตว์อำเภอ เจ้าหน้าที่สัตวบาลและเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ประจำ อำเภอที่ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมทราบถึง แหล่งจำหน่าย โคนมที่มี คุณภาพแหล่งจำหน่าย เมล็ดพันธุ์และพืชอาหารปลั๊ตว์ทั้งของรัฐและ เอกชนเพื่ออำนวยความสะดวก ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมตลอดจนแนะนำให้มีการ เตรียมการ เกี่ยวกับเสบียงอาหารปลั๊ตว์ของ ตนเอง เพื่อสำรองไว้สำหรับเลี้ยง โคนมในฤดูแล้ง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนที่จะตามมา

3. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในระดับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.1 การเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่มีการลงทุนค่อนข้างสูง แพล่งเงินทุนสำหรับการลงทุนและขยายกิจการฟาร์ม ผู้เลี้ยงโคนมได้มาจากสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบด้านสินเชื่อเพื่อการลงทุนตามเงื่อนไขของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ควรกำหนดแผนการให้บริการสินเชื่ออย่างทั่วถึงเพียงพอและอัตราดอกเบี้ยไม่สูงนัก ควรมีแผนติดตามการใช้เงินกู้อย่างใกล้ชิด เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่จะใช้เงินกู้ให้คุ้มค่าต่อการลงทุน และประโยชน์ต่อสถาบันการเงินในด้านการชำระหนี้สินให้เป็นไปตามกำหนดเวลา

3.2 น้ำใช้สำหรับเลี้ยงโคนม นับได้ว่ามีความจำเป็นควบคู่ไปกับการเลี้ยงโคนม โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่ขาดแคลนแหล่งน้ำใช้ ดังนั้นคณะกรรมการสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ควรประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย คือสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทประจำจังหวัด นิยามเจ้าจัดทำแผนพัฒนาของบประมาณดำเนินการ โดยประกอบไปด้วยแผนระยะยาวในการจัดหาแหล่งน้ำ เช่น ขุดเจาะน้ำบาดาล ส่วนแผนระยะสั้นนั้น ควรให้เกษตรกรในชุมชนเข้าร่วมพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ ตลอดจนการวางแผนในการจัดเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ของตนเอง โดยการขุดสระน้ำหรือบ่อน้ำเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้สำหรับเลี้ยงโคนม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(Recommendations for Further Study)

1. ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงโคนมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษาเชิงเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการลงทุนการเลี้ยงโคนมในแต่ละขนาดฟาร์ม

2. ควรศึกษาถึงสภาพการเลี้ยงโคนมของฟาร์มขนาดใหญ่ ในเขตพื้นที่ 5

จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดราชบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี และจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนั้น เป็นการขยายการศึกษาถึงสภาพการเลี้ยง ไก่ของฟาร์มขนาดใหญ่ในแหล่งที่มีการเลี้ยง ไก่เป็นจำนวนมากในระดับประเทศทำให้เจ้าหน้าที่สามารถนำผลการวิจัยไปพิจารณา ทาวิธีการและแนวทางหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการ ตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยง ไก่และเป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่มีการขยายขนาดของฟาร์มเป็นไปอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2525. กำหนดเขตเร่งรัดการผลิตการเกษตร. อ้างใน
อรุณ ย้อยอยู่ดี. 2531. การยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยง ไก่ของเกษตรกร
อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกรียงศักดิ์ หนูสุข. 2535. "ผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมจากการเลี้ยงสัตว์". จุลสาร
สภาวะแวดล้อม. ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2535) : 22-23.

คณะกรรมการพัฒนาเทคโนโลยี. 2534. การพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยี.
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน.

งามพิศ ธรรมทัศน์. 2532. การรับรู้ของเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมการเลี้ยง ไก่ของ
สหกรณ์โคนมเชียงใหม่ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

จิรสิทธิ์ สงค์ประเสริฐ. 2525. "หมู่บ้านโคนมสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัด
เชียงใหม่". รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : การประชุมทาง-
วิชาการ ครั้งที่ 20, ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จักร ชำชอง. 2536. ต้นทุนการผลิตน้ำมันดิบของสมาชิกสหกรณ์โคนม จังหวัดขอนแก่น
ปี 2535/2536. ขอนแก่น : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร
และทรัพยากร, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชวนิศนดากร วรวรรณ, ม.ร.ว., 2527. การเลี้ยง ไก่. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัย
และแผนการผลิตนม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชวณิศนดากร วรวรรณ, ม.ร.ว., 2534. การเลี้ยงโคนม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสัตวบาล, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____ . (ไม่ระบุปีพิมพ์). การเลี้ยงโคนม. กรุงเทพมหานคร : โครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีพศึกษา, กรมอาชีพศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.

ชวณิศนดากร เอี่ยมจันทร์. 2535. ผลของโครงการธนาคารโค-กระบือตามแผนพัฒนาชนบทยากจนต่อเกษตรกรที่ได้รับบริการในจังหวัดเลย. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ชาญชัย จันทร์เชื้อ. 2530. การใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมอุบลราชธานี จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ตรีพล เจาะจิตต์, ทวี คงแก้ว และสมศักดิ์ เลี่ยมภิมิตร. 2527. การเลี้ยงโคนม. นครศรีธรรมราช : คณะเกษตรศาสตร์, วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีพศึกษา.

ทวี อุปัทมาชัย. 2534. การวิเคราะห์พฤติกรรมการลงทุนของสมาชิกสหกรณ์โคนม เชียงใหม่ จำกัด ปี พ.ศ. 2531. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

เทวินทร์ วงษ์พระลับ, นิชพัรัตน์ แสนไชยสุริยา, วีระ ภาคอุทัย, พรชัย ล้อวิสัย, จลอง วชิราภากร และนิพน วิเชียรสรรค์. 2535. "การศึกษาถาวรภาพในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ". รายงานผลการวิจัย. ขอนแก่น : ภาควิชาสัตวศาสตร์, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนาคารกสิกรไทย จำกัด. 2535. รายงานภาวะเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร.

ธวัช เสียงลือชา. 2532. การใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยง ไก่ของสมาชิกสหกรณ์หนองโพ
ราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์). กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์-
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธวัชชัย อินทรตุล. 2536. "โคนมกับอนาคต" วารสารสัตวบาล. ปีที่ 3 ฉบับที่ 16
(กรกฎาคม-สิงหาคม, 2536) : 62.

นรินทร์ ทองศิริ . 2531. เทคโนโลยีอาหารนม. เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีการอาหาร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นำชัย ทนผล. 2532. การวางแผนและประเมินผลโครงการส่งเสริมเกษตรกร. เชียงใหม่ :
ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ปราโมช ศีตะโกเศศ, สมปอง สรรวมศิริ, กริสน์ เสือภู, นิสุทธิ เนียมทรัพย์และ
อนุชา ศิริ. 2534. "การสำรวจข้อมูลสภาพการเลี้ยง ไก่ในจังหวัด
เชียงใหม่". รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : การประชุมทางวิชา
การ ครั้งที่ 29, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรียพันธ์ อุดมประเสริฐ, ทวีวัฒน์ ทิศวัฒน์ และธเนศ ทิพย์รักษ์. (ไม่ระบุปีพิมพ์).
แนวทางลดต้นทุนการผลิตน้ำนม. กรุงเทพมหานคร : ระบบฐานข้อมูลสหกรณ์โคนม,
คณะสัตวแพทยศาสตร์, สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิจิต อุทัยวรรณ. 2535. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการปฏิบัติด้าน ไก่ของเกษตรกรใน
จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิบูลย์ศักดิ์ กาวิละ และญานิน โอภาสพัฒนกิจ. 2534. การผลิตโคนม. กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์, คณะเทคโนโลยีการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ศรารุณี ม่วงศรี. 2524. การศึกษาด้านเทคนิคในการผสมพันธุ์ การให้อาหาร การจัดการ เลี้ยงดูโคนมของฟาร์มในตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี.
กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรเทพ ธัมวาสร และมณฑา เหลืองวัฒนวิไล. 2536. "ผลตอบแทนจากการเลี้ยงโคนมชายี วาล-ฟรีเซียน โดยเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง". รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 31, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรเทพ ธัมวาสร, มณฑา เหลืองวัฒนวิไล, กัญจนะ มากวิจิตร และ ัญญิต ธานีทร์ธราธาร. 2536. "ศักยภาพการเลี้ยงโคนมนำเข้าลูกผสมชายีวาล-ฟรีเซียนในประเทศไทย". โครงการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อโคนมในเขตร้อนชื้น. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2536. เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่น. เลย : ภาควิชา สังคมวิทยา, คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, วิทยาลัยครูเลย.

ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมเกษตรแห่งชาติ. 2531. การเลี้ยงโคนม. นครปฐม : (วิทยาเขต กำแพงแสน). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมพงษ์ เทศประสิทธิ์. 2528. โคนม. สงขลา : ภาควิชาสัตวศาสตร์, คณะทรัพยากร ธรรมชาติ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมเกียรติ ทิมพัฒน์พงศ์. 2530. "เคล็ดลับของการเริ่มเลี้ยงโคนม". วารสารเกษตร อุตสาหกรรม. ปีที่ 3 ฉบับที่ 29 (พฤศจิกายน, 2530) : 25.

สุวรรณ กิจภากรณ์. 2536. "ค่านิยมในการบริโภคนมพร้อมดื่มของประชาชนทั่วไป" วารสารสัตวบาล. ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2536) : 86.

สุชา จันทร์เอม. 2535. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สุจินต์ สิมาร์กษ์. 2529. "ระบบการเลี้ยง ไก่ในสามหมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ". โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทิน เนียมพลับ. 2535. ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย. (หน่วยที่ 8-15). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุเมธ ประทุมสุวรรณ และธรรมบุญ ทองประไพ. 2531. ข้อควรพิจารณาในการประกอบกิจการโคนม. อ้างใน เกษตร วิทยานุกาพย์ยืนยง และพิเชษฐ ศักดิ์นิทก์สกุล. 2531. คู่มือการเลี้ยงโคนม. สระบุรี : องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย.

สำนักงานปลัดกระทรวงประจวบคีรีขันธ์. 2536. รายงานข้อมูลการเลี้ยงโคนม. ประจวบคีรีขันธ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2530. นโยบายโคนม. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

_____. 2531. นโยบายโคนมและผลิตภัณฑ์นม. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

_____. 2534. อุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนม. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานวิจัยสินค้า, กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

เสาวคนธ์ โรจนสถิตย์, เตชา เจนกลรบ, อนันต์ ภูสิทธิกุล, ประเสริฐ โนธิจันทร์, ปัญญาธรรมศาล, อุดร เสนากัสป์ และภานุเดช สุทัศน์ ณ อยุธยา. 2532.

"การพัฒนาการจัดการ การเลี้ยงและการให้อาหารโคนมในประเทศไทย 1. สภาพการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรในแหล่งต่าง ๆ 1.1 เขตสหกรณ์ปศุสัตว์ เขาขลุ้ง จังหวัดราชบุรี". รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : กรม-ปศุสัตว์.

อรุณ ยังอยู่ดี. 2531. การยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

CHUA, L.A. 1984. A guide in preparing a research proposal. Dept. of Agricultural Education and Rural Studies, UPLB, College, Laguna. อ้างใน นำชัย ทนผล. 2532. การวางแผนและประเมินผลโครงการส่งเสริม. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

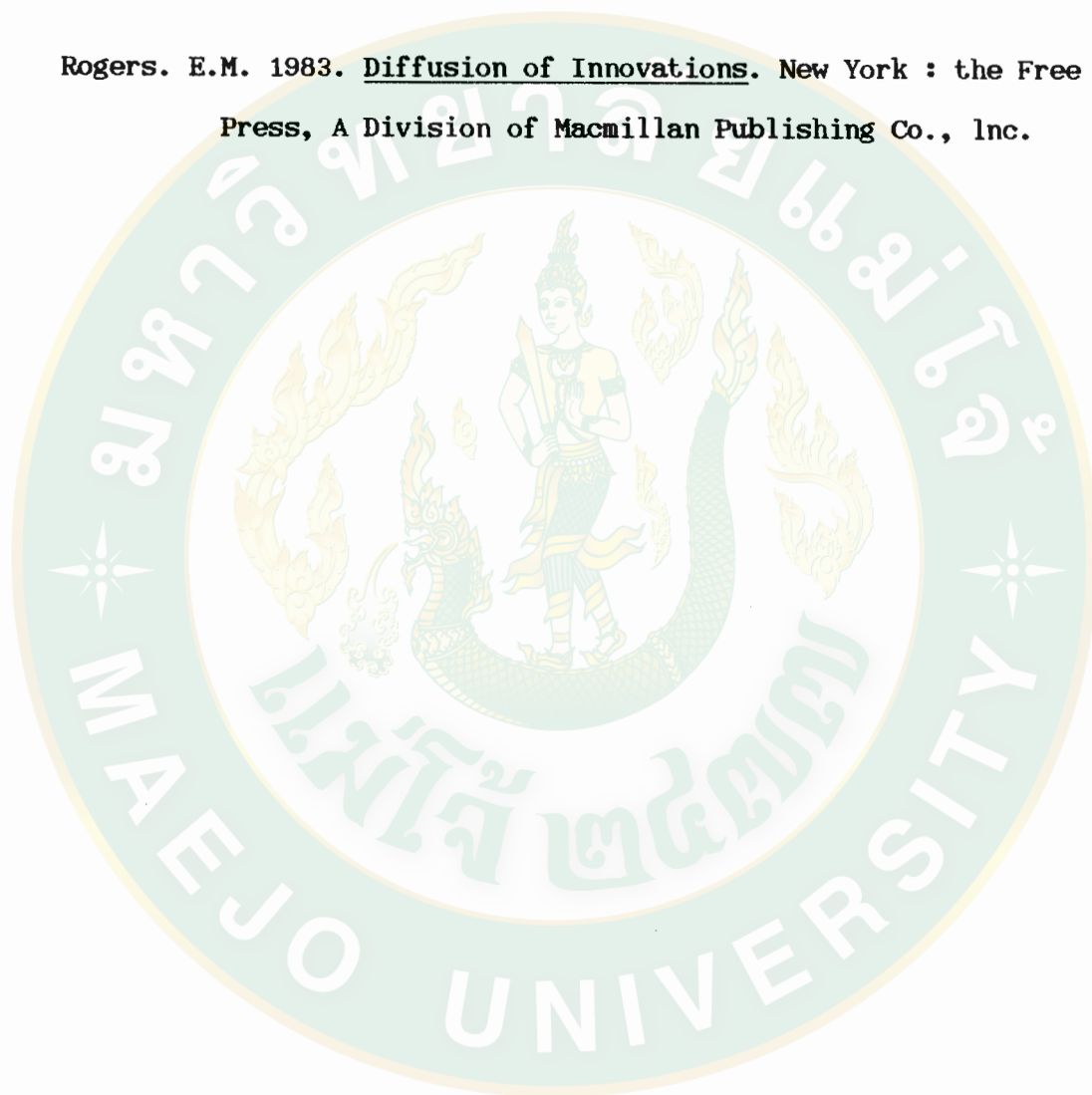
MWS-18. 1985. : Livestock Facility Hand Book, Midwest Plan Service. Iowa State. Univ., Ames Iowa. อ้างใน เกรียงศักดิ์ พูนสุข. 2535. "ผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมจากการเลี้ยงสัตว์". จุลสารสภาวะแวดล้อม. ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2535) : 22-23.

NAGTALON, J.A. 1983. The agricultural education curriculum and the quality of graduates of selected agricultural college and universities in the Philippines. Unpublished Ph.D. dissertation, UPLB, College, Laguna. อ้างใน นำชัย ทนผล. 2532. การวางแผนและประเมินผลโครงการส่งเสริม. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

Paузenga, U. 1991. : Animal Production in the 90's in Harmony with Nature. A Case Study in the Netherlands, the proceedings

of Biotech in the Feed Ind., 7th ALL-teeh. Ann. Symp.
pp.121-132. อ้างใน เกรียงศักดิ์ พูนสุข. 2535. "ผลกระทบต่อสภาวะ
แวดล้อมจากการเลี้ยงสัตว์". จุลสารสภาวะแวดล้อม. ปีที่ 11 ฉบับที่ 6
(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2535) : 22-23.

Rogers. E.M. 1983. Diffusion of Innovations. New York : the Free
Press, A Division of Macmillan Publishing Co., Inc.

ภาคผนวก

ภาควิชา ก.
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไก่แบบ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
ในทรรณะของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่แบบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โดย

นางสาวจันทนา บุญศิริ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เชียงใหม่

รหัสคอมพิวเตอรื

[] [] [] 1-3

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นาย/นาง/น.ส.นามสกุล.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อบ้าน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอน 1 ข้อมูลพื้นฐาน สถานภาพส่วนบุคคล

คำแนะนำ โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน [] หน้าคำตอบและเติมข้อความลงในช่องว่าง
ตามความเป็นจริง

1. อายุ.....ปี [] [] 4-5

2. ระดับการศึกษา [] 6

[] ไม่ได้รับการศึกษา

[] ประถมศึกษาปีที่ 4

[] มัธยมศึกษาปีที่ 3

- อนุปริญญา สาขาวิชา.....
- ปริญญาตรี สาขาวิชา.....
- สูงกว่าปริญญาตรี สาขาวิชา.....
- อื่น ๆ ระบุ.....

3. สภาพถือครองที่ดิน

- ของตนเองทั้งหมด.....ไร่ [] [] 7-8
- ของตนเองบางส่วน เข้าบางส่วน.....ไร่ [] [] 9-10
- เข้าทั้งหมด.....ไร่ [] [] 11-12
- อื่น ๆ ระบุ.....ไร่ [] [] 13-14

4. ปัจจุบันฟาร์ม โคนมของท่านมีจำนวน โคนมทั้งสิ้น.....ตัว [] [] 15-16

5. ท่านมีการใช้เวลา (จำนวนวัน) ในการปฏิบัติงานในฟาร์มโคนมเป็นอย่างไร
เมื่อเปรียบเทียบกับการประกอบอาชีพอื่น ก่อนการตัดสินใจเลี้ยงโคนม [] 17

- มากขึ้น
- เท่าเดิม
- น้อยลง

6. ในปัจจุบันท่านได้ประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนมหรือไม่ [] 18

- ไม่มี
- มี

7. ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมของท่านตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา....ปี

[] [] 19-20

8. ท่านมีรายได้จากกิจกรรมนอกภาคเกษตรหรือไม่ []21
- ไม่มี
- มี (โปรดระบุแหล่งรายได้และรายได้) ในรอบปี 2537.....
-
-

9. ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม รายได้ที่ท่านเคยได้รับ []22
จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ (ยกเว้นการเลี้ยงโคนม) เป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับ
ก่อนตัดสนใจเลี้ยงโคนม
- เพิ่มขึ้น
- คงที่
- ลดลง
- โปรดระบุชนิดพืชและรายได้ ในรอบปี 2537.....
-
-
- โปรดระบุชนิดสัตว์ (ยกเว้นการเลี้ยงโคนม) และรายได้ ในรอบปี 2537.....
-
-

ตอน 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยง ไคโนม ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในทรรณะ
ของเกษตรกรผู้เลี้ยง ไคโนม

คำแนะนำ โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน [] หน้าคำตอบและเติมข้อความลงใน
ช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ

1.1 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยง ไคโนมเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการ-
ประกอบอาชีพอื่นก่อนตัดสินใจเลี้ยง ไคโนม [] 23

[] เพิ่มขึ้น

[] คงที่

[] ลดลง

โปรดระบุค่าใช้จ่ายการเลี้ยง ไคโนมในรอบปี 2537.....
.....
.....

1.2 รายได้สุทธิ (รายได้ทั้งหมด-รายจ่ายทั้งหมด = รายได้สุทธิ) ที่ท่านได้รับจากการ-
เลี้ยง ไคโนม เช่น จากการจำหน่ายน้ำนมดิบและจำหน่ายไคโนมจากฟาร์มเป็นอย่างไร
เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิของท่านในการประกอบอาชีพอื่น ก่อนตัดสินใจเลี้ยง
ไคโนม [] 24

[] เพิ่มขึ้น

[] คงที่

[] ลดลง

โปรดระบุแหล่งรายได้และรายได้จากการเลี้ยง ไคโนมในรอบปี 2537.....

1.2.1 รายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ.....บาท/ปี

- จำนวนน้ำนมดิบที่ผลิตได้ในรอบปี.....ก.ก.

- ราคาน้ำนมดิบ ก.ก.บาท

- แหล่งจำหน่าย.....

1.2.2 รายได้จากการจำหน่ายโคออกจากฟาร์ม.....ตัว
เป็นเงิน.....บาท/ปี

1.2.3 รายได้ด้านอื่น ๆ ระบุ.....
เป็นเงิน.....บาท/ปี

1.3 ท่านมีการเพิ่มทุนดำเนินการ เพื่อขยายกิจการฟาร์มโคนมเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบ
เทียบกับการเพิ่มทุนดำเนินการในอาชีพอื่น ก่อนการตัดสินใจเลี้ยงโคนม

[] 125

[] เพิ่มขึ้น

[] คงที่

[] ลดลง

1.4 กิจการฟาร์มโคนมของท่าน มีการจ้างแรงงานภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในฟาร์ม
เป็นจำนวนเท่าไร เมื่อเปรียบเทียบกับจ้างแรงงานภายนอกเข้ามาปฏิบัติงาน
ในการประกอบอาชีพก่อนการตัดสินใจเลี้ยงโคนม

[] 126

[] ไม่มีการจ้าง

[] มีการจ้าง (ถ้ามีการจ้าง โปรดเลือกตอบคำถามท้ายนี้) [] 127

[] มากขึ้น (จำนวนเท่าเดิม.....คน เพิ่มขึ้นรวม.....คน)

[] เท่าเดิม (จำนวน.....คน)

[] น้อยลง (จำนวนเท่าเดิม.....คน ลดลงเหลือ.....คน)

1.5 ท่านมีการกู้เงินจากสถาบันการเงินและแหล่งเงินกู้อื่น ๆ มาใช้ในกิจกรรมการเลี้ยง
โคนม เมื่อเปรียบเทียบกับการกู้เงิน เพื่อใช้ประกอบอาชีพอื่น ก่อนการตัดสินใจเลี้ยง
โคนม

[] 128

[] ไม่ใช้สินเชื่อ (ไม่กู้)

[] ใช้สินเชื่อ (กู้) (ถ้ากู้ ท่านคิดว่าลักษณะการใช้สินเชื่อเป็นอย่างไร
เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการเลี้ยงโคนม)

[] 129

เพิ่มขึ้น

คงที่

ลดลง

โปรดระบุแหล่งเงินกู้ในการเลี้ยงโคนม (ระบุได้มากกว่า 1 แห่ง)

30-35

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

ธนาคารพาณิชย์ (ระบุ).....

สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

เพื่อนบ้าน

ญาติ พี่น้อง

แหล่งอื่น ๆ (ระบุ).....

2. ผลทางด้านสังคม

2.1 จำนวนแรงงานในครอบครัวของท่าน มีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในฟาร์มโคนมเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแรงงานก่อนการตัดสินใจเลี้ยงโคนม

36

มากเกิน

พอดี

ไม่พอ

2.2 ท่านได้รับความรู้ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์จากการฝึกอบรมและประชุมสัมมนาเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการตัดสินใจเลี้ยงโคนม 37

มากขึ้น

เท่าเดิม

น้อยลง

โปรดระบุจำนวนครั้ง ประชุม สัมมนา ฝึกอบรม ในรอบปี 2537.....

2.3 ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร ทางด้านการเกษตรเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการตัดสินใจเลี้ยง ไก่
[] 38

[] มากขึ้น

[] เท่าเดิม

[] น้อยลง

2.4 ท่านได้ติดต่อขอคำแนะนำทางด้านการเกษตรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ๆ เป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการตัดสินใจเลี้ยง ไก่
[] 39

[] มากขึ้น

[] เท่าเดิม

[] น้อยลง

2.5 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มสถาบันทางการเกษตรของท่านเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการตัดสินใจเลี้ยง ไก่
[] 40

[] เพิ่มขึ้น

[] เท่าเดิม

[] ลดลง

2.6 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

2.6.1 จากภาระหน้าที่ในการเลี้ยง ไก่ของท่าน ทำให้ท่านมีเวลาว่างมากขึ้นหรือน้อย
เพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการตัดสินใจเลี้ยง ไก่
[] 41

[] มีเวลาว่างมากขึ้น

[] เวลาว่างเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

[] มีเวลาว่างน้อยลง

2.6.2 การทำงานเพื่อส่วนรวม (กิจกรรมส่วนรวมในหมู่บ้าน) ของท่านภายหลัง
จากการประกอบอาชีพการเลี้ยง โคนมเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับช่วง
ก่อนการตัดสินใจเลี้ยง โคนม [] 42

[] เพิ่มขึ้น

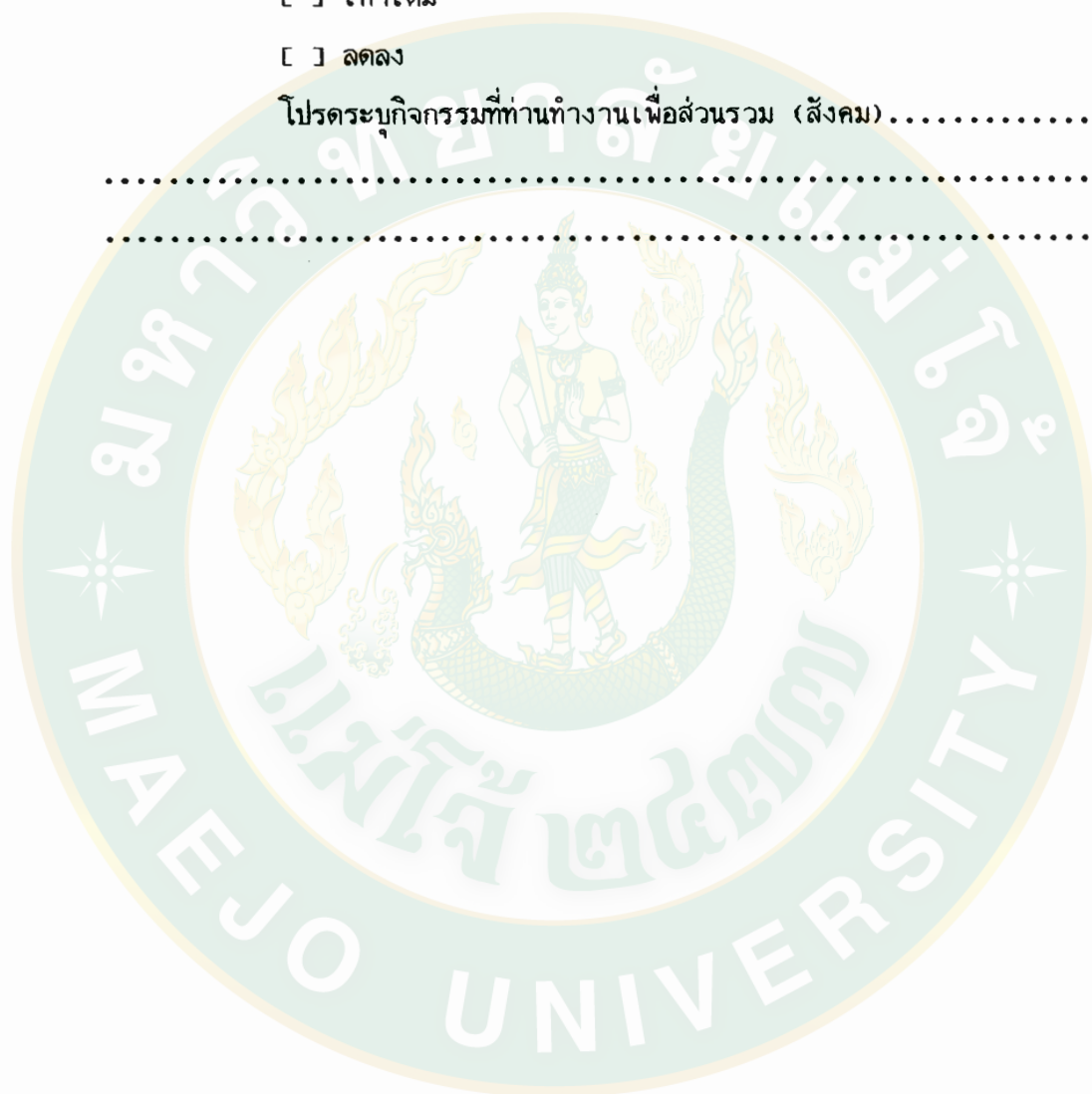
[] เท่าเดิม

[] ลดลง

โปรดระบุกิจกรรมที่ท่านทำงานเพื่อส่วนรวม (สังคม).....

.....

.....

2.6.3 ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง โคนมแล้วท่านมีการพบปะ
สังสรรค์กับสังคมภายนอกเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อน
การตัดสินใจเลี้ยง โคนม

ข้อความ	ระดับการพบปะสังสรรค์			สำหรับ ผู้วิจัย
	มากขึ้น	เท่าเดิม	น้อยลง	
1. การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อน- บ้านในหมู่บ้าน				[143
2. การพบปะพูดคุยกับเกษตรกรอื่น ๆ นอกหมู่บ้าน				[144
3. การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในหมู่บ้าน				[145
4. การเดินทาง ไปติดต่อกิจการกับ หน่วยงานต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน				[146
5. การเดินทาง ไปติดต่อธุรกิจหรือ พักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติต่าง จังหวัด				[147

- 2.6.4 ภายหลังจากการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ ไก่มาแล้วท่านและสมาชิกในครอบครัวมีการบริโภคเนื้อและผลิตภัณฑ์นมมากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบ กับช่วงก่อนการตัดสินใจเลี้ยง ไก่ ไก่
- [] 148
- [] มากขึ้น
- [] เท่าเดิม
- [] น้อยลง

3. ผลทางด้านสิ่งแวดล้อม

- 3.1 จากการเลี้ยง ไก่ ไก่ของท่านมีผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (สภาพดิน น้ำและอากาศ) เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลภาวะของน้ำ มลภาวะของอากาศเป็นอย่างไร

ข้อความ	ทรัพย์สินที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม			สำหรับ
	ดัชนี	คงที่	เลวลง	ผู้วิจัย
1. <u>ความอุดมสมบูรณ์ของดิน</u>				
1.1 ท่านคิดว่าการเลี้ยง ไก่ ไก่ มีผลต่อสภาพดินเป็นอย่างไร				[] 149
1.2 เศษเหลือของอาหารชั้น และอาหารหยาบ (โดยเฉพาะเปลือกสับปรด) จากฟาร์มมีผลต่อสภาพดินเป็นอย่างไร				[] 150

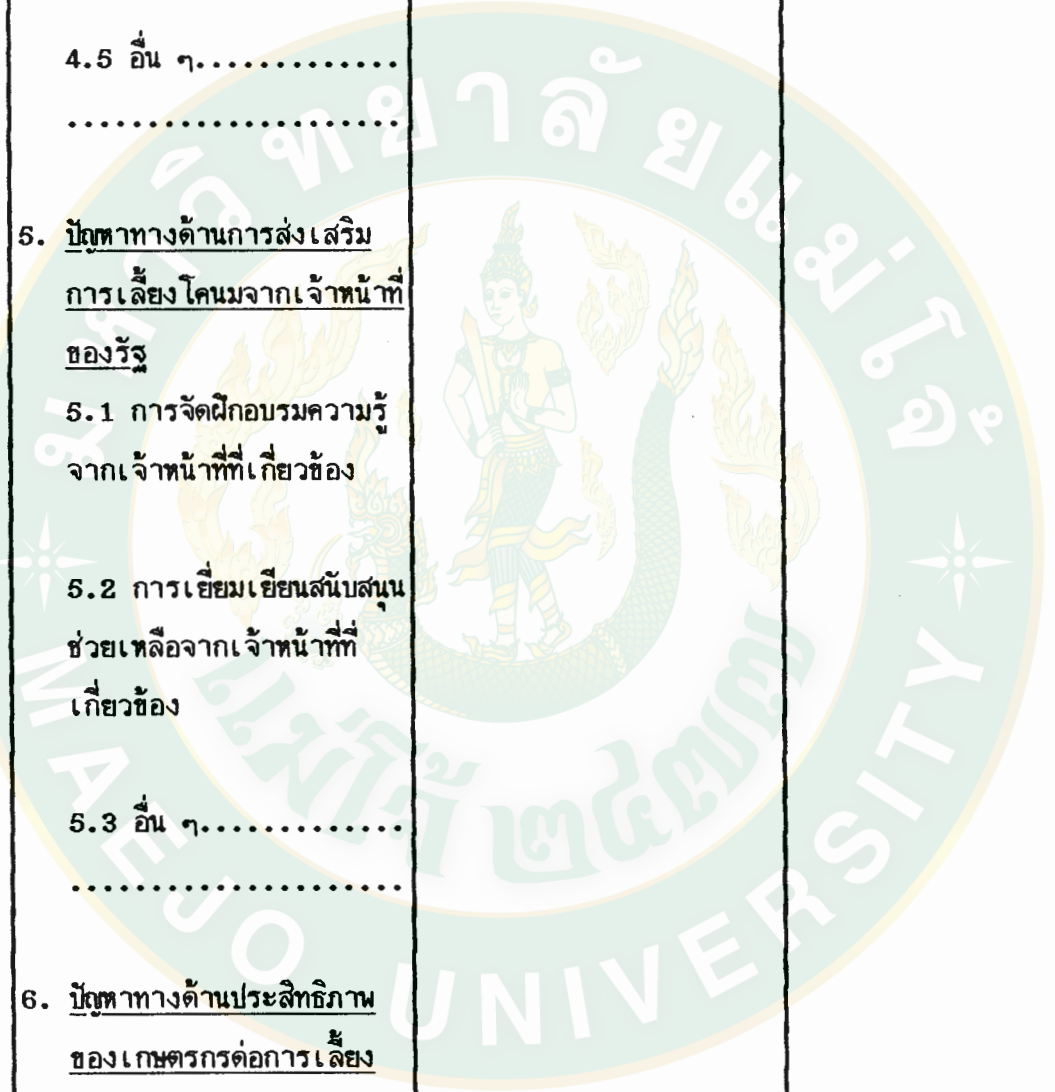
ข้อความ	ทรรศนะที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม			สำหรับ
	ดัชนี	คงที่	เลวลง	ผู้วิจัย
<p>2. <u>มลภาวะของน้ำ</u></p> <p>2.1 น้ำจากการชำระล้างภาชนะและอุปกรณ์ภายในฟาร์ม ไทลลงสู่คูครองหรือซึ่งอยู่ในเขตบริเวณบ้านและฟาร์ม จะมีผลทำให้สภาพน้ำเป็นอย่างไร</p>				[151
<p>2.2 น้ำจากการอาบน้ำโคก่อนรีดนมและทำความสะอาดเรือนโรง ไทลลงสู่คูครองหรือซึ่งในเขตบริเวณบ้านและฟาร์ม จะมีผลทำให้สภาพน้ำเป็นอย่างไร</p>				[152
<p>3. <u>มลภาวะของอากาศ</u></p> <p>3.1 เศษที่เหลือจากอาหารชั้นและอาหารทყาบ (โดยเฉพาะเปลือกสัปะรด) จะมีผลทำให้สภาวะอากาศเป็นอย่างไร</p>				[153
<p>3.2 มูลโคในฟาร์ม โคนมจะมีผลทำให้สภาวะอากาศเป็นอย่างไร</p>				[154

ตอน 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเลี้ยง ไก่

คำแนะนำ ท่านมีปัญหาในการประกอบอาชีพการเลี้ยง ไก่ โปรดระบุสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ

ข้อความ	สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>1. <u>ปัญหาทางด้านพันธุ์ ไก่</u></p> <p>1.1 การจัดหาพันธุ์ ไก่มาเลี้ยงหรือขยายพันธุ์ (แหล่งจำหน่ายและราคา)</p> <p>1.2 วิธีการคัดเลือกพันธุ์ ไก่</p> <p>1.3 การปรับปรุงพันธุ์ ไก่ (การผสมเทียม)</p> <p>1.4 อื่น ๆ.....</p> <p>.....</p>		
<p>2. <u>ปัญหาทางด้านอาหารสัตว์</u></p> <p>2.1 แหล่งซื้ออาหารสัตว์</p> <p>2.2 พืชอาหารสัตว์ที่ปลูก</p> <p>2.3 เบบียงอาหารสัตว์ (หญ้า ฟาง และอื่น ๆ)</p> <p>2.4 อื่น ๆ.....</p> <p>.....</p>		

ข้อความ	สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>3. <u>ปัญหาทางด้านสุขาภิบาล</u> <u>และป้องกันโรคระบาดสัตว์</u></p> <p>3.1 การฉีดวัคซีน โคนม ประจำปี</p> <p>3.2 การรักษาโคป่วย โรค ไข้ลม โรคเต้านมอักเสบ และโรคมดลูกอักเสบ</p> <p>3.3 การสุขาภิบาลเรือนโรง (การรักษาความสะอาด)</p> <p>3.4 อื่น ๆ.....</p> <p>4. <u>ปัญหาทางการผลิต</u> <u>(น้ำนม) และด้านตลาด</u></p> <p>4.1 การรีดนมแม่โคที่ถูกต้อง</p> <p>4.2 การเก็บรักษานมที่ถูกต้อง (ก่อนนำส่งแหล่งรับซื้อ)</p> <p>4.3 การให้ปริมาณน้ำนมของ แม่โคแต่ละตัว</p>		

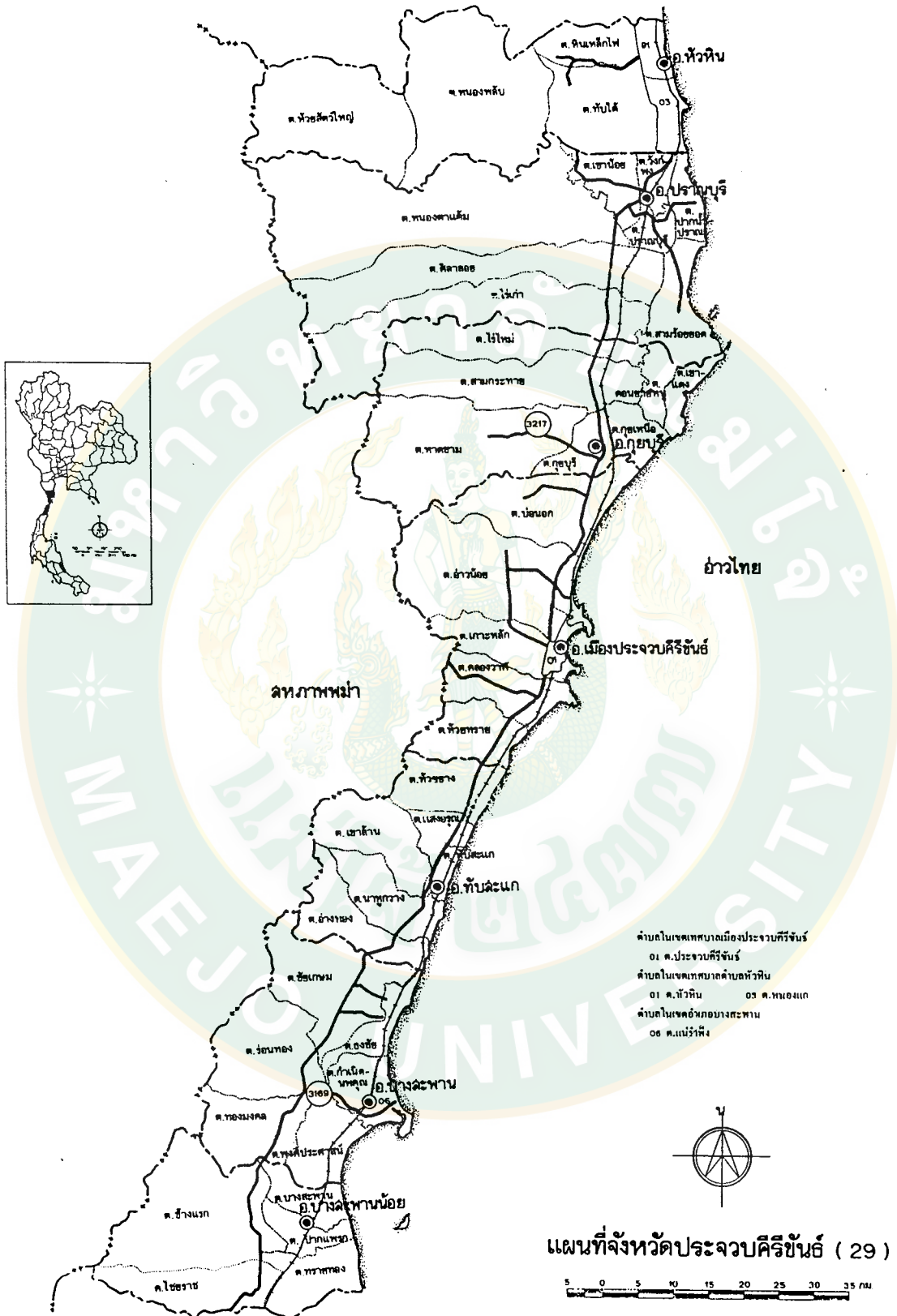
ข้อความ	สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>4.4 ตลาดรับซื้อน้ำมันดิบ</p> <p>4.5 อื่น ๆ.....</p> <p>.....</p>		
<p>5. <u>ปัญหาทางการส่งเสริม</u> <u>การเลี้ยง ไก่เนื้อจากเจ้าหน้าที่</u> <u>ของรัฐ</u></p> <p>5.1 การจัดฝึกอบรมความรู้ จากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>5.2 การเยี่ยมเยียนสนับสนุน ช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ เกี่ยวข้อง</p> <p>5.3 อื่น ๆ.....</p> <p>.....</p>		
<p>6. <u>ปัญหาทางด้านประสิทธิภาพ</u> <u>ของเกษตรกรต่อการเลี้ยง</u> <u>ไก่นม</u></p> <p>6.1 ซึ่ดความสามารถ ความ ชำนาญของตัวท่านต่อการ เลี้ยง ไก่นม</p>		

ข้อความ	สภาพปัญหา	ข้อเสนอแนะ
6.2 พื้นฐานระดับความรู้ของ ตัวท่านในปัจจุบัน		
6.3 อื่น ๆ.....		
7. <u>ปัญหาทางด้านสินเชื่อและ</u> <u>แหล่งสินเชื่อ เพื่อการลงทุน</u>		
7.1 การได้รับบริการสินเชื่อ เพื่อการเลี้ยงชีพ		
7.2 อื่น ๆ.....		
8. <u>ปัญหาทางด้านอื่น ๆ.....</u>		

ภาคผนวก ข -
แผนภาพ

๑. เพชรบุรี

ตำบลในเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์
 ๐๑. ประจวบคีรีขันธ์
 ตำบลในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน
 ๐๒. ห้วยหิน ๐๓. หอมแก
 ตำบลในเขตอำเภอบางสะพาน
 ๐๔. เน้นวีพิง

แผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (29)

ภาควิชา ค.
ประวัติศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : นางสาวจันทนา บุญศิริ
- วัน เดือน ปี เกิด : 28 เมษายน 2499
- จังหวัดเกิด : พัทลุง
- วุฒิการศึกษา : - มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีพัทลุง 2516
 - วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาสัตวบาล
 วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเกษตร
 บางพระ ชลบุรี 2524
 - วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาส่งเสริม
 การเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
 เชียงใหม่ 2538
- ประวัติการทำงาน : นักวิชาการสัตวบาล สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 2524 ถึง ปัจจุบัน